

Vedlegg 3

Modeller for utmåling av ny AFP

Utarbeidet av sekretariatet

1	INNLEDNING	1
2	VERDIEN AV DAGENS AFP	1
3	SKILLET MELLOM OPPTJENING OG UTTAK AV AFP	4
4	FIRE ULIKE OPPTJENINGSMODELLER	5
4.1	Ulike prinsipper for opptjening.....	5
4.2	De fire opptjeningsmodellene.....	6
4.3	Folketrygdberegnet AFP (Modell F).....	7
4.4	Høyere opptjeningsprosent og lavere grense for årlig opptjening (modell H).....	9
4.5	Årlig opptjening med et gitt kronebeløp hvert år med inntekt over 1 G (modell L1).....	10
4.6	Årlig opptjening med et gitt kronebeløp hvert år med inntekt over 2 G (modell L2).....	11
4.7	En sammenlikning av de fire opptjeningsmodellene	13
4.8	Betydning av opptjening etter fylte 62 år.....	15
4.9	Betydning av kvalifikasjonsreglene	18
5	UTTAK AV AFP MED NØYTRALE REGLER	19
5.1	Innledning.....	19
5.2	Livsvarig og tidsbegrenset uttak	19
5.3	Tonivåuttak av AFP	22
5.4	Uttak av delvis AFP	24
6	ENDRINGER I FOLKETRYGDEN, LEVEALDERSJUSTERING OG REGULERING.....	25
6.1	Innledning.....	25
6.2	Innfasing av ny opptjeningsmodell for alderspensjon	25
6.3	Innfasing av ny AFP.....	26
6.4	Levealdersjustering av alderspensjon fra folketrygden.....	27
6.5	Levealdersjustering av AFP.....	28
6.6	Regler for årlig regulering av AFP-påslaget.....	30
7	FORSKJELLER I UT BETALINGENE FRA DAGENS AFP OG FRA NY ORDNING	31
7.1	Innledning.....	31
7.2	Forskjeller på kort sikt (1948-kullet)	32
7.3	Forskjeller på lang sikt (ny opptjeningsmodell i folketrygden).....	40
8	KRAV TIL TIDLIGERE YRKESDELTAELSE VED TIDLIG PENSJONSUTTAK	46
8.1	Innledning.....	46
8.2	Krav uten AFP	47
8.3	Krav med AFP	49
8.4	Utvikling i kravet over tid	51
9	IKKE-NØYTRALE MODELLER	52
10	IKKE-NØYTRALT AFP-PÅSLAG (TOSPORSMODELL).....	52
10.1	Innledning.....	52
10.2	Uttaksrater og ytelsesnivå.....	54

10.3	Nødvendig arbeidsinnsats for å kompensere verdien av AFP-S	56
10.4	Utmåling av AFP-S	58
10.5	Tidsperiode for valgmuligheten.....	59
10.6	Avkorting mot arbeidsinntekt	60
10.7	Omvalg/angring	61
10.8	Oppsummering av insentiveffektene.....	62
11	AFP SOM FORTSATT TIDSBEGRENSET ORDNING	62
11.1	Innledning.....	62
11.2	Bare AFP før 67 år, bare folketrygd fra 67 år.....	63
11.3	AFP 62–66 år, folketrygd fra 62 år	67
11.4	Oppsummerende kommentarer.....	70
TABELLVEDLEGG.....		72
1	FORDELINGSPROFIL FOR ULIKE OPPTJENINGSMODELLER	72
2	KOMBINASJONER AV OPPTJENINGS- OG UTTAKSMODELLER.....	76
2.1	Opptjeningsmodell F.....	76
2.2	Opptjeningsmodell H	82
2.3	Opptjeningsmodell L1	86
2.4	Opptjeningsmodell L2.....	90

1 Innledning

Dette vedlegget beskriver noen alternative modeller for utmåling av ny AFP. Arbeids- og velferdsdirektoratet har tallfestet parametrene i de ulike opptjeningsmodellene for ny AFP. De alternative modellene for ny AFP er dimensjonert slik at de skal være økonomisk likeverdige med en videreføring av dagens AFP-ordning. Det er forutsatt at alle fra og med 1948-kohorten skal få ny AFP, og «økonomisk likeverdig» er operasjonalisert ved at modellene er dimensjonert slik at nåverdien av AFP-utbetalingene til et årskull ved 62 år skal være lik nåverdien ved 62 år av dagens AFP-ordning for 1948-kullet og nærmest påfølgende årskull. Beregningen av verdien av dagens AFP-ordning er nærmere beskrevet i avsnitt 2.

Videre, i avsnittene 3–5, drøftes alternative regler for opptjening og uttak av AFP dersom uttaksregelen utformes nøytralt (aktuarielt). I avsnitt 6 diskuteres regler for årlig regulering av AFP samt levealdersjustering, mens eksempler på forskjellene mellom utbetalinger fra dagens AFP-ordning og fra en nøytral, tilpasset AFP-ordning presenteres i avsnitt 7. Avsnitt 8 beskriver hvordan kravet til tidligere inntekt for å kunne ta ut pensjon tidlig påvirkes dersom utbetalingen av et livsvarig AFP-påslag kan inngå i kravet. I avsnittene 9–11 presenteres modeller for AFP som ikke har nøytrale uttaksregler.

Et tabellvedlegg inneholder supplerende opplysninger om konsekvensene av å velge ulike kombinasjoner av opptjeningsmodeller og nøytrale modeller for uttak av AFP.

2 Verdien av dagens AFP

Arbeids- og velferdsdirektoratet har beregnet verdien av dagens AFP-ordning. Beregningene er foretatt på et utvalg på om lag 10 prosent av befolkningen født i årene 1948–1960. For hvert årskull er verdien av AFP beregnet ved å sammenlikne en framskrivning av dagens AFP-ordning med en framskrivning uten AFP. Verdien av AFP er beregnet som summen av utbetalt AFP og verdien av at alderspensjonen fra folketrygden fra 67 år blir høyere enn den ellers ville blitt. Beregningene er foretatt i faste 2007-lønninger.

Det er lagt til grunn et skattepliktig AFP-tillegg på 20 400 kroner i AFP-ordningene i finansnæringen og Spekter og på 18 000 kroner i LO/NHO-ordningen. Tallet 18 000 kroner er et anslag på hva et skattepliktig AFP-tillegg måtte vært for at AFP-pensjonister i LO/NHO-ordningen skulle ha samme inntekt etter skatt som med dagens skattefrie AFP-tillegg på 11 400 kroner. Anslaget impliserer en gjennomsnittlig marginalskatt på 36,7 prosent.

Ved framskrivningen av dagens AFP er det lagt til grunn pensjoneringsmønsteret blant personer i 1940-kohorten i privat sektor med rett til AFP, jf. tabell 1. Dette er den yngste kohorten det foreligger komplette tall for pensjoneringsmønsteret til. Uttaksratene har vært relativt stabile de siste årene. Personer som går ut av arbeidsstyrken i alderen 62–66 år med uførepensjon er holdt utenom beregningene.

Tabell 1 Forutsatt pensjoneringsmønster blant personer i privat sektor med rett til AFP.¹⁾

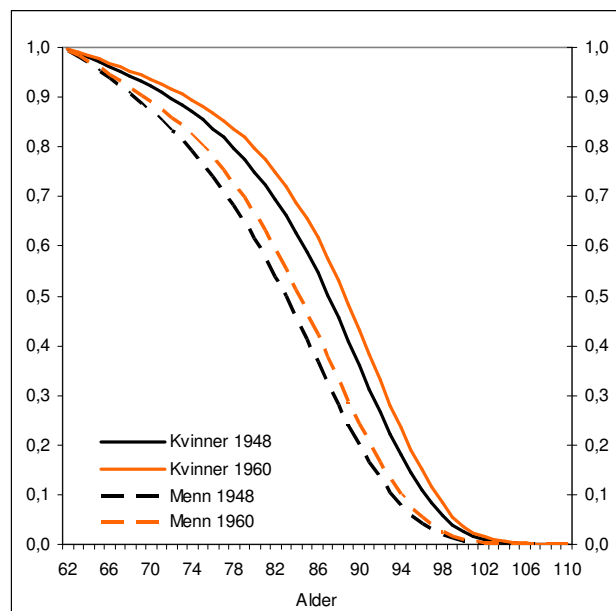
Alder	Andel som tar ut pensjon i ulike aldre		Kumulert andel	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
62	31,4 %	35,0 %	31,4 %	35,0 %
63	15,9 %	18,0 %	47,3 %	53,0 %
64	8,5 %	8,4 %	55,8 %	61,4 %
65	4,5 %	5,3 %	60,4 %	66,7 %
66	2,5 %	2,9 %	62,9 %	69,5 %
67	37,1 %	30,5 %	100,0 %	100,0 %

1) Andelene er regnet av de som ved 61 år var ansatt i et AFP-foretak, og som oppfylte opptjeningskravet og gitt at de overlevde til henholdsvis 62–66 år og ikke tar ut uførepensjon.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

For å kunne beregne nåverdier må en gjøre forutsetninger om dødeligheten. Disse er avledet fra middelalternativet i den nyeste befolkningsframskrivningen til Statistisk sentralbyrå. Figur 1 viser overlevelseskurver for kvinner og menn fra årskullene 1948 og 1960. Mer presist viser kurvene sannsynligheten ved 62 år for at pensjon eller AFP skal komme til utbetaling ved ulike aldre. De heltrukne kurvene i figuren gjelder kvinner og de stiplede kurvene gjelder menn.

Figur 1 Overlevelseskurver for kvinner og menn i 1948- og 1960-kullene

For å kunne beregne nåverdier må en også velge hvilken rente som skal benyttes. I arbeidet med alderspensjonen i folketrygden er den nominelle lønnsveksten benyttet som rentesats, både ved reguleringen av opptjente pensjonsrettigheter og ved nediskontering av løpende utbetalinger. Vi har derfor valgt å benytte lønnsveksten som rentesats også ved beregningene av nåverdien av AFP. Siden beregningene foretas i

faste 2007-lønninger, betyr det at vi finner nåverdien av utbetalt AFP ved enkel summering.

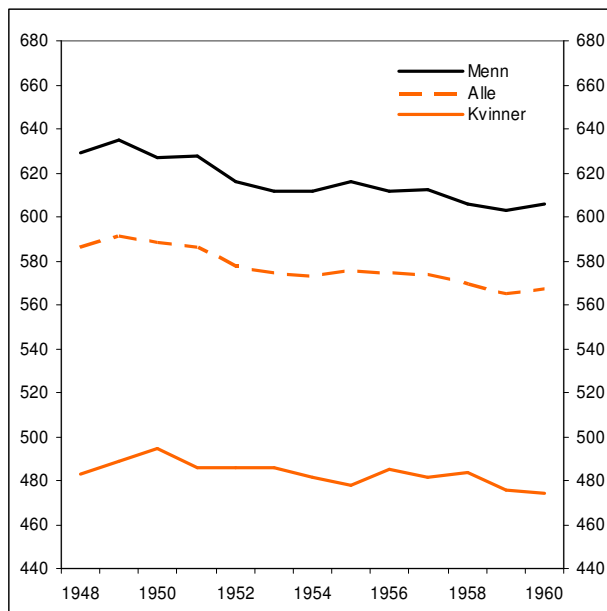
Tabell 2 og figur 2 viser resultatet av beregningene for årskullene fra 1948 til og med 1960. Den gjennomsnittlige nåverdien vises for alle og separat for kvinner og menn. Gjennomsnittene omfatter alle med rett til AFP i privat sektor, og det er blant annet tatt hensyn til uttaksmønsteret for AFP og til at ikke alle tar ut full AFP. Det går fram at nåverdien blant kvinnene ligger relativt stabilt rundt 480 000 kroner, mens nivået blant menn er svakt fallende fra rundt 630 000 kroner til 606 000 kroner. Gjennomsnittet for alle ligger rundt 590 000 kroner for de eldste årskullene, og faller ned til 567 000 kroner for 1960-kullet.

Tabell 2 *Beregnete nåverdier av dagens AFP-ordninger i privat sektor. Gjennomsnitt ved fylte 62 år for personer med rett til AFP. Målt i folketrygdens grunnbeløp og 2007-kroner (G = 65 505 kr).*

Årskull	Nåverdi i G			Nåverdi i 2007-kroner		
	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn	Alle
1948	7,37	9,61	8,94	482 700	629 200	585 900
1949	7,46	9,69	9,03	488 700	634 600	591 600
1950	7,55	9,57	8,98	494 600	627 100	588 200
1951	7,42	9,59	8,95	486 100	628 000	586 200
1952	7,42	9,40	8,82	486 100	615 900	577 800
1953	7,42	9,33	8,77	485 800	611 500	574 700
1954	7,35	9,33	8,75	481 300	611 400	573 200
1955	7,29	9,40	8,78	477 700	615 800	575 100
1956	7,41	9,34	8,77	485 100	611 700	574 600
1957	7,35	9,35	8,76	481 200	612 700	574 100
1958	7,38	9,24	8,70	483 600	605 500	569 800
1959	7,27	9,20	8,63	475 900	602 600	565 400
1960	7,24	9,25	8,66	474 100	605 800	567 100

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Figur 2 Gjennomsnittlig nåverdi av dagens AFP i privat sektor for årskullene 1948–1960. 1000 kroner

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

3 Skillet mellom opptjening og uttak av AFP

Utmålingsreglene for ny AFP omfatter regler for opptjening av rett til AFP og regler for uttak av AFP. Hvor høy AFP den enkelte får, avhenger av samspillet mellom reglene for opptjening og reglene for uttak av AFP. For å forenkle analysen er det likevel hensiktsmessig å analysere de to delene av utmålingsreglene sekvensielt. En begrunnelse for dette kan være: Utgangspunktet for sammenlikningen av de ulike modellene er at de er tallfestet med sikte på at den gjennomsnittlig nåverdien av AFP ved 62 år skal være om lag lik nåverdien av dagens AFP, dersom den hadde blitt videreført. Dette skal være oppfylt for de første årskullene fra 1948-kullet. Dette betyr dermed at sum nåverdi av AFP for hvert årskull skal være om lag lik i de ulike modellene.

Opptjeningsreglene bestemmer hvordan denne gitte nåverdien for årskullet fordeles på personer, avhengig av for eksempel hvor høy inntekt personene har hatt som yrkesaktive og lengden på yrkeskarrieren. Valg av opptjeningsregler er derfor primært et spørsmål om fordelingsvirkninger; hvordan skal årskullets samlede AFP-rettigheter fordeles på de personene i årskullet som har rett til AFP.

Uttaksreglene bestemmer hvilken utbetalingsstrøm gitte opptjente pensjonsrettigheter gir rett til for den enkelte. Ett sentralt spørsmål er om ytelsen skal være livsvarig eller tidsbegrenset. Et annet spørsmål er hvilken sammenheng det skal være mellom uttaksalder og størrelsen på den årlige ytelsen. De problemstillingene uttaksreglene gir opphav til, er i hovedsak uavhengig av hvilken opptjeningsmodell som har generert de gitte opptjente pensjonsrettighetene.

I den videre framstillingen skal vi først beskrive fire ulike opptjeningsmodeller.

4 Fire ulike opptjeningsmodeller

4.1 Ulike prinsipper for opptjening

Det kan legges til grunn ulike prinsipper for opptjening av rett til AFP. *Ett* prinsipp er å knytte opptjent AFP til opptjeningen av inntektspensjon i folketrygden. Dette kan gi et enkelt system og et resultat med paralleller til dagens AFP-ordning. Det vil dessuten rendyrke AFP som en ordning som skal gi supplerende inntektssikring for yrkesaktive som har rett til AFP, i lys av at folketrygdens alderspensjon fra 2010 kan tas ut fra 62 år.

En enkel utforming av dette første prinsippet er å beregne opptjeningen av AFP på samme måte som opptjening av inntektspensjon i folketrygden, altså slik at opptjeningen hvert år er en prosentandel av pensjonsgivende inntekt opp til en øvre inntektsgrense. En kan legge til grunn samme inntektsbegrep som i folketrygden, slik at blant annet omsorgsopptjening og perioder med pensjonsgivende trygdeytelser også gir opptjening av AFP.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har tallfestet to uforminger av denne modellen. I den første settes den øvre grensen for opptjening lik 7,1 G (modell F), altså lik den øvre grensen for opptjening av inntektspensjon i folketrygden. I den andre utformingen settes den øvre grensen for opptjening til 5 G, noe som gir rom for en høyere opptjeningsprosent (modell H). Dette gir høyere AFP til personer med relativt lavere inntekter, og lavere AFP til personer med relativt høye inntekter.

Et *annet* prinsipp for opptjening er at AFP utmåles proporsjonalt med lengden på yrkeskarrieren, men uavhengig av årlig inntekt. Sammenliknet med det første prinsippet, innebærer dette en omfordeling til fordel for personer med moderate og lave lønninger og for personer på deltid. Modellen krever at det settes et minstekrav til årlig inntekt for at året skal telle med som «AFP-år». Arbeids- og velferdsdirektoratet har tallfestet én utforming der minstekravet settes til 1 G (modell L1) og én der minstekravet settes til 2 G (modell L2).

Et *tredje* prinsipp for opptjening av AFP er at ytelsen utmåles med et likt beløp til alle som tar ut AFP ved samme alder og som tilfredsstiller visse minstekrav til pensjonsgivende inntekt i den yrkesaktive perioden. AFP blir dermed uavhengig både av lengden på yrkeskarrieren og den årlige inntekten, så lenge minstekravene er oppfylt. Sekretariatet har ikke fått tallfestet hvor høyt et slikt likt, årlig AFP-beløp kan bli, men beløpet vil være høyere desto høyere kravene til tidligere yrkesaktivitet settes. Det vil være naturlig å sette minstekrav både til årlig inntekt og til antall år med inntekt over minstekravet. Sammenliknet med L-modellene vil dette prinsippet for opptjening av AFP innebære en ren omfordeling til fordel for personer med korte yrkeskarrierer som har inntekt over minstekravet. Dette synes å være uvanlig for arbeidsmarkedsbaserte alderspensjonsordninger.

Det er naturligvis mulig å kombinere de tre opptjeningsprinsippene som er beskrevet over. For eksempel er AFP-tillegget i dagens ordning utmålt etter det tredje prinsippet, mens hoveddelen av AFP beregnes etter reglene for alderspensjon i folketrygden.

4.2 De fire opptjeningsmodellene

I dette avsnittet presenteres de fire ulike opptjeningsmodellene for AFP som er introdusert over:

- Modell F: En tjener hvert år opp rett til AFP som en fast prosentandel av pensjonsgivende inntekt opp til en øvre grense på 7,1 G.
- Modell H: En tjener hvert år opp rett til AFP som en fast prosentandel av pensjonsgivende inntekt opp til en øvre grense på 5 G.
- Modell L1: Hvert år pensjonsgivende inntekt er minst 1 G, tjener en opp rett til et gitt kronebeløp (andel av G) i AFP.
- Modell L2: Hvert år pensjonsgivende inntekt er minst 2 G, tjener en opp rett til et gitt kronebeløp (andel av G) i AFP.

I alle modellene er de samlede opptjente AFP-rettighetene proporsjonale med antall år som yrkesaktiv, men i to av de fire opptjeningsmodellene (L1 og L2) er det minstekrav til årlig pensjonsgivende inntekt for at året skal gi uttelling. I to av modellene (F og H) er opptjente rettigheter proporsjonale med inntekten opp til en øvre grense for opptjeningen.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har beregnet hvordan parametrene i modellene må settes for at de skal være økonomisk likeverdige med en videreføring av dagens AFP-ordning, i betydningen at nåverdien ved 62 år for årskullene fra og med 1948-kullet skal være den samme. Parametrene er normert slik at de bestemmer nivået på en livsvarig AFP-ytelse når delingstallet er 1. Dette er uten reell betydning for sammenlikningen av modellene.

I alle modellene er det gitt tilbakevirkende omsorgsopptjening for pass av barn tilbake til 1967. Det innebærer at hovedsakelig kvinner får høyere opptjening enn de ellers ville fått. Også pensjonsgivende trygdeytelser regnes med i opptjeningsgrunnlaget, på samme måte som ved opptjening av rett til alderspensjon i folketrygden.

Det er videre i alle modellene forutsatt det samme pensjoneringsmønsteret som ved beregningene av dagens AFP. I den grad omleggingen fører til at gjennomsnittlig pensjoneringsalder øker, vil nåverdien av ny AFP med denne forutsetningen bli høyere enn nåverdien av dagens ordning fordi opptjeningen blir høyere.

Beregningene av ny AFP tar utgangspunkt i at AFP skal gis til alle som har rett til AFP etter dagens regler. Demografiske endringer som innebærer at det blir flere med rett til AFP i alderen 62–66 år påvirker ikke størrelsen på AFP til den enkelte.

Det er også i alle modellene benyttet samme reguleringsprinsipper som for inntektspensjonen i folketrygden, altså at AFP-ytelsen reguleres tilsvarende gjennomsnittet av pris- og lønnsveksten. Dette er en teknisk forutsetning som primært er gjort fordi det har forenklet beregningsarbeidet. Dersom det hadde vært benyttet en forutsetning om høyere regulering av AFP, ville de beregnede, kostnadsnøytrale parametrene blitt noe lavere.

4.3 Folketrygdberegnet AFP (Modell F)

Modellen

Modellen innebærer at en tjener opp rett til AFP som en fast prosentandel av pensjonsgivende inntekt opp til en øvre grense på 7,1 G. Det er helt tilsvarende de nye reglene for opptjening av inntektspensjon fra folketrygden.

Utgiftsnøytrale opptjeningsprosjenter

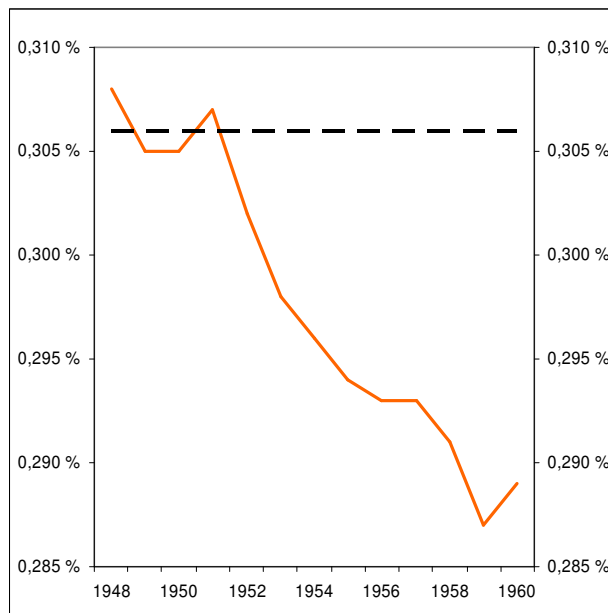
Arbeids- og velferdsdirektoratet har beregnet hvor høy opptjeningsprosjenten kan være dersom nåverdien ved 62 år av utbetalt AFP skal være den samme som ved en videreføring av dagens AFP. Tabell 3 og figur 3 viser resultatet av beregningene for hvert årskull fra 1948 til og med 1960. Det går fram at de anslåtte utgiftsnøytrale opptjeningsprosjentene faller svakt. I beregningene under har vi lagt til grunn en opptjeningsprosjent på 0,306. Dette nivået er lagt inn som en stiplet linje i figuren.

Tabell 3 Beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsprosjenter for en folketrygdberegnet AFP med tak for årlig opptjening på 7,1 G. (Modell F)

Årskull	Årskull	Årskull
1948 0,308	1953 0,298	1958 0,291
1949 0,305	1954 0,296	1959 0,287
1950 0,305	1955 0,294	1960 0,289
1951 0,307	1956 0,293	
1952 0,302	1957 0,293	

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Figur 3 Beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsprosjenter for en folketrygdberegnet AFP med tak for årlig opptjening på 7,1 G. (Modell F)

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

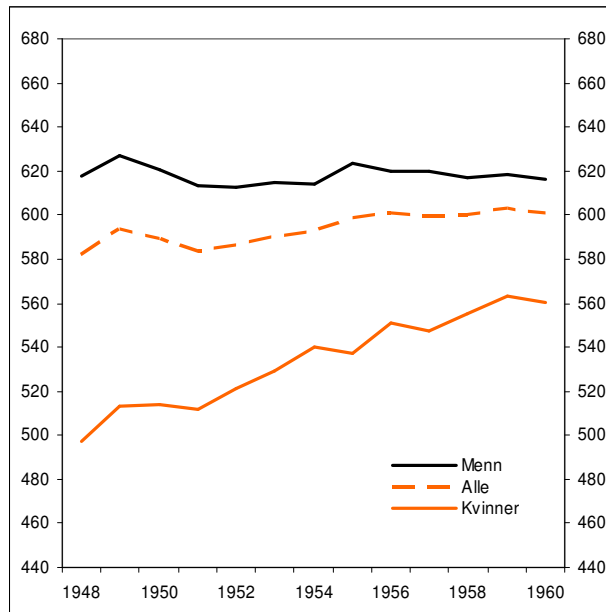
Siden de kostnadsnøytrale opptjeningsprosentene er fallende med årskull, jf. tabell 3, betyr en fast opptjeningsprosent at modell F vil bli gradvis gunstigere for nye årskull, sammenliknet med en videreføring av dagens AFP-ordning. Arbeids- og velferdsdirektoratet har beregnet nåverdier for ulike årskull av ny ordning med opptjeningsmodell F og en opptjeningsprosent på 0,306. Resultatet er vist i tabell 4 og figur 4. Mens figur 2 viste at gjennomsnittlig nåverdi av dagens AFP-ordning gradvis blir noe lavere for nye årskull, så viser figur 4 en svak tendens til at gjennomsnittlig nåverdi øker. For de siste årskullene ligger gjennomsnittlig nåverdi rundt 600 000 kroner med opptjeningsmodell F, mens den lå i underkant av 570 000 kroner ved en videreføring av dagens modell. Det viser seg videre at opptjeningsmodell F er relativt mer gunstig for kvinner enn for menn, både ved at det er en omfordeling av nåverdien fra menn til kvinner for de første årskullene og ved at veksten i nåverdien over tid kommer for kvinner. Årsaken til dette er gunstigere regler for omsorgsopptjening og større yrkesaktivitet blant kvinner i de yngste årskullene. I beregningene er det dessuten forutsatt at ny AFP utbetales livsvarig, og dette vil generelt kvinner ha større fordel av enn menn, på grunn av høyere forventet levealder.

Tabell 4 Beregnede nåverdier av ny AFP i privat sektor med opptjeningsmodell F og en opptjeningsprosent på 0,306. Gjennomsnitt ved fylte 62 år for personer med rett til AFP. Målt i folketrygdens grunnbeløp og 2007-kroner (G = 65 505 kr)

Årskull	Nåverdi i G			Nåverdi i 2007-kroner		
	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn	Alle
1948	7,59	9,43	8,89	497 300	617 700	582 400
1949	7,83	9,57	9,07	513 000	627 100	593 900
1950	7,84	9,48	9,00	513 700	620 800	589 700
1951	7,82	9,36	8,91	511 900	613 100	583 800
1952	7,96	9,35	8,95	521 200	612 300	586 200
1953	8,08	9,38	9,01	529 000	614 600	590 200
1954	8,24	9,38	9,06	539 700	614 200	593 300
1955	8,21	9,51	9,14	537 500	623 200	598 800
1956	8,41	9,46	9,17	551 000	620 000	600 800
1957	8,35	9,46	9,15	547 100	619 800	599 500
1958	8,47	9,42	9,16	555 100	617 000	600 000
1959	8,60	9,44	9,21	563 200	618 100	603 300
1960	8,56	9,40	9,18	560 400	616 100	601 000

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Figur 4 Gjennomsnittlig nåverdi av AFP i privat sektor for årskullene 1948–1960 med opptjeningsmodell F med opptjeningsprosent på 0,306. 1000 kroner

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

4.4 Høyere opptjeningsprosent og lavere grense for årlig opptjening (modell H)

Modellen

Denne opptjeningsmodellen er matematisk lik modell F ved at en tjener opp rett til AFP som en fast prosentandel av pensjonsgivende inntekt, men den øvre grensen for årlig opptjening er satt til 5 G, mens den er 7,1 G i modell F. Samlet opptjening av inntektpensjon og AFP skjer derfor med én sats i inntektsintervallet fra 0–5 G, en lavere sats i intervallet 5–7,1 G og med nullsats fra 7,1 G.

Utgiftsnøytrale opptjeningsprosent

Arbeids- og velferdsdirektoratet har beregnet hvor høy opptjeningsprosenten kan være dersom nåverdien ved 62 år av utbetalt AFP skal være den samme som ved en videreføring av dagens AFP. Det er forutsatt det samme pensjoneringsmønsteret som ved beregningene av dagens AFP.

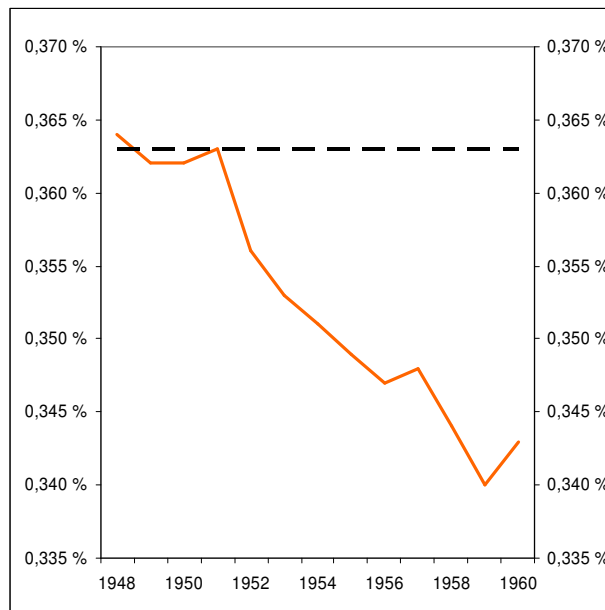
Tabell 5 og figur 5 viser de beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsprosentene for hvert årskull fra 1948 til 1960. Nivåene er naturlig nok noe høyere enn i den foregående modellen, men forløpet er om lag det samme. I beregningene under har vi lagt til grunn en opptjeningsprosent på 0,363.

Tabell 5 Beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsprosjenter for en folketrygdberegnet AFP med tak for årlig opptjening på 5 G. (Modell H)

Årskull	Årskull	Årskull
1948 0,364	1953 0,353	1958 0,344
1949 0,362	1954 0,351	1959 0,340
1950 0,362	1955 0,349	1960 0,343
1951 0,363	1956 0,347	
1952 0,356	1957 0,348	

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Figur 5 Beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsprosjenter for en folketrygdberegnet AFP med tak for årlig opptjening på 5 G. (Modell H)

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

4.5 Årlig opptjening med et gitt kronebeløp hvert år med inntekt over 1 G (modell L1)

Modellen

Modellen innebærer at en tjener opp rett til AFP som et fast kronebeløp (andel av G) hvert år pensjonsgivende inntekt er minst 1 G. AFP blir dermed proporsjonal med antall opptjeningsår med inntekt på minst 1 G, men for øvrig uavhengig av nivået på inntekten.

Utgiftsnøytrale årlige opptjeningsbeløp

Arbeids- og velferdsdirektoratet har beregnet hvor høyt det årlige opptjeningsbeløpet kan være dersom nåverdien ved 62 år av utbetalt AFP skal være den samme som ved en videreføring av dagens AFP.

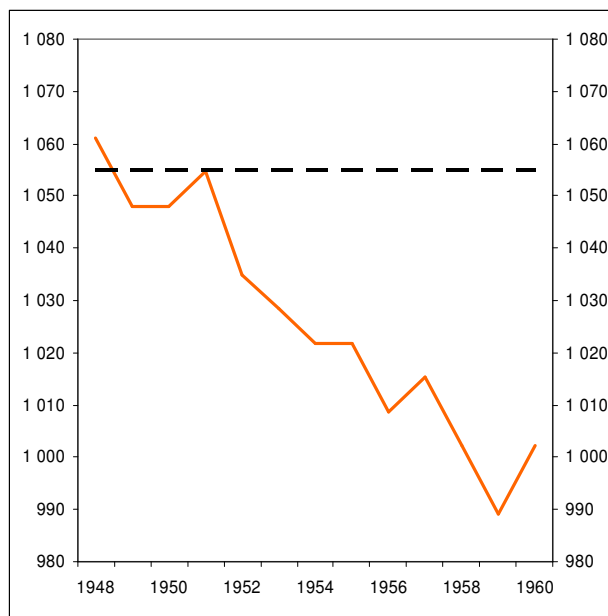
Tabell 6 og figur 6 viser beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsbeløp hvert år pensjonsgivende inntekt overstiger 1 G. Beløpene er målt i G og i 2007-kroner, og det går fram at det årlige opptjeningsbeløpet faller fra 1061 kroner for 1948-kullet til rundt 1000 kroner for kullene 1958–1960. Vi har i beregningene under satt det årlige opptjeningsbeløpet i modell L1 til 0,0161 G (1055 kroner).

Tabell 6 Beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsbeløp hvert år pensjonsgivende inntekt er over 1 G (modell L1). G = 65 505 kroner

Årskull	Målt i G	Målt i kroner	Årskull	Målt i G	Målt i kroner
1948	0,0162	1 061	1955	0,0156	1 022
1949	0,0160	1 048	1956	0,0154	1 009
1950	0,0160	1 048	1957	0,0155	1 015
1951	0,0161	1 055	1958	0,0153	1 002
1952	0,0158	1 035	1959	0,0151	989
1953	0,0157	1 028	1960	0,0153	1 002
1954	0,0156	1 022			

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Figur 6 Beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsbeløp hvert år pensjonsgivende inntekt er over 1 G (modell L1). G = 65 505 kroner. Kroner

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

4.6 Årlig opptjening med et gitt kronebeløp hvert år med inntekt over 2 G (modell L2)

Modellen

Modellen innebærer at en tjener opp rett til AFP som et fast kronebeløp hvert år pensjonsgivende inntekt er minst 2 G. AFP blir dermed proporsjonal med antall

opptjeningsår med inntekt på minst 2 G, men for øvrig uavhengig av nivået på inntekten. Siden inntektsgrensen for å få opptjening er høyere enn i modell L1, blir det rom for et høyere årlig opptjeningsbeløp.

Utgiftsnøytrale årlige opptjeningsbeløp

Arbeids- og velferdsdirektoratet har beregnet hvor høyt det årlige opptjeningsbeløpet kan være dersom nåverdien ved 62 år av utbetalt AFP skal være den samme som ved en videreføring av dagens AFP.

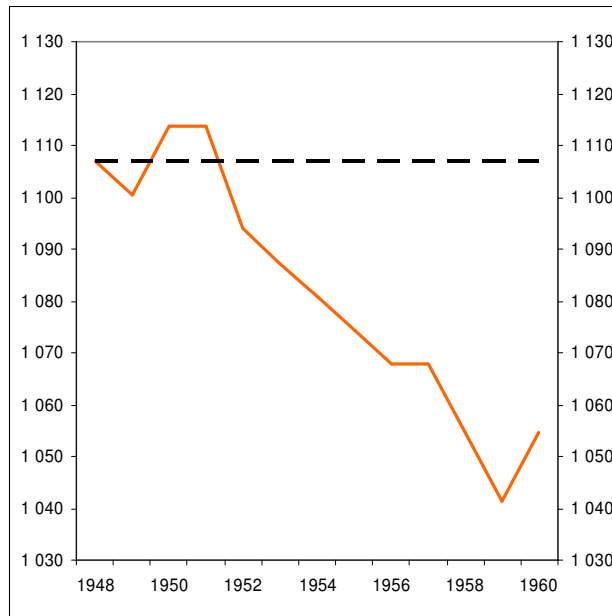
Tabell 7 viser beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsbeløp hvert år pensjonsgivende inntekt overstiger 2 G. Beløpene er målt i G og i 2007-kroner, og det går fram at det årlige opptjeningsbeløpet faller svakt fra vel 1100 kroner for de eldste årskullene til om lag 1045 kroner for 1959- og 1960-kullet. Vi har i beregningene under satt det årlige opptjeningsbeløpet i modell L2 til 0,0169 G (1107 kroner).

Tabell 7 Beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsbeløp hvert år pensjonsgivende inntekt er over 2 G (modell L2). G = 65 505 kroner

Årskull	Målt i G	Målt i kroner	Årskull	Målt i G	Målt i kroner
1948	0,0169	1 107	1955	0,0164	1 074
1949	0,0168	1 100	1956	0,0163	1 068
1950	0,0170	1 114	1957	0,0163	1 068
1951	0,0170	1 114	1958	0,0161	1 055
1952	0,0167	1 094	1959	0,0159	1 042
1953	0,0166	1 087	1960	0,0161	1 055
1954	0,0165	1 081			

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Figur 7 Beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsbeløp hvert år pensjonsgivende inntekt er over 2 G (modell L2). G = 65 505 kroner. Kroner

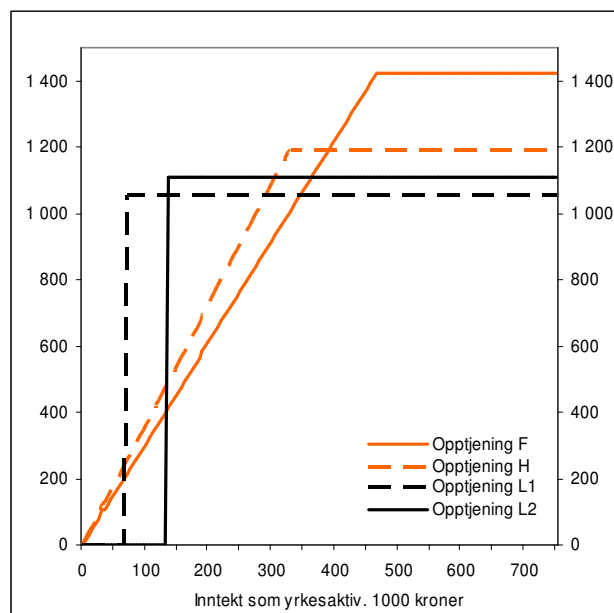

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

4.7 En sammenlikning av de fire opptjeningsmodellene

I alle de fire modellene som er beskrevet over, er opptjeningen proporsjonal med antall opptjeningsår. Figur 8 viser den årlige opptjeningen i de fire modellene for ulike inntektsnivåer. Vi minner om at de fire modellene gir den samme gjennomsnittlige verdien på opptjeningen; forskjellen mellom modellene er at de fordeler dette gjennomsnittet ulikt på personer, avhengig av pensjonsgivende inntekt.

Figur 8 Årlig opptjening av AFP i hver av de fire modellene. 2007-kroner

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

I *modell F* følger opptjeningen samme mønster som inntekstpensjonen i ny folketrygd ved at den er proporsjonal med inntekten opp til den øvre grensen på 7,1 G. For inntekter over 388 500 kroner (5,9 G) gir modell F høyest årlig opptjening av de fire modellene, og maksimal årlig opptjening er 1423 kroner. Modellen innebærer at opptjent AFP tilsvarer 22,7 prosent av opptjent inntekstpensjon (0,306/1,35).

I *modell H* følger opptjeningen også samme mønster som inntekstpensjonen i ny folketrygd ved at den er proporsjonal med inntekten, men den øvre grensen for opptjening er satt til 5 G. Maksimal årlig opptjening er 1189 kroner. For inntekter under 388 500 kroner gir denne modellen høyere årlig opptjening enn modell F, mens den gir lavere opptjening for høyere inntekter. Modellen innebærer at opptjent AFP tilsvarer 26,9 prosent av opptjent inntekstpensjon (0,363/1,35) for inntekter opp til 5 G.

Modell L1 gir en årlig opptjening på 0,0161 G (1055 kroner) dersom pensjons-givende inntekt er over 1 G. Opptjeningen er dermed lavere enn i modell H for inntekter over 290 500 kroner (4,4 G). For inntekter i intervallet 1–4,4 G er opptjeningen til dels betydelig høyere i modell L1 enn i modell H. Modellen innebærer dermed en omfordeling av AFP-potten fra personer som tjener under 1 G og over 4,4 G til personer i det mellomliggende inntektsintervallet, sammenliknet med modell H.

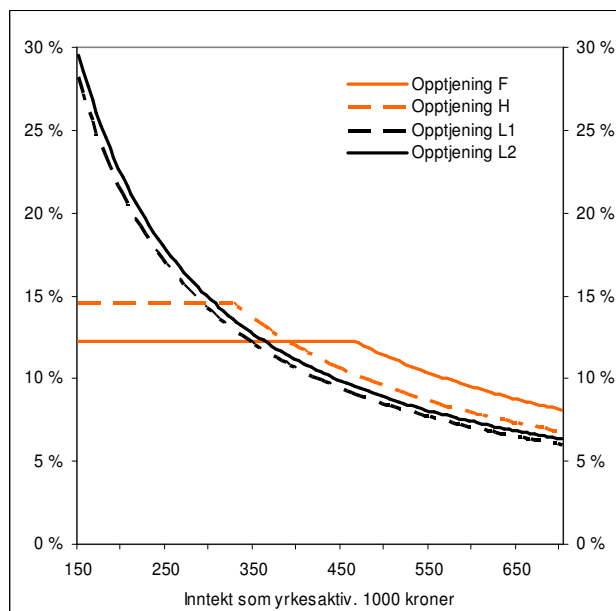
Modell L2 gir en årlig opptjening på 0,0169 G (1107 kroner) dersom pensjons-givende inntekt er over 2 G. Dette betyr at opptjeningen er litt lavere enn i modell H for inntekter over om lag 305 000 kroner (4,7 G). Sammenliknet med modell H skjer det derfor en omfordeling fra personer med inntekter under 2 G og over 4,7 G til personer med inntekter i det mellomliggende inntektsintervallet. Omfordelingen er størst til personer med inntekt rett over 2 G.

Modellene L1 og L2 har en sterk utjevning mellom personer med inntekter over den grensen som gir rett til AFP, men gir ingen opptjening for inntekter under denne grensen. Generelt er ungdom og kvinner overrepresentert blant de gruppene som ikke får uttelling i L-modellene. Kvinner er samtidig overrepresentert i de laveste inntektskategoriene som får god uttelling i disse modellene.

L-modellene gir svært høy uttelling til personer med inntekter rett over inntekts-grensen. For eksempel vil en person med 150 000 i inntekt årlig tjene opp rett til en årlig AFP på 1055 kroner i modell L1. Det tilsvarer 0,70 prosent av inntekten. 40 år med inntekt på dette nivået gir dermed en samlet kompensasjon fra AFP-ordningen på hele 28,1 prosent dersom AFP tas ut i den alderen der delingstallet er 1. Samtidig vil denne personen vil få en kompensasjonsgrad fra dagens folketrygd før skatt på nesten 80 prosent ved delingstall 1, og fra ny folketrygd på 90 prosent. Samlet kompensasjonsgrad blir dermed på godt over 100 prosent før skatt både med dagens og ny opptjeningsmodell i folketrygden. Også ved tidligere uttak blir samlet kompensasjonsgrad fra folketrygden og AFP svært høy før skatt.

Figur 9 viser kompensasjonsgrader før skatt for de fire opptjeningsmodellene etter 40 år. I modellene F og H er kurvene flate fram til den øvre grensen for opptjening, og modell F gir der en kompensasjonsgrad på 12,2 prosent, mens modell H gir en kompensasjonsgrad på 14,5 prosent. I et relativt langt inntektsintervall er kompensasjonsgraden i «ny folketrygd» på 54,0 prosent, og for AFP og alderspensjon fra folketrygden samlet blir dermed kompensasjonen rundt $\frac{2}{3}$.

Figur 9 Kompensasjonsgrader før skatt fra AFP-ordningen etter 40 år med jevn inntekt. Livsvarig uttak ved delingstall 1

4.8 Betydning av opptjening etter fylte 62 år

Dersom arbeidsgivere gis avgiftsfritak for ansatte over 62 år, kan det synes logisk å også stoppe opptjeningen av AFP-rettigheter ved denne alderen. Det er utført beregninger av utgiftsnøytrale opptjeningsprosenten gitt at det ikke tjenes opp AFP-rettigheter etter fylte 62 år, bare til og med det året arbeidstakeren er 61 år. Beregningene er utført av Arbeids- og velferdsdirektoratet på tilsvarende vis som for de andre modellene, det er altså forutsatt at nåverdien ved 62 år av utbetalt AFP skal være den samme som ved en videreføring av dagens AFP. Modellen benevnes F62, fordi det er lagt til grunn at AFP-rettighetene tjenes opp som en prosentandel av pensjonsgivende inntekt opp til en øvre grense på 7,1 G, som i modell F.

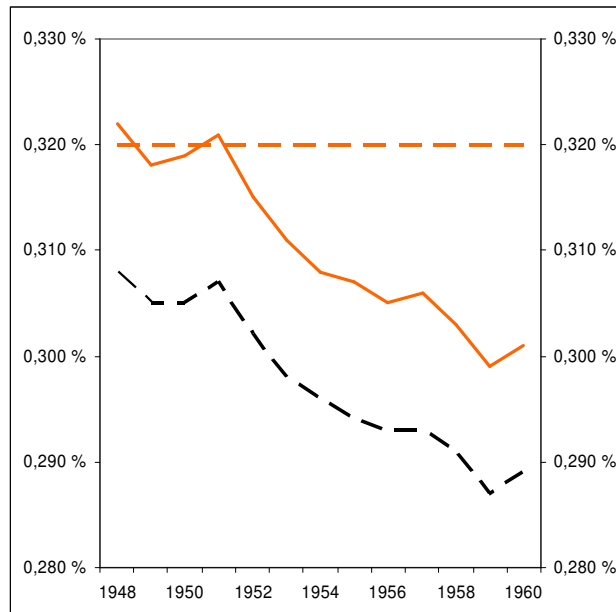
Tabell 8 og figur 10 viser resultatet av beregningene for hvert årskull fra 1948 til og med 1960. I figuren er modell F62 representert ved den heltrukne oransje linja, og modell F ved den stiplede oransje linja. Det går fram at de anslåtte utgiftsnøytrale opptjeningsprosentene følger samme mønster som for modell F, men er gjennomgående høyere. Dette er ikke overraskende – når gjennomsnittlig færre år teller som opptjeningsår, må den årlige opptjeningen være høyere for at gjennomsnittlig pensjon skal være uendret. I beregningene under har vi lagt til grunn en opptjeningsprosent på 0,320. Dette nivået er vist med en svart stiplet linje i figuren.

Tabell 8 Beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsprosjenter for en folketrygdberegnet AFP med tak for årlig opptjening på 7,1 G og stopp i opptjeningen ved 62 år. (Modell F62)

Årskull	Årskull	Årskull
1948 0,322	1953 0,311	1958 0,303
1949 0,318	1954 0,308	1959 0,299
1950 0,319	1955 0,307	1960 0,301
1951 0,321	1956 0,305	
1952 0,315	1957 0,306	

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Figur 10 Beregnede utgiftsnøytrale opptjeningsprosjenter for en folketrygdberegnet AFP med tak for årlig opptjening på 7,1 G og stopp i opptjeningen ved 62 år (heltrukken linje) (Modell F62), sammenliknet med utgiftsnøytrale prosjenter for modell F (stiplet linje).

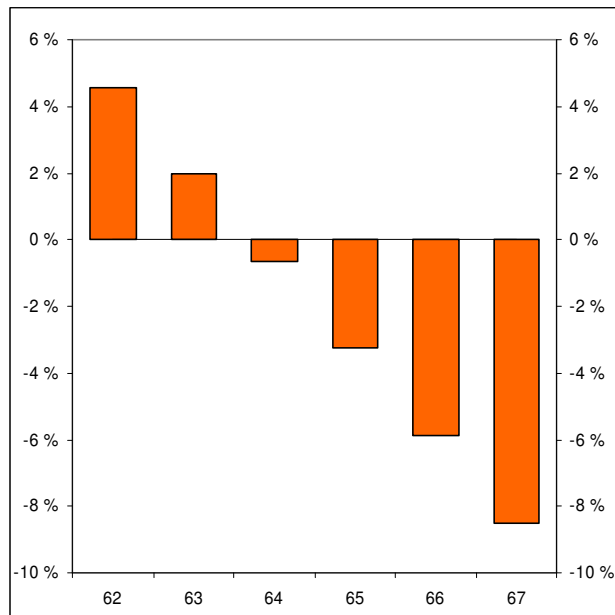
Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Modellen innebærer en omfordeling fra personer som går av sent til personer som går av tidligere, dersom vi sammenlikner med livsvarig opptjening. Økningen i opptjeningsprosjenten fra 0,306 til 0,320, er på 4,6 prosent. Personer som tar ut pensjon ved 62 år, vil ha uendret antall opptjeningsår, og opptjente rettigheter øker dermed med 4,6 prosent. For en livsvarig AFP på 30 000 kroner årlig utgjør dette knapt 1400 kroner. Personer som fortsetter i arbeid utover 62 år, vil få færre tellende AFP-år i modell F62 enn i modell F. I motsatt retning trekker det at hvert år teller mer når opptjeningsprosjenten er høyere.

Nettoeffekten, antatt jevn inntekt i 40 år ved uttak, er illustrert i figur 11. Figuren viser endringen i opptjent AFP for personer som går av i ulike aldre og som har 40 års opptjening i folketrygden. Det går fram at 62- og 63-åringene tjener på at opptjeningen stopper ved 62 år. For 64-åringene er opptjente rettigheter om lag

uendret (reduisert med 1 prosent), mens de som går av ved 67 år får om lag 8,5 prosent lavere AFP.

Figur 11 Prosentvis endring i opptjent AFP i modell F62 i forhold til modell F. Forutsatt jevn inntekt i 40 år ved alle avgangsaldre

Å stoppe opptjeningen ved 62 år har betydning for finansieringen. I beregningen av nåverdien av ny AFP, og dermed av de utgiftsnøytrale opptjeningsparametrene, er det forutsatt uendret uttaksmønster. Hvis det gis livsvarig opptjening, vil utgiftene til AFP øke dersom gjennomsnittlig pensjoneringsalder øker. Uten opptjening etter 62 år, påvirkes i prinsippet ikke kostnadene av utviklingen i pensjoneringsmønsteret, dersom uttaksmodellen utformes nøytralt.

Det taler mot å stoppe opptjeningen ved 62 år at arbeidsinsentivene etter 62 år blir noe svekket. Insentivene i folketrygden beholdes imidlertid. Med ny opptjeningsmodell i folketrygden, vil samlet opptjening av inntekstpensjon og AFP fra 62 år være 1,656 med modell F og 1,35 med modell F62. Før 62 år blir opptjeningsprosentene henholdsvis 1,656 og 1,67. Virkningen på arbeidstilbudet av en høy opptjeningsprosent er trolig større etter enn før 62 år.

Dersom AFP levealdersjusteres, blir det noe vanskeligere for den enkelte å kompensere for virkningene av økt levealder dersom en ikke tjener opp AFP-rettigheter fra fylte 62 år. Pensjoneringsaldereffekten vil imidlertid være bevart med en nøytral uttaksmodell. Effektene i folketrygden er upåvirket.

Et moment kan også være at forskjellige aldersgrenser for opptjening av AFP og alderspensjon i folketrygden gir et noe mer komplisert samlet pensjonssystem. Med modell F vil AFP utgjøre en fast andel av inntekstpensjonen. Med modell F62 er dette tilfellet kun ved 62 år. Ved senere uttak av pensjon vil AFP utgjøre en stadig mindre andel. Andelen vil heller ikke være fast for en gitt alder, fordi ulike personer

vil ha ulik andel av opptjeningen av inntekstspensjonen før og etter fylte 62 år. Dette gjør modellen administrativt mer krevende.

4.9 Betydning av kvalifikasjonsreglene

En mulighet for å øke opptjeningsparametrene er å begrense antallet som har rett til AFP, for eksempel gjennom å stramme inn kvalifikasjonsreglene. Å stramme inn kvalifikasjonsreglene innebærer at færre får rett til AFP. Innenfor en gitt økonomisk ramme gir det rom for høyere ytelser til hver enkelt med rett. En mulig innstramming er å øke lengden på den perioden en må ha arbeidet i en AFP-bedrift for å ha rett til AFP.

Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir) har anslått hvor stor andel av arbeidstakerne som oppfyller ulike kvalifikasjonskrav. Beregningene tar utgangspunkt i personer som fylte 61 år i 2006 (født 1945) og var ansatt i et AFP-foretak. Disse er identifisert ved hjelp av AA-registeret. Registeret viser også hvilket foretak de var ansatt i, og hvilken sektor og næring dette tilhørte. AVdir har ikke noe register over foretak tilknyttet AFP-ordningen, og foretakene ble derfor identifisert som AFP-foretak dersom de produserte én eller flere AFP-pensjonister i løpet av 2000-2006. Utvalget ble koplet med tilsvarende datasett for 2000-2005 for å kunne si om en person også var ansatt i en AFP-bedrift i disse årene, og om vedkommende var ansatt i samme bedrift som det året han fylte 61 år.

Dagens krav for å ha rett til AFP er at en må ha arbeidet sammenhengende de tre siste årene i en og samme AFP-bedrift eller de fem siste årene i en bedrift som er medlem av AFP-ordningen. Anslagene til AVdir viser at 94 prosent av 61-åringene oppfylte dette kvalifikasjonskravet (93,9 prosent av kvinnene og 93,8 prosent av mennene).

Tabell 9 viser hvordan personene fordeler seg etter antall år ansatt i AFP-foretak de siste sju årene, og etter antall år sammenhengende ansatt i AFP-foretak (generelt) de siste sju årene. Det går fram av tabellen at det er ubetydelige kjønnsforskjeller.

Tabell 9 Personer i alder 61 år i 2006 som oppfyller skisserte kvalifikasjonskrav. Prosent

Antall år	Ansatt i AFP-foretak siste sju år			Sammenhengende ansatt i AFP-foretak siste sju år		
	Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
1	1,2	1,0	1,3	3,4	3,4	3,5
2	1,0	1,0	1,1	2,1	2,1	2,1
3	1,6	1,6	1,6	2,4	2,3	2,6
4	2,2	2,4	2,0	2,5	2,6	2,4
5	3,2	3,3	3,1	2,5	2,7	2,3
6	6,7	6,7	6,8	2,9	2,9	3,0
7	84,1	84,0	84,1	84,1	84,0	84,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ulike spesifikasjoner av kravet kan vurderes. Én mulighet er å kreve arbeid i et AFP-foretak fem av de siste sju årene. Tabellen viser at dette ikke vil gi en innstramming sammenliknet med i dag: $(84,1+6,7+3,2)$ prosent = 94,0 prosent oppfyller dette kravet. Dersom en krever seks av de siste sju årene, vil 90,8 pst av 61-åringene oppfylle kravet. 87,0 prosent har vært sammenhengende ansatt i AFP-foretak minimum seks år. Det kan likevel synes rimelig å godta en mellomperiode som arbeidssøker uten at en må starte fra null med opparbeiding av rett til AFP.

En mulighet er å sette kravet til sju av siste ni år. AVdir har ikke tilgang til data fra AA-registeret før 2000, og det har derfor ikke vært mulig å analysere virkningen av dette direkte. Tabell 9 viser at 84,1 prosent har arbeidet i AFP-foretak sju av siste sju år. Sju av siste ni år er et svakere krav enn dette. Tilsvarende er sju av siste ni år et sterkere krav enn fem av siste sju år. Andelen som oppfyller kravet vil derfor ligge mellom 84,1 og 94,0 prosent.

Det er ikke gjort nærmere beregninger av hvor mye opptjeningsparametrene kan økes dersom kvalifikasjonsreglene strammes inn. Trolig vil effekten være liten, da det i stor grad vil være de personene som har lavest opptjening som utelukkes fra AFP-ordningen.

Et annet spørsmål er avgrensningen av retten til AFP i det enkelte foretaket. Det er i dag slik at dersom en bedrift er medlem i AFP-ordningen, så har alle ansatte i bedriften rett til AFP. Systemet innebærer at i prinsippet så kan retten til AFP for alle utløses av at en relativt liten del av arbeidstakerne inngår tariffavtale. Dette medfører at ansatte som ikke omfattes av overenskomstområdet for tariffavtalen som gir rett til AFP, også gis rettigheter etter tariffavtalen.

5 Uttak av AFP med nøytrale regler

5.1 Innledning

Foregående avsnitt beskrev ulike modeller for opptjening av rett til AFP. Under diskuteres konsekvensene av å velge ulike regler for uttak av gitte opptjente AFP-rettigheter. Problemstillingene knyttet til uttak er felles for alle de fire opptjeningsmodellene som er omtalt foran, og alle opptjeningsmodellene kan kombineres med de uttaksmodellene som presenteres under.

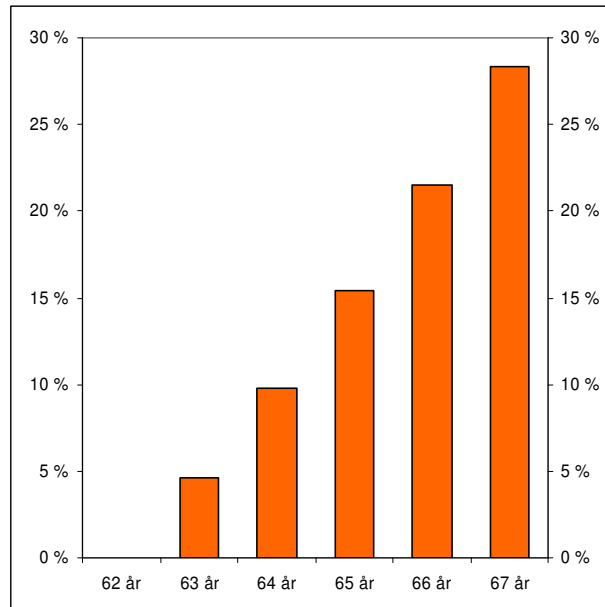
Det går et hovedskille mellom modeller som har nøytrale uttaksregler, i betydningen at den samlede utbetalingen av AFP ikke skal påvirkes av uttaksalderen, og modeller med ikke-nøytrale uttaksregler. Regjeringen la i St.meld. nr. 5 (2006–2007) til grunn at alderspensjon og AFP skal kunne kombineres med arbeidsinntekt uten avkorting i pensjonen. Stortinget sluttet seg til dette gjennom pensjonsforliket. Et slikt utgangspunkt tilsier en nøytral uttaksmodell. Ikke-nøytrale modeller for uttak av AFP drøftes i avsnittene 9–11.

5.2 Livsvarig og tidsbegrenset uttak

Dersom den samlede forventede utbetalingen av AFP skal være uavhengig av uttaksalder, må den årlige utbetalingen være høyere desto senere de opptjente rettighetene tas ut, fordi forventet utbetalingsperiode da er kortere. Sammenhengen mellom uttaksalder og størrelsen på den årlige utbetalingen av en livsvarig utbetaling for et årskull går fram av de såkalte delingstallene for årskullet. Figur 12 viser gevinsten

ved utsatt uttak for 1948-årskullet, gitt de delingstallene som er presentert i høringsnotatet om ny alderspensjon i folketrygden. Det går fram at for hvert år uttaket utsettes, så øker den årlige utbetalingen med knapt 5 prosent. Verdien dersom ytelsen tas ut ved 67 år er vel 28 prosent høyere enn dersom den tas ut ved 62 år.

Figur 12 Prosentvis endring i årlig utbetaling av en livsvarig ytelse sammenliknet med uttak ved 62 år. 1948-årskullet

Dersom utbetalingen skjer over en begrenset tidsperiode, vil den årlige utbetalingen bli høyere enn dersom utbetalingen skal være livsvarig. Å begrense utbetalingen til en avgrenset tidsperiode vil dermed øke pensjonsnivået ved 62 år, sammenliknet med en livsvarig utbetaling.

Den relative (prosentvise) forskjellen mellom utbetalingen fra en tidsbegrenset og fra en livsvarig ordning er uavhengig av nivået på den årlige utbetalingen, men varierer med alderen for uttak. Vi kan illustrere forskjellene ved å ta utgangspunkt i en livsvarig AFP-ytelse på 38 100 kroner ved fylte 67 år, og benytte samme dødelighetsstatistikk og tilsvarende metoder som i høringsnotatet om ny alderspensjon. Tallet 38 100 kroner er det en person fra 1948-kullet vil opparbeide rett til med jevn inntekt på 5 G i 40 år med opptjeningsmodell F.

Tabell 10 viser sammenhengen mellom alder for uttak og størrelsen på utbetalingen for en livsvarig utbetaling og tre eksempler på tidsbegrenset uttak. Tabellen viser nivået på AFP første året, og er normert slik at livsvarig uttak fra 67 år skal gi 38 100 kroner årlig, jf. forrige avsnitt. Første linje viser at en *livsvarig* utbetaling på 38 100 kroner fra 67 år er likeverdig med en livsvarig utbetaling på 29 700 kroner fra 62 år. Nivået ved 62 år er 78 prosent av nivået ved 67 år.

Tabell 10 AFP-ytelse første år, avhengig av uttaksalder. Normert slik at livsvarig uttak ved 67 år gir 38 100 kroner. Faste 2007-lønninger. Kroner

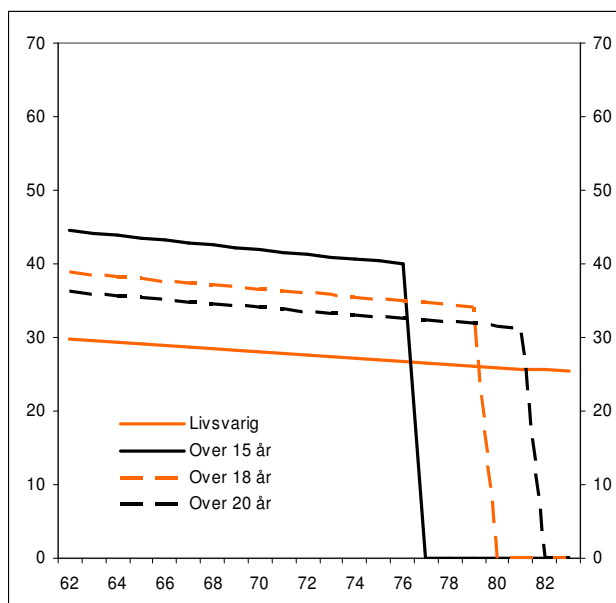
	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år
Livsvarig utbetaling	29 700	31 100	32 600	34 300	36 100	38 100
Utbetaling over 20 år	36 200	37 200	38 200	39 400	40 800	42 400
Utbetaling over 18 år	38 900	39 700	40 800	41 900	43 200	44 700
Utbetaling over 15 år	44 500	45 400	46 300	47 400	48 700	50 100

Uttak over 15 år (siste linje i tabellen) innebærer at AFP tas ut som en tidsbegrenset utbetaling over 15 år. Ytelsenivået avhenger i dette tilfellet noe mindre av uttakstidspunktet enn ved livsvarig uttak. Nivået ved 62 år er 89 prosent av nivået ved 67 år. Det at nivået er høyere ved 67 år selv om maksimal utbetalingstid er den samme, skyldes hovedsakelig at dødeligheten i de 15 åra fra 67 til og med 81 år er høyere enn i alderen 62–76 år. Det relative forholdet mellom den livsvarige ytelsen og den 15-årige ved samme alder henger også sammen med dødelighet. Tidsbegrensningen av ytelsen er en større ulempe ved tidlig uttak enn ved seint uttak, fordi det i det første tilfellet er flere som lever lenger enn 15 år. Ved 62 år er den 15-årige ytelsen 50 prosent høyere enn den livsvarige, ved 67 år er den 31 prosent høyere. Den prosentvise forskjellen mellom tidsbegrenset uttak og livsvarig uttak er, som nevnt, uavhengig av opptjeningen.

Uttak over 18 eller 20 år gir årlige ytelser som ligger mellom nivåene for livsvarig uttak og uttak over 15 år. Dette skyldes at utbetalingsperioden er tidsbegrenset, men perioden er lengre enn 15 år. Sammenliknet med livsvarig uttak fra 62 år, er ytelsenivået 31 prosent høyere med uttak over 18 år og 22 prosent høyere med uttak over 20 år.

Figur 13 illustrerer forskjellene mellom utbetalingsprofilene i de fire uttaksmodellene for uttak ved 62 år. Årsaken til at kurvene faller svakt er at ytelsene er antatt å bli regulert tilsvarende gjennomsnittet av pris- og lønnsveksten, mens figuren måler utbetalingene i faste lønninger. Kjøpekraften til pensjonen øker likevel i utbetalingsperioden, fordi pensjonen øker mer enn prisene. Livsvarig uttak har den fordel at det blir en jevn utbetaling i hele perioden som alderspensjonist. Uttak over 15 år gir en høyere AFP-ytelse i disse 15 åra, men kan gi en stor inntektsnedgang når 15-årsperioden løper ut. Mange får også bortfall av tjenstepensjon på samme tidspunkt, da det er relativt mange tjenstepensjonsordninger som gir utbetalinger i 10 år fra fylte 67 år. Uttak over 18 og 20 år fører også til en stor inntektsnedgang ved bortfallet av AFP. Dersom AFP utbetales tidsbegrenset, vil AFP trolig ikke kunne regnes med i kravet for å kunne ta ut pensjon før 67 år, se avsnitt 8.

Figur 13 AFP-ytelser for uttak ved 62 år. Faste 2007-lønninger. 1000 kroner

5.3 Tonivåuttak av AFP

Livsvarig og tidsbegrenset uttak kan kombineres på ulike måter. Dagens system kan oppfattes som en slik kombinasjon: AFP betales ut i alderen 62–66 år og alderspensjon fra folketrygden fra fylte 67 år. Pensjonsnivået i perioden som AFP-pensjonist er høyere enn nivået som alderspensjonist på grunn av AFP-tillegget. En grunn til å gi et tillegg før fylte 67 år, er at mange har tjenstepensjoner som først betales ut fra 67 år.

Ny AFP kan utformes på liknende vis, ved å kombinere livsvarig og tidsbegrenset uttak. Dette kan gjøres på mange ulike måter. Under omtales én slik kombinasjonsmodell, kalt *tonivåuttak*, der hoveddelen av AFP en livsvarig ytelse, men der det fram til fylte 67 år kan tas ut et høyere beløp, mot at den livsvarige ytelsen reduseres, slik at nåverdien av utbetalingen er uendret. Det er gjennomført beregninger der utbetalingen før 67 år er 11 400 kroner høyere enn utbetalingen etter 67 år og beregninger der forskjellen mellom AFP før og etter 67 år er 24 000 kroner. Det er lagt til grunn at ekstrabeløpet før 67 år holdes nominelt fast i utbetalingsperioden, slik som dagens AFP-tillegg.

Tabell 11 viser sammenhengen mellom alder for uttak og størrelsen på utbetalingen for ulike modeller. De to første linjene er hentet fra tabell 10, og viser utbetalingen første året ved livsvarig utbetaling og ved en utbetaling over 15 år. De to nederste linjene viser hva den årlige utbetalingen blir med tonivåuttak, når vi legger til grunn henholdsvis 11 400 og 24 000 høyere AFP før fylte 67 år. Det går fram at en oppnår det samme med tonivåmodellen som med tidsbegrenset uttak, nemlig å øke utbetalingene de første årene. Ved tidlig uttak blir utbetalingen første året, i dette tilfellet, høyere med en tonivåmodell med 24 000 kroner i tidsbegrenset ekstraytelse enn dersom AFP utbetales over 15 år.

Tabell 11 AFP-ytelse første år, avhengig av uttaksalder. Normert slik at livsvarig uttak ved 67 år gir 38 100 kroner. Faste 2007-lønninger

	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år
Livsvarig utbetaling	29 700	31 100	32 600	34 300	36 100	38 100
Utbetaling over 15 år	44 500	45 400	46 300	47 400	48 700	50 100
Tonivå, 11 400 ekstra før 67 år	38 400	39 900	41 500	43 200	45 200	38 100
Tonivå, 24 000 ekstra før 67 år	48 100	49 600	51 200	53 100	55 300	38 100

Vi minner om at den tidsbegrensede ytelsen på 11 400 eller 24 000 kroner vil falle bort fra 67 år i tonivåmodellene. Det at denne ytelsen bare utbetales fram til fylte 67 år, er også årsaken til at nivået for uttak ved 67 år i tabellen er det samme som ved livsvarig utbetaling, siden hele AFP da blir utbetalt livsvarig.

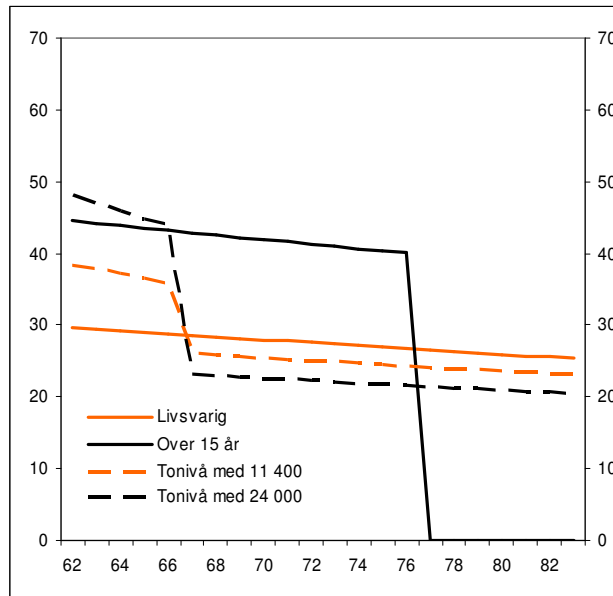
Forskjellen mellom de årlige utbetalingene fra tonivåmodellen og ved livsvarig uttak er et fast kronebeløp, som avhenger av størrelsen på ekstraytelsen før 67 år, men som er uavhengig av opptjente AFP-rettigheter. For tonivåuttak med 11 400 kroner ekstra er utbetalingen 8700 kroner høyere enn for livsvarig uttak ved 62 år. For tonivåuttak med 24 000 kroner ekstra er utbetalingen 18 400 kroner høyere.

Ved tonivåuttak kan en oppnå like høyt pensjonsnivå som ved en tidsbegrenset ytelse. Samtidig vil (det meste) av AFP-ytelsen trolig kunne regnes med i kravet for tidlig pensjonsuttak, og mottakeren blir utsatt for mindre inntektsfall når den tidsbegrensede ytelsen faller bort. Det kan argumenteres for at AFP-nivået før fylte 67 år bør være høyere enn etter, fordi utbetaling av tjenestepensjoner oftest skjer fra 67 år.

Figur 14 illustrerer forskjellene mellom utbetalingsprofilene i de fire uttaksmodellene som er vist i tabell 11 når AFP tas ut ved 62 år. Årsaken til at kurvene faller er at figuren måler utbetalingene i faste 2007-lønninger, mens den livsvarige utbetalingen er antatt å bli regulert tilsvarende gjennomsnittet av pris og lønnsveksten, og ekstrabeløpet før 67 år er forutsatt å være nominelt konstant.

Det er naturligvis mulig å utforme uttaksreglene på andre måter enn de som er beskrevet over. Dersom målet er å øke AFP-nivået ved 62 år, kan dette for eksempel oppnås gjennom å utbetale AFP over en kortere periode enn 15 år, tillate en større nedgang i inntekten ved 67 år i tonivåmodellen eller regulere løpende utbetalinger svakere. Så lenge nåverdien av AFP er gitt, må nødvendigvis høyere utbetalinger fra 62 år motsvares av lavere utbetalinger senere.

Figur 14 AFP-ytelser for uttak ved 62 år. Faste priser, Tusen kroner

Et annet spørsmål er om ekstraytelsen i tonivåmodellen skal være valgfri eller obligatorisk. Hensynet til enkelhet tilsier at det bør være felles regler for alle, altså ingen valgfrihet, slik at alle *må* ta ut ekstraytelsen. Flexibiliteten i folketrygden innebærer at de som foretrekker en jevn samlet utbetaling av AFP og alderspensjon fra folketrygden, kan oppnå dette ved å ta ut mindre enn full pensjon fra folketrygden før 67 år.

5.4 Uttak av delvis AFP

I dagens AFP-ordninger er det mulig å ta ut delvis AFP. Om lag 10 prosent av AFP-pensjonistene i privat sektor har tatt ut delvis AFP de siste årene. I privat sektor er det en forutsetning at arbeidsgiver godtar deltidsarbeid. I St.meld. nr. 5 (2006–2007) skriver Regjeringen at «Alderspensjon fra folketrygden og AFP skal kunne kombineres med arbeidsinntekt uten avkorting i pensjonen». Med et nøytralt utformet AFP-påslag ligger det godt til rette for å tillate uttak av delvis AFP, og oppnå den flexibiliteten som Regjeringen beskriver i stortingsmeldingen. Dersom det åpnes for å ta ut delvis AFP vil det imidlertid komplisere systemet noe.

Behovet for delvis AFP i dagens system henger sammen med at alderspensjon fra folketrygden først betales ut fra fylte 67 år. Muligheten til å ta ut delvis AFP, gjør at en kan gå over på deltid uten at inntekten reduseres like mye som nedgangen i arbeidsinnsats. Når det åpnes for uttak av fleksibel folketrygd fra 62 år, er det et spørsmål om en fortsatt trenger adgangen til å ta ut delvis AFP, eller om det oppnås tilstrekkelig flexibilitet gjennom mulighetene i folketrygden.

Dersom AFP tjenes opp proporsjonalt med inntektspensjon i folketrygden, vil nivået på AFP alltid bli relativt lavt sammenliknet med nivået på alderspensjonen fra folketrygden. Personer som ønsker å gå over på deltid og delvis kompensere for nedgangen i lønnsinntekt ved å ta ut delvis pensjon, vil derfor normalt kunne få en tilstrekkelig høy samlet inntekt ved å bare ta ut (delvis) alderspensjon fra folketrygden, og først ta ut AFP når arbeidsforholdet avsluttes.

Dersom en ikke kan ta ut delvis AFP og ikke kan velge bort tonivåuttak av AFP, vil personer som ønsker å pensjonere seg før 67 år, men ikke ønsker inntektsnedgang ved fylte 67 år, kunne oppnå en jevn utvikling i utbetalingen av samlet pensjon ved å ikke ta ut full alderspensjon fra folketrygden på pensjoneringstidspunktet. Vedkommende kan da motvirke nedgangen i utbetalt AFP ved 67 år ved å øke uttaket av alderspensjon.

Eventuelle begrensinger på muligheten til å ta ut delvis AFP, må ses i sammenheng med ulike sider ved regelverket:

- Utformingen av kravet om at en skal være i arbeid på uttakstidspunktet
- Regler om at en ikke samtidig kan motta AFP og en uføreytelse
- Spørsmålet om en skal kunne tjene opp rett til AFP etter fylte 62 år
- Uttaksreglene. Det vil administrativt være noe mer krevende å tillate delvis AFP dersom en velger tonivåuttak enn livsvarig uttak

6 Endringer i folketrygden, levealdersjustering og regulering

6.1 Innledning

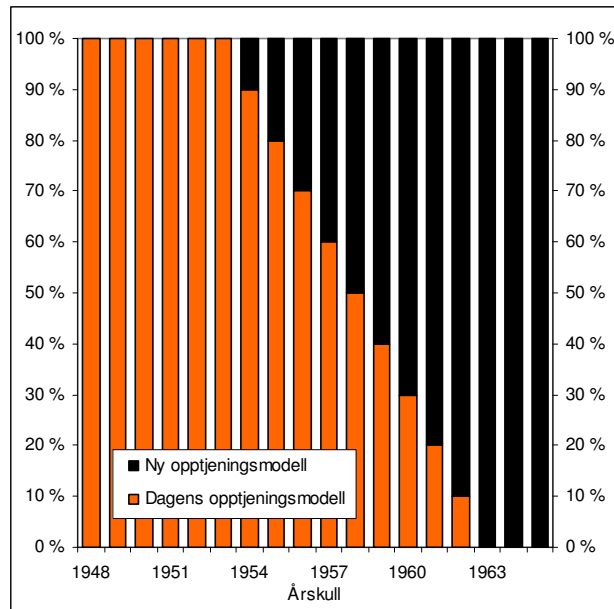
Regjeringen har, i et høringsnotat om alderspensjon som ble sendt ut 28. januar, presentert konkrete forslag til ulike deler av nytt regelverk for opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden. Forslagene omfatter blant annet regler om innfasing av ny opptjeningsmodell for alderspensjon og regler for fastsetting av delingstall. Disse reglene, som presenteres kort under, har konsekvenser både for samlet pensjonsnivå i framtida for personer som mottar AFP og for forskjellene mellom utbetalingene fra dagens AFP og folketrygd og fra det systemet som vil gjelde fra 2010. Til slutt i dette avsnittet diskuteres eventuell levealdersjustering av AFP-påslaget og alternative regler for regulering av de årlige utbetalingene av AFP til den enkelte.

6.2 Innfasing av ny opptjeningsmodell for alderspensjon

Regjeringen foreslår at personer som er født i 1953 eller tidligere i sin helhet skal få opptjeningen av alderspensjon beregnet med *dagens* opptjeningsmodell i folketrygden, mens personer som er født i 1963 eller senere i sin helhet skal få opptjeningen beregnet etter den *nye* opptjeningsmodellen. Årskullene 1954–1962 vil få opptjeningen beregnet delvis etter dagens modell og delvis etter ny modell: 1954-kullet vil få 10 prosent av opptjeningen fra den nye opptjeningsmodellen og 90 prosent av opptjeningen etter dagens modell, de påfølgende årskullene skal få 10 prosentpoeng høyere opptjening fra den nye modellen enn de som er født året før, opp til 1962-kullet som skal få 90 prosent av opptjeningen fra den nye opptjeningsmodellen og 10 prosent fra dagens modell. Innfasingen av ny opptjeningsmodell er illustrert i figur 15.

Reglene for innfasing av ny opptjeningsmodell innebærer at 2016 blir det første året noen delvis skal få beregnet opptjeningen med ny opptjeningsmodell; da fyller 1954-kullet 62 år. Det første året noen av de nye alderspensjonistene i sin helhet skal få opptjeningen av alderspensjon beregnet med ny opptjeningsmodell er 2025, da 1963-kullet fyller 62 år. Dette betyr at dagens opptjeningsmodell for alderspensjon vil dominere i mange år etter 2010, og først i 2021 vil nye 62-årige alderspensjonister få mer enn halvparten av opptjeningen beregnet med ny opptjeningsmodell.

Figur 15 Andeler av opptjeningen av alderspensjon fra dagens og fra ny opptjeningsmodell i folketrygden for årskullene 1948–1965.

Forslaget til overgangsregler betyr at den nye opptjeningsmodellen fases inn over en kortere periode (10 år) enn det Pensjonskommisjonen foreslo (15 år), men samtidig at den nye opptjeningsmodellen først får delvis effekt for et senere årskull (1954-kullet) enn det Pensjonskommisjonen foreslo (1951-kullet). Den nye opptjeningsmodellen vil derfor få betydning senere, men være fullt innfasert tidligere, enn det Pensjonskommisjonen foreslo.

6.3 Innfasing av ny AFP

Arbeids- og inkluderingsdepartementet sendte 29. november 2007 ut en pressemelding der det heter at partene i AFP-utvalget er enige om at ingen skal tape på å vente med å pensjonere seg til etter 1. januar 2010. En naturlig tolkning av dette er at personer med rett til AFP født i årene 1943–1947, og som fyller 62 år før 2010, skal beholde dagens AFP-ordning fram til de fyller 67 år. Med denne modellen bør personer med rett til AFP født i årene 1943–1947 kunne ta ut AFP som tidligpensjon i alderen 62–66 år også etter 2010, og få beregnet ytelsen slik at de ikke kommer dårligere ut enn om de hadde tatt ut AFP før 2010. Ved fylte 67 år går de over på alderspensjon. Personer født i årene 1943–1947 vil da gå over på alderspensjon innen utgangen av 2014.

Personer født i 1948 eller senere vil først fylle 62 år etter 1. januar 2010, og det legges opp til at disse skal omfattes av ny AFP-ordning. I motsetning til for alderspensjon i folketrygden, blir det dermed ingen som får AFP som kombinasjon av to AFP-ordninger; personer født i 1947 eller tidligere beholder dagens AFP-ordning, mens personer født i 1948 eller senere får ny AFP-ordning. Årene 2010–2014 blir likevel en overgangsperiode ved at det vil finnes noen pensjonister som mottar AFP fra dagens ordning og noen som mottar AFP fra ny ordning. Fra 2015 vil alle som mottar AFP få AFP beregnet etter nye regler.

Reglene innebærer at de første seks årskullene som skal omfattes av ny AFP (1948–1953), i sin helhet vil få opptjeningen av alderspensjon i folketrygden beregnet med dagens opptjeningsmodell, mens ytterligere fire årskull (1954–1957), vil få meste parten av opptjeningen beregnet med dagens opptjeningsmodell. Dette tilsier at det ved sammenlikninger av dagens og ny AFP i mange år er mest relevant å legge dagens opptjeningsmodell til grunn også i det nye systemet. Sammenlikninger av dagens AFP og ny AFP kombinert med ny opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden vil først være fullt ut relevant fra 2025. En sammenlikning med ny AFP og ny opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden er likevel viktig for å beskrive de langsiktige effektene av omleggingen.

6.4 Levealdersjustering av alderspensjon fra folketrygden

Den nye opptjeningsmodellen for alderspensjon i folketrygden skal fases gradvis inn fra 2010, mens reglene for *uttak* innføres fullt ut fra 2010. En sentral del av reglene for uttak av pensjon er reglene for fastsetting av delingstall. Det skal fastsettes et eget sett delingstall for hvert årskull. Delingstallene oversetter opptjente pensjonsrettigheter til en årlig pensjon. I høringsnotatet om alderspensjon foreslås det at delingstallene for hvert årskull skal fastsettes endelig når kullet er 61 år på grunnlag av observert dødelighet i en tiårsperiode før fylte 61 år. Det fastsettes delingstall fra og med 62 år til og med 75 år.

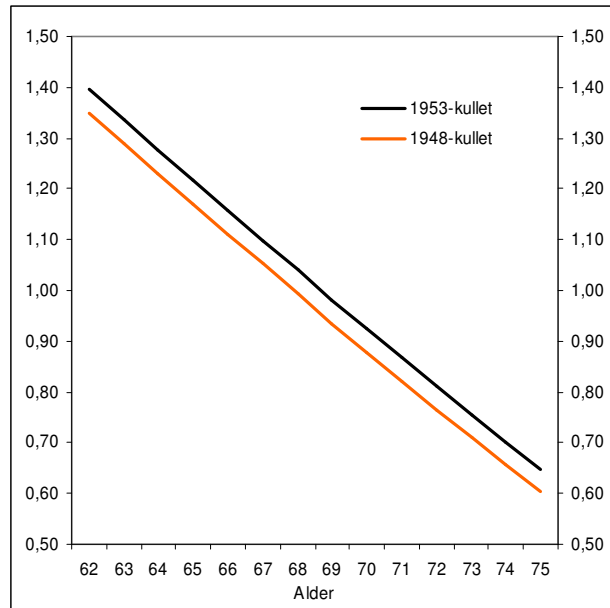
1948-kullet, som blir 62 år i 2010, er de første som er forutsatt å få AFP etter nye regler. Etter de foreslåtte reglene skal 1948-kullet få fastsatt delingstallene sine i 2009, da de er 61 år.¹ Høringsnotatet inneholder imidlertid anslag på delingstall basert på forutsetninger om utviklingen i dødeligheten framover. Figur 16 viser delingstallene for årskullene 1948 og 1953. For 1948-kullet er delingstallet ved 62 år anslått til 1,350, mens det ved 67 år er anslått til 1,052. Figuren viser at delingstallene for 1953-kullet ligger noe høyere enn delingstallene for 1948-kullet, noe som reflekterer at 1953-kullet er forventet å leve noe lenger. Forskjellen på delingstallene ved 62 år for 1953- og 1948-kullet er 3,4 prosent. Det tilsvarer en gjennomsnittlig årlig endring på 0,67 prosent i femårsperioden.

I St.meld. nr. 5 (2006–2007) ble anslag på delingstallene for 1943-årskullet, som fyller 67 år i 2010, brukt for å illustrere virkningene av endret pensjoneringsalder. Forholdet mellom delingstallene ved 62 og 67 år var 1,284 i meldingen. Dette innebærer at gitte opptjente pensjonsrettigheter gir 28,4 prosent høyere pensjon dersom de tas ut ved 67 år enn dersom de tas ut ved 62 år. I høringsnotatet er forholdet mellom delingstallene ved 62 og 67 år anslått til 1,283 for 1948-kullet og 1,270 for 1953-kullet. Jo mer levealderen øker, desto lavere vil tallet bli.

Gitte opptjente pensjonsrettigheter gir dermed 28,3 prosent ($1,350/1,052-1$) høyere pensjon for 1948-kullet dersom de tas ut ved 67 år enn dersom de tas ut ved 62 år. Det tilsvarende tallet for 1953-kullet er 27,0 prosent.

¹ Begrepet delingstall reserveres i høringsnotatet for de tallene som benyttes på alderspensjon opptjent med ny opptjeningsmodell i folketrygden, mens delingstallene for alderspensjon opptjent med dagens opptjeningsmodell betegnes forholdstall. I dette vedlegget kalles begge likevel delingstall.

Figur 16 Delingstall for 1948- og 1953-årskullene

Kilde: Høringsnotat om ny alderspensjon i folketrygden.

6.5 Levealdersjustering av AFP

Parametrene i de ulike opptjeningsmodellene for ny AFP er tallfestet slik at nåverdien av ny ordning er lik nåverdien ved en videreføring av dagens AFP-ordninger for de første årskullene fra og med 1948-kullet. Det er her lagt til grunn at ny AFP skal levealdersjusteres på samme måte som alderspensjonen i folketrygden.

Dagens AFP utbetales i en tidsbegrenset periode (62–66 år), og den beregnede nåverdien av utbetalingene i denne perioden påvirkes ikke av endringer i dødeligheten etter fylte 67 år.² I verdien av dagens AFP-ordning er imidlertid også medregnet verdien av at utbetalingene av alderspensjon fra folketrygden fra 67 år blir høyere på grunn av reglene for «gratis» poengopptjening fram til fylte 67 år. Verdien av denne økte alderspensjonen vil øke dersom levealderen øker, fordi utbetalingen da skal skje i en lengre periode. Denne økningen er med i anslagene på nåverdien av dagens ordning for årskullene 1948–1960.

Nåverdiberegningene for årskullene 1948–1960 påvirkes altså av forutsetningene om dødelighet for disse årskullene. Nåverdien av dagens ordning påvirkes av hvor lenge den «ekstra» tilleggspensjonen utbetales, og nåverdien av de alternative nye ordningene påvirkes av hvor lenge AFP-påslaget skal utbetales. Vi kan derfor si at parametrene i de alternative opptjeningsmodellene er fastlagt med utgangspunkt i (prognoser for) utviklingen i levealderen for disse årskullene.

Ved beregningen av nåverdien av utbetalingene fra de nye AFP-ordningene er det teknisk benyttet de samme delingstallene for AFP som for alderspensjon i høringsnotatet om ny alderspensjon. Dette innebærer primært at det er lagt til grunn samme

² Utbetalingene vil påvirkes av endringer i dødeligheten før 67 år, men dødeligheten er i utgangspunktet relativt lav før 67 år.

forutsetninger om utviklingen i forventet levealder som ved tallfestingen av verdien av dagens AFP-ordning. Delingstallene påvirker de beregnede kostnadsnøytrale opptjeningsparametrene ved at et lavere delingstall betyr høyere utbetalinger i en gitt utbetalingsperiode. Dermed måtte de beregnede kostnadsnøytrale opptjeningsparametrene vært lavere for at nåverdien skulle vært den samme som ved en videreføring av dagens ordning. Dersom vi hadde benyttet et høyere delingstall, ville de beregnede kostnadsnøytrale opptjeningsparametrene også blitt høyere.

Spørsmålet om AFP-påslaget i den nye AFP-ordningen bør levealdersjusteres er et spørsmål om hvordan endringer i levealderen fra 2010 eventuelt skal påvirke sammenhengen mellom opptjente AFP-rettigheter og det årlige AFP-påslaget ved uttak i ulike aldre. Det synes å være to nærliggende alternativer. Det *første* alternativet er at AFP-påslaget levealdersjusteres på samme måte som pensjonen fra folketrygden. Det vil innebære at en kan benytte samme delingstall på AFP som for alderspensjon fra folketrygden. Det betyr videre at dersom levealderen øker, vil en måtte utsette uttaket av gitte rettigheter for å oppnå samme årlige AFP-påslag som tidligere årskull. Å benytte samme delingstall for AFP som for alderspensjon fra folketrygden vil gi et relativt enkelt system, og innebære at kostnadene til AFP-ordningen ikke påvirkes av utviklingen i levealderen.

Et *annet* alternativ er at en benytter et fast sett delingstall på AFP-påslaget, for eksempel delingstallene for 1948-kullet. Dette alternativet vil innebære at utgiftene til AFP-ordningen vil øke dersom levealderen øker og AFP-påslaget dermed skal betales ut lenger. En kan si at en slik løsning innebærer at staten og arbeidsgiverne forplikter seg til automatisk å kompensere dem som mottar AFP for endringer i levealderen, og at en del av veksten i verdiskapingen i bedriftene øremerkes til økt AFP.

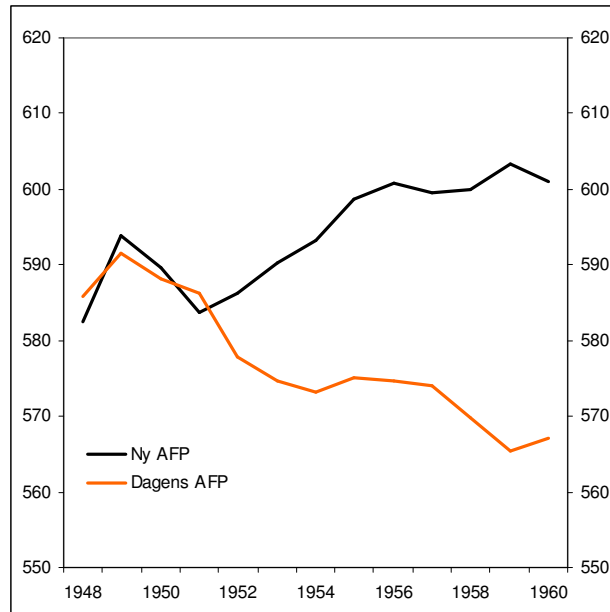
Dersom en velger å levealdersjustere AFP-påslaget på samme måte som alderspensjonen fra folketrygden, kan partene likevel velge å kompensere for virkningene av dette gjennom å øke opptjeningsprosenten. Denne metoden å kompensere for levealdersjusteringen på vil også være gunstigere for de som går av tidlig, fordi nivået på årlig pensjon ved 62 år som andel av nivået ved 67 år øker etter hvert som levealderen øker. Dette skyldes at ett år lengre forventet levetid gir en relativt større økning i utbetalingstiden fra 67 år enn fra 62 år, slik at nivåene på den årlige utbetalingen blir mer like.

Selv med full levealdersjustering av ny AFP, vil den nye AFP-ordningen være gunstigere for arbeidstakerne enn en videreføring av dagens AFP-ordning. Det går fram av beregningene av kostnadsnøytrale opptjeningsparametre, som viser at disse er lavere for de yngste enn for de eldste årskullene. I disse beregningene er det lagt til grunn uendret uttaksmønster og full levealdersjustering av ny AFP. Fordi det er lagt til grunn faste parametre i opptjeningsmodellene, som er høyere enn de kostnadsnøytrale for de yngste årskullene, er nåverdien av ny AFP høyere enn nåverdien av en videreføring av dagens ordning, selv med full levealdersjustering av den nye AFP-telsen.

Figur 17 illustrerer dette. Vi ser at den gjennomsnittlige nåverdien av dagens AFP-ordning faller. Dette skyldes særlig at realverdien av det nominelle AFP-tillegget i dagens ordninger reduseres over tid og at verdien av «gratis poengopptjening» i perioden 62–66 år reduseres. Nåverdien av ny AFP er om lag lik nåverdien av dagens AFP-ordninger for årskullene 1948–1951. Dette skyldes at parametrene i den nye ordningen er fastsatt slik at dette skal være oppfylt. For senere årskull er imidlertid

nåverdien av ny AFP stigende og høyere enn nåverdien ved en videreføring av dagens ordning. Dette skyldes at gjennomsnittlig antall opptjeningsår er antatt å øke noe blant personer med AFP-rett, og disse årene gir økt AFP fordi det ikke er noen øvre grense på 40 år på opptjeningen av AFP-rettigheter.

Figur 17 Gjennomsnittlig nåverdier ved fylte 62 år per person med rett til AFP av dagens AFP-ordning og ny AFP-ordning med opptjeningsmodell F. Tusen 2007-kroner (lønninger).

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Framstillingen over viser at ved en videreføring av dagens AFP-ordning, vil den gjennomsnittlige verdien av AFP-ordningen per person med AFP-rett falle. I den nye ordningen vil den gjennomsnittlige verdien øke. Dette betyr at virkningen av levealdersjusteringen mer enn oppveies av virkningen av at den gjennomsnittlige mottakeren av AFP får flere opptjeningsår. For de som født i 1959 og 1960 er verdien av ny AFP-ordning om lag 35 000 kroner høyere enn verdien av dagens AFP-ordning.

6.6 Regler for årlig regulering av AFP-påslaget

Det må fastsettes regler for hvordan AFP-påslaget årlig skal reguleres. Innenfor en gitt økonomisk ramme, vil reglene for regulering av AFP-påslaget bestemme tidsprofilen på AFP-utbetalingen: Lav regulering betyr en relativt høy ytelse første året og en relativt lav ytelse siste året, for en gitt nåverdi av tidsprofilen. Lav årlig regulering vil dermed være en fordel for grupper som lever kortere enn gjennomsnittet.

Det er en fordel med færrest mulig reguleringsprinsipper for ulike deler av inntekten i alderdommen. De aller fleste som mottar AFP, vil bare motta inntekstpensjon fra folketrygden, ikke garantipensjon. Inntekstpensjonen er vedtatt regulert tilsvarende et gjennomsnitt av pris- og lønnsveksten, og det er foreslått at de som har mer enn minstepensjon i dagens system skal få alderspensjonen regulert etter samme prinsipp. Hensynet til enkelhet tilsier at en benytter de samme reguleringsprinsippene for AFP som for inntekstpensjon i folketrygden, altså at AFP årlig reguleres tilsvarende et

gjennomsnitt av pris- og lønnsveksten. Dette er lagt til grunn i de beregningene som er gjengitt i dette vedlegget.

7 Forskjeller i utbetalingene fra dagens AFP og fra ny ordning

7.1 Innledning

I dette avsnittet illustreres forskjellene mellom utbetalingene fra dagens AFP-ordning og utbetalingene fra en ny AFP-ordning under ulike forutsetninger om hvordan den nye ordningen utformes.

Dagens AFP er tidligpensjonsordninger som utbetaler AFP i perioden 62–66 år, mens alderspensjonen fra folketrygden utbetales fra 67 år. Folketrygden beregnes som om AFP-pensjonistene hadde stått i jobb fram til fylte 67 år. I det nye systemet vil både AFP og folketrygd bli utbetalt fra uttaksalder og i en lang periode, for eksempel livsvarig fra 62 år. Ved sammenlikninger av de to systemene bør en derfor se på den samlede utbetalingen av alderspensjon og AFP, og vurdere pensjonsnivåene både før og etter fylte 67 år.

Som omtalt i avsnitt 6, skal den nye opptjeningsmodellen i folketrygden fases gradvis inn, og vil tidligst få full effekt for nye alderspensjonister fra 2025. Fram til 2016 vil alle nye alderspensjonister i sin helhet få alderspensjonen beregnet med utgangspunkt i dagens opptjeningsmodell. På kort sikt er det derfor mest relevant å sammenlikne dagens system med ny AFP kombinert med dagens opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden.

Ny opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden skal, som nevnt, fases gradvis inn, mens uttaksreglene skal innføres fra 2010, og benyttes uavhengig av opptjeningsmodell. Dette har betydning for vurderingen av hvilke ytelsesnivåer som skal sammenliknes. For ny folketrygd (uttaksreglene) synes det klart at en bør benytte faktiske delingstall på alderspensjonen fra folketrygden og dessuten legge inn nye reguleringsprinsipper for alderspensjon. Delingstallene har betydning for nivået på alderspensjonen i alle årene, mens reguleringsprinsippene har betydning for utviklingen i verdien av alderspensjonen over tid.

Det er lagt til grunn at de første som kan ta ut ny AFP ved 62 år er 1948-kullet. Vi har derfor valgt å benytte delingstallene for 1948-kullet, slik de er anslått i høringsnotatet om alderspensjon. Delingstallene vil variere mellom årskullene. Å bruke delingstall for 1948-kullet innebærer at sammenlikningene strengt tatt bare gjelder for dette årskullet. Dersom levealderen øker, vil senere årskull få fastsatt høyere delingstall enn 1948-kullet. Disse vil dermed måtte arbeide noe lenger enn 1948-kullet for at det årlige pensjonen skal bli like høy som den blir for 1948-kullet

Når det gjelder definisjonen av dagens AFP, er det flere muligheter. Én mulighet er å si at dagens AFP betyr en videreføring av dagens regelverk for AFP og alderspensjon helt uten endringer etter 2010. Men Stortinget har vedtatt at levealdersjustering skal innføres og at nye reguleringsprinsipper skal innføres for alle alderspensjonister fra 2010. Alternativt kan en derfor definere dagens AFP som en videreføring av AFP som en tidligpensjonsordning for perioden 62–66 år, men tilpasset ny folketrygd slik at nye reguleringsprinsipper gjelder og levealdersjustering innføres for alderspensjonen fra folketrygden fra 67 år. Dette har betydning dersom en skal sammenlikne pensjonsnivåene fra 67 år for personer som tar ut AFP (før 67 år) i dagens

system, men det påvirker ikke beregningene av ytelsene det første året for personer som pensjonerer seg før 67 år, fordi disse mottar AFP, og ikke ytelser fra folketrygden. Vi har derfor sammenliknet ny AFP både med dagens system uten endring og dersom alderspensjonen fra 67 år omfattes av delingstall.

I dag er det to nivåer på AFP-tillegget, et skattefritt tillegg på 11 400 kroner i LO/NHO-ordningen og et skattepliktig tillegg på 20 400 kroner i de andre AFP-ordningene. Fordi 92 prosent av AFP-pensjonistene i privat sektor var i LO/NHO-ordningen ved utgangen av 2006, har vi i eksemplene valgt å benytte et AFP-tillegg på 11 400 kroner i dagens system. Dette påvirker sammenlikninger før skatt i perioden før 67 år.

For å forenkle framstillingen bygger de fleste eksemplene i dette notatet på en forutsetning om 40 års opptjening. Flere opptjeningsår vil gi høyere alderspensjon med ny opptjeningsmodell i folketrygden og høyere AFP i alle de nye opptjeningsmodellene, men vil ikke påvirke alderspensjonen med dagens opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden. Færre opptjeningsår vil i mange tilfeller gi lavere alderspensjon både med dagens og ny opptjeningsmodell i folketrygden, og lavere AFP både i dagens system og med de fire opptjeningsmodellene for ny AFP som er vurdert.

De fleste beregningene gjelder enslige. Gifte med pensjon over minstepensjon vil få 0,15 G (9800 kroner) lavere AFP enn enslige i dagens system og lavere alderspensjon med dagens opptjeningsmodell, mens inntekstspensjonen i ny opptjeningsmodell i folketrygden og ny AFP ikke graderes etter sivilstand. Gifte personer kommer altså en god del bedre ut av omleggingen enn det regneeksemplene viser.

Vi har valgt å ikke gå i detalj på effekten av endret regulering av løpende utbetalinger, som selvsagt har betydning for utviklingen i verdien av pensjonen i utbetalingstiden. Opptjente rettigheter (rettigheter før utbetalingen starter), er forutsatt regulert med lønnsveksten.

7.2 Forskjeller på kort sikt (1948-kullet)

Under beskrives summen av utbetalingene fra fleksibel folketrygd og ny AFP, under ulike forutsetninger om opptjenings- og uttaksregler for AFP. Resultatet sammenliknes med utbetalingene fra dagens AFP-ordning. Vi legger til grunn dagens opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden, og resultatene gjelder derfor ved overgangen fra dagens til nytt system. Vi tar utgangspunkt i en person født i 1948 som har hatt jevn inntekt på 5 G i 40 år.

Tabell 12 viser resultatet dersom vi for ny AFP legger til grunn opptjeningsmodell F og livsvarig utbetaling av AFP. Tabellen viser utbetaling første året ved uttak på ulike alderstrinn og eventuelt utbetalingen fra fylte 67 år, dersom en tar ut pensjon tidligere.

- De to øverste linjene i tabellen viser utbetalingene fra dagens system for personer som går over på alderspensjon før 2010: Det utbetales 187 000 kroner før 67 år og et lavere beløp, 175 600 kroner, fra 67 år fordi AFP-tillegget da faller bort. Årlig pensjon er uavhengig av når AFP tas ut.
- De to neste linjene viser utbetalingene fra dagens system når levealdersjustering innføres. En videreføring av AFP som en tidligpensjonsordning vil da

føre til at alderspensjonen fra 67 år reduseres pga. delingstallet ved 67 år. Årlig pensjon er fremdeles uavhengig av når AFP tas ut, med mindre en arbeider lenger enn til fylte 67 år.

- Linjene under «Nytt system» viser først hvor høy AFP blir dersom den tas ut som en livsvarig ytelse. Uttak ved 62 år gir 29 700 kroner årlig, mens uttak ved 67 år gir 38 100 kroner årlig. Sum AFP og folketrygd er knapt 160 000 kroner ved uttak ved 62 år, og 205 000 kroner ved uttak 67 år. Kompensasjonsgraden er 49 prosent ved 62 år og 63 prosent ved 67 år.
- De siste linjene i tabellen viser forskjellen mellom nytt system og dagens system fra 2010. Det går fram at før skatt er differansen ved uttak 62 år 27 200 år, men at det faller til 7100 kroner fra 67 år. Allerede ved uttak ved 63 år er utbetalingen fra 67 år høyest med ny AFP. Etter skatt er differansene lavere; ved uttak 62 år er den på 20 800 kroner, men den faller til 4200 kroner ved fylte 67 år. Ved uttak ved 67 år får en utbetalt klart mest med ny AFP; 38 100 kroner før skatt og 22 600 kroner etter skatt. Samlet pensjon er ved dette uttakstidspunktet 63 prosent av tidligere inntekt.

Tabell 12 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens system med nytt system for 1948-kullet (dagens opptjeningsmodell i folketrygden). AFP med folketrygdbasert opptjening (F) og livsvarig utbetaling. 2007-skatteregler. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Enslig. 2007-kroner

	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	67 år	Komp. grad
Dagens system før 1943-kullet						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, uten levealdersjust.	175 600	54 %	175 600	175 600	175 600	54 %
Dagens system						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, med levealdersjust.	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	51 %
Nytt system						
- ny AFP	29 700	9 %	31 100	32 600	38 100	12 %
- folketrygd med levealdersjustering	130 000	40 %	136 100	142 700	166 900	51 %
Sum AFP og folketrygd	159 700	49 %	167 200	175 300	205 000	63 %
Endring for 1948-kullet (nytt system – dagens system)						
Før skatt						
- før fylte 67 år	-27 200		-19 800	-11 600	-	
- fra 67 år	-7 100		300	8 400	38 100	
Etter skatt						
- før fylte 67 år	-20 800		-16 400	-11 500	-	
- fra 67 år	-4 200		200	5000	22 600	

Tabell 13 viser det samme som tabell 12, men med tonivåuttak av ny AFP, utformet slik at en kan ta ut 11 400 kroner «ekstra» før fylte 67 år. De øverste linjene i tabellen er uendret, men nivået på ny AFP tatt ut før 67 år øker.

- Ny AFP: Ved uttak ved fylte 62 år blir AFP 38 400 kroner, som faller til en livsvarig utbetaling på 27 000 ved fylte 67 år. Summen av ny AFP og fleksibel folketrygd endres tilsvarende.
- De nederste linjene i tabellen viser at forskjellen før skatt ved uttak 62 år er 18 500 kroner fra 62 år og 9800 kroner fra 67 år. Sammenliknet med livsvarig uttak av AFP er dermed differansen redusert fra 62 år, mens den har økt noe fra 67 år. Etter skatt er differansene ved uttak 62 år 15 600 kroner fra 62 år og 5800 kroner fra 67 år.

Tabell 13 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens system med nytt system for 1948-kullet (dagens opptjeningsmodell i folketrygda). AFP med folketrygdbasert opptjening (F) og tonivåuttak med **11 400 kroner** i tidsbegrenset ytelse. 2007-skatteregler. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Enslig. 2007-kroner

	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	67 år	Komp. grad
Dagens system før 1943-kullet						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, uten levealdersjust.	175 600	54 %	175 600	175 600	175 600	54 %
Dagens system						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, med levealdersjust.	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	51 %
Nytt system						
- ny AFP før fylte 67 år	38 400	12 %	39 800	41 400	-	-
- ny AFP fra 67 år	27 000	8 %	28 400	30 000	38 100	12 %
- folketrygd med levealdersjustering	130 000	40 %	136 100	142 700	166 900	51 %
Sum AFP og folketrygd						
- før fylte 67 år	168 500	51 %	175 900	184 800	-	-
- fra 67 år	157 100	48 %	164 500	172 800	205 000	63 %
Endring for 1948-kullet (nytt system – dagens system)						
Før skatt						
- før fylte 67 år	-18 500		-11 000	-2 800	-	
- fra 67 år	-9 800		-2 300	5 900	38 100	
Etter skatt						
- før fylte 67 år	-15 600		-11 200	-6 300	-	
- fra 67 år	-5 800		-1 400	3 500	22 600	

Tabell 14 viser også det samme som de to foregående tabellene, men med tonivå-uttak av AFP der en kan ta ut 24 000 kroner «ekstra» før fylte 67 år. Nå løftes nivået på AFP før 67 år ytterligere, og den årlige utbetalingen er på 48 100 kroner ved uttak 62 år, tilsvarende 15 prosent av tidligere inntekt. Den nederste delen av tabellen viser at differansen før skatt ved uttak 62 år er redusert til 8800 kroner fra 62 år, mens den har økt til 12 800 kroner fra 67 år. Etter skatt er de tilsvarende tallene henholdsvis 9900 kroner og 7600 kroner. Differansene før og etter fylte 67 år er i dette tilfellet altså ikke svært forskjellige. Fallet i utbetaling ved 67 år vil være 1200 kroner per måned etter skatt ved en marginalsatt på 40 prosent. Til sammenlikning er virkningen av at AFP-tillegget i LO/NHO-ordningen faller bort på 950 kroner per måned.

Tabell 14 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens system med nytt system for 1948-kullet (dagens opptjeningsmodell i folketrygda). AFP med folketrygdbasert opptjening (F) og tonivåuttak med **24 000 kroner** i tidsbegrenset ytelse. 2007-skatteregler. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Enslig. 2007-kroner

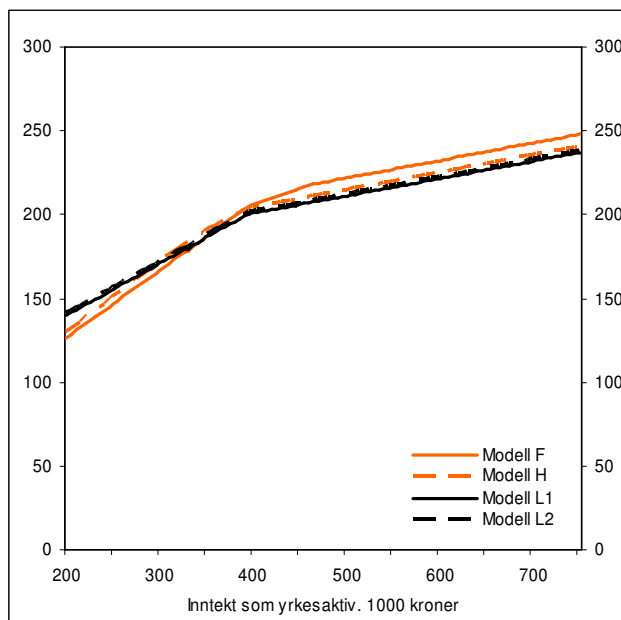
	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	67 år	Komp. grad
Dagens system før 1943-kullet						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, uten levealdersjust.	175 600	54 %	175 600	175 600	175 600	54 %
Dagens system						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, med levealdersjust.	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	51 %
Nytt system						
- ny AFP før fylte 67 år	48 100	15 %	49 500	51 200	-	-
- ny AFP fra 67 år	24 100	7 %	25 500	27 200	38 100	12 %
- folketrygd med levealdersjustering	130 000	40 %	136 100	142 700	166 900	51 %
Sum AFP og folketrygd						
- før fylte 67 år	178 100	54 %	185 600	193 900	-	-
- fra 67 år	154 100	47 %	161 600	169 900	205 000	63 %
Endring for 1948-kullet (nytt system – dagens system)						
Før skatt						
- før fylte 67 år	-8 800		-1 300	7 000	-	
- fra 67 år	-12 800		-5 200	3 100	38 100	
Etter skatt						
- før fylte 67 år	-9 900		-5 400	-500	-	
- fra 67 år	-7 600		-3 100	1 800	22 600	

Andre inntektsnivåer og opptjeningsmodeller

Tabellene over viser situasjonen for en person med jevn inntekt på 5 G i 40 år og med opptjeningsmodell F for AFP. Vi skal under vise hvordan differansene ved 62 år varierer med inntektsnivå og valg av opptjeningsmodell for ny AFP.

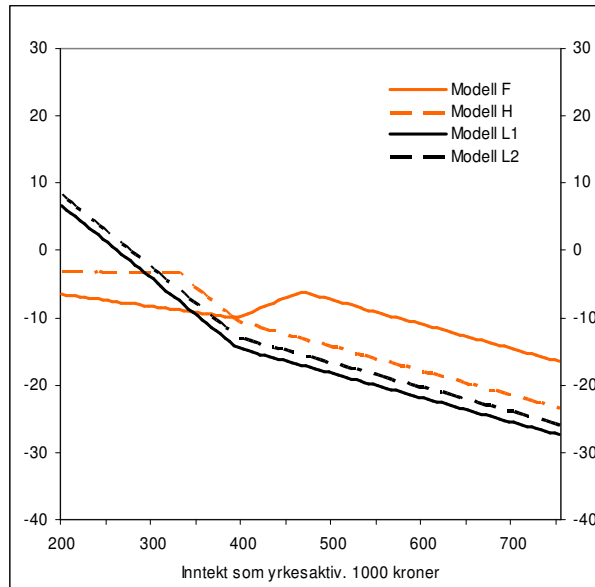
Figur 18 viser hvordan samlet utbetaling av alderspensjon fra folketrygden og AFP varierer med inntekt og opptjeningsmodell for AFP. Det går fram at forskjellene mellom opptjeningsmodellene er relativt små over hele inntektsintervallet. Det skyldes naturligvis at alderspensjonen er lik – og langt høyere enn AFP – i alle modellene. For inntekter i intervallet 300–400 000 kroner er det svært små forskjeller mellom modellene. For inntekter i dette intervallet har det derfor liten betydning hvilken inntekt vi benytter i typeeksemplene, og det spiller videre liten rolle hvilken opptjeningsmodell for AFP vi benytter.

Figur 18 Pensjon fra folketrygden (dagens opptjeningsmodell) og ny AFP ved 62 år for 1948-kullet. Enslig med jevn inntekt i 40 år. Tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. G = 65 505 kroner. Tusen 2007-kroner

Figur 19 viser avstanden ved 62 år mellom dagens AFP og ny AFP når den kombineres med dagens opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden. Figuren viser at differansen varierer relativt lite med inntektsnivået med modell F. I de andre opptjeningsmodellene for AFP er det en tendens til at forskjellene i kroner øker med økende inntekt, altså at personer med høye inntekter taper mest i kroner på overgang til ny AFP.

Figur 19 Forskjellen mellom summen av folketrygd (dagens opptjeningsmodell) og ny AFP tatt ut ved 62 år (tonivå med 24 000) og dagens AFP ved 62 år. Forskjeller for ulike, jevne inntekter i 40 år som yrkesaktiv. Enslig. Tusen 2007-kroner

Tabell 15 illustrerer forskjellen ved 62 år mellom dagens AFP og ny AFP i kombinasjon med dagens opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden. Tabellen viser ulike kombinasjoner av opptjenings- og uttaksmodeller for AFP. Tonivåuttak gir den minste endringen fra dagens AFP for alle modellene. Når vi sammenlikner opptjeningsmodellene, ser vi at en person med inntekt på 5 G kommer best ut med modell H og dårligst ut med modell F. Dette skyldes at modell F, jf. figur 19, generelt gir personer med lave og gjennomsnittlige inntekter lavere AFP-ytelser enn de andre opptjeningsmodellene. Forskjellen i pensjonsnivå fra 67 år er vesentlig mindre enn forskjellen de fem første årene, dersom AFP tas ut livsvarig eller over 15 år.

Tabell 15 Forskjell i pensjon ved uttak 62 år mellom dagens AFP og summen av fleksibel folketrygd (dagens opptjeningsmodell) og ny AFP. Enslig med jevn inntekt på 5 G i 40 år. Ulike kombinasjoner av opptjenings- og uttaksmodeller. Før skatt. 2007-kroner

Opptjeningsmodell:	Uttaksmodell:		
	Livsvarig	Tonivå med 24 000	Over 15 år
Folketrygdbasert (F)	-27 200	- 8 800	-12 400
Høyere opptjeningsprosent, lavere tak (H)	-21 700	-3 300	-4 100
Opptjening pr. år med PGI > 1 G (L1)	-25 700	-7 300	-10 100
Opptjening pr. år med PGI > 2 G (L2)	-24 100	-5 700	-7 800

Tabell 16 viser de samme differansene som i tabell 15, men for uttak ved fylte 63 år. Mønsteret i tabellen er det samme som ved uttak ved 62 år, men differansene er naturligvis mindre negative/mer positive enn i tabell 15. Kolonnen i midten viser at med tonivåuttak blir forskjellen fra dagens AFP mindre enn 200 kroner per måned for alle opptjeningsmodeller, bortsett fra med modell H, der pensjonsnivået øker mer.

Tabell 16 Forskjell i pensjon ved uttak 63 år mellom dagens AFP og summen av fleksibel folketrygd (dagens opptjeningsmodell) og ny AFP. Enslig med jevn inntekt på 5 G i 40 år. Ulike kombinasjoner av opptjenings- og uttaksmodeller. Før skatt.

Uttaksmodell:	Livsvarig	Tonivå med 24 000	Over 15 år
Opptjeningsmodell:			
Folketrygdbasert (F)	-19 800	-1 300	-5 500
Høyere opptjeningsprosent, lavere tak (H)	-14 000	+4 500	+2 900
Opptjening pr. år med PGI > 1 G (L1)	-18 200	+300	-3 100
Opptjening pr. år med PGI > 2 G (L2)	-16 500	+1 900	-800

I tabellene over sammenliknes utbetalingen av AFP og alderspensjon fra folketrygden ved en hypotetisk videreføring av dagens system med utbetalingen av summen av AFP og nye regler for uttak av alderspensjon fra folketrygden, men med dagens opptjeningsmodell. Tabellene er utarbeidet under en rekke forutsetninger, blant annet om inntekten som yrkesaktiv. Vi skal her se kort på hvordan alternative forutsetninger kan påvirke resultatene. Virkningen av noen alternative forutsetninger går fram av tabellvedlegget til dette vedlegget.

Jevn inntekt

Det er i eksemplene forutsatt jevn inntekt i alle opptjeningsår. Med andre inntektsforutsetninger kunne den beregnede alderspensjonen fra folketrygden blitt høyere eller lavere. I beregningene over benyttes dagens opptjeningsmodell for alderspensjon både i dagens og nytt system. Egenskapene ved dagens folketrygd er derfor med i begge de to systemene som sammenliknes.

Dagens folketrygd har en bestårsregel som innebærer at tilleggspensjonen beregnes med utgangspunkt i inntekten de 20 beste inntektsårene. En person med jevn inntekt på 5 G i 20 år og jevn inntekt på 3 G i 20 år vil dermed få den samme alderspensjonen fra folketrygden som en person med jevn inntekt på 5 G i 40 år. Eksemplene foran vil derfor også være korrekte for personen med en inntekt på 3 G i 20 år.

Personer med lavere inntekt enn 5 G i inntil 20 år vil imidlertid få lavere beregnet AFP enn i eksemplene, dersom en legger opptjeningsmodellene F eller H til grunn. Årsaken er at AFP i disse AFP-modellene er beregnet med utgangspunkt i livsinntekten. Reduksjonen i AFP er proporsjonal med den forutsatte nedgangen i livsinntekt. På den andre siden vil en ved beregningen av AFP dra nytte av eventuelle opptjeningsår ut over 40. Med L-modellene blir beregnet AFP uavhengig av inntektsforløpet, så lenge inntekten har vært over 1 eller 2 G.

40 års opptjening

De fleste eksemplene bygger på at det er 40 års opptjening av alderspensjon i folketrygden. Dette påvirker beregningene.

Dersom vi hadde lagt til grunn flere enn 40 år, ville dette ikke påvirket den beregnede alderspensjonen, på grunn av grensen på 40 opptjeningsår i dagens system. Beregnet AFP ville imidlertid blitt noe høyere i nytt system, på grunn av det er lagt til grunn at alle år skal gi opptjening av AFP. Økningen i AFP blir proporsjonal med økningen i antall opptjeningsår. Forskjellene mellom dagens og nytt system vil derfor samlet bli mindre dersom en legger til grunn flere enn 40 opptjeningsår.

Færre opptjeningsår vil redusere både beregnet AFP i nytt system og alderspensjonen i dagens system. Reduksjonen i ny AFP er proporsjonal med reduksjonen i antall opptjeningsår, mens nedgangen i alderspensjonen fra folketrygden avhenger av flere forhold.

Alderspensjonen fra dagens folketrygd er summen av grunnpensjon og tilleggspensjon. Grunnpensjonen er på 1 G for enslige og uavhengig av antall opptjeningsår. Tilleggspensjonen er proporsjonal med antall opptjeningsår opp til 40, og utgjør for en person med jevn inntekt på 5 G i 40 år, 63 prosent av samlet alderspensjon.

Personer med færre enn 40 år med pensjonsgivende inntekt kan i dagens system dra nytte av den såkalte «gratisopptjeningen», som innebærer at en kan få godskrevet opptjening i folketrygden fram til 67 år, dersom en tar ut AFP. Betydningen av dette avhenger av ved hvilken alder en tar ut AFP og antall opptjeningsår på pensjoneringsstidspunktet, men regelen innebærer at en maksimalt kan få fem ekstra opptjeningsår. Dette vil gjelde for personer som tar ut AFP ved fylte 62 år og som da har 35 eller færre år med pensjonsgivende inntekt.

En person som tar ut AFP ved 62 år etter 35 år med jevn inntekt på 5 G, vil i dagens system få beregnet tilleggspensjonen med utgangspunkt i 40 år. I nytt system vil vedkommende få beregnet alderspensjonen med utgangspunkt i 35 år. Den beregnede tilleggspensjonen blir dermed 35/40 av tilleggspensjonen i dagens system. Tilleggspensjonen utgjør, som nevnt, 63 prosent av samlet alderspensjon. Reduksjonen i samlet pensjon fra folketrygden for en enslig blir dermed 13 800 kroner eller 7,8 prosent, sammenliknet med om vedkommende hadde hatt 40 års opptjening.

Inntekt på 5 G

Figurene over viser at inntektsnivået har relativt liten betydning for differansene mellom nytt og gammelt system for inntekter rundt og noe under gjennomsnittlige inntekter, og at differansene blir mindre for lave inntekter med L-modellene og større for de høyeste inntektene med alle opptjeningsmodellene for AFP. Med modell F er differansen lavest for inntekter på 7,1 G.

Sivilstand

Beregningene ovenfor gjelder enslige. Gifte vil komme bedre ut av omleggingen enn vist i tabellene. I dagens system får gifte 0,15 G (9800 kroner) lavere AFP enn enslige, fordi grunnpensjonen er på 0,85 G for gifte og 1 G for gifte. Selv om det er benyttet dagens opptjeningsmodell i folketrygden i begge tilfeller, vil dette påvirke de beregnede forskjellene mellom dagens og nytt system, fordi delingstallet virker i

nytt system: I dagens system får gifte 9800 kroner mindre enn enslige, men i nytt system får de dette beløpet delt på delingstallet ved uttak av pensjon. Med delingstallet ved 62 år for 1948-kullet, bidrar dette til at differansen mellom dagens og nytt system ved 62 år blir om lag 2500 kroner lavere for gifte enn for enslige. Ved utgangen av 2007 var 80 prosent av AFP-pensjonistene gifte eller samboende.

AFP-tillegg på 11 400 kroner

I eksemplene er det benyttet et skattefritt AFP-tillegg i dagens AFP på 11 400 kroner. Begrunnelsen er at et stort flertall av dagens AFP-pensjonister har dette tillegget. I Spekter og finansnæringen er tillegget på 20 400 kroner og skattepliktig. For personer med et tillegg på 20 400 kroner vil differansene mellom dagens og nytt system før 67 år bli 9000 kroner større før skatt. Virkningen etter skatt avhenger av marginals-katten. For personer med en marginals-katt på 40,7 prosent, som er det de fleste enslige som omfattes av skattebegrensningsregelen har, blir forskjellen etter skatt 700 kroner. Fra 67 år faller AFP-tillegget bort, og valg av størrelse på AFP-tillegget i eksemplene påvirker dermed ikke sammenlikningen av dagens og nytt system fra 67 år. Valg av størrelse på AFP-tillegget påvirker altså differansene før skatt før 67 år en del, men har liten betydning for differansene etter skatt.

7.3 Forskjeller på lang sikt (ny opptjeningsmodell i folketrygden)

Under beskrives summen av utbetalingene fra fleksibel folketrygd og ny AFP, under ulike forutsetninger om opptjenings- og uttaksregler for AFP. Resultatet sammenliknes med utbetalingene fra dagens AFP-ordning. Vi legger til grunn ny opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden, og resultatene må tolkes som virkningene på lang sikt. Det er også her benyttet delingstall for 1948-årskullet.

Tabell 17 sammenlikner dagens system med nytt system, gitt at AFP utbetales livsvarig uten tonivåuttak. Dette er tilsvarende som i tabell 12, men med ny opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden. Tallene i de to tabellene er svært like, fordi den eneste forskjellen er at pensjonen fra folketrygden blir i overkant av 1000 kroner høyere med dagens opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden. Ved uttak ved 62 år blir forskjellen fra dagens system fram til fylte 67 år på om lag 26 000 kroner før skatt, etter fylte 67 år reduseres forskjellen til 6200 kroner. Ved uttak ved 63 år får en mer utbetalt etter fylte 67 år enn i dagens system.

Tabell 17 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens system med nytt system på lang sikt (ny opptjeningsmodell i folketrygden). Delingstall for 1948-kullet. AFP med folketrygdbasert opptjening (F) og **livsvarig** utbetaling. 2007-skatteregler. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Enslig. 2007-kroner

	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	67 år	Komp. grad
Dagens system						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, med levealdersjust.	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	51 %
Nytt system						
- ny AFP	29 700	9 %	31 100	32 600	38 100	12 %
- ny folketrygd med levealdersjustering	131 000	40 %	137 100	143 800	168 100	51 %
Sum AFP og folketrygd	160 700	49 %	168 200	176 400	206 200	63 %
Endring på lang sikt (nytt system – dagens system)						
Før skatt						
- før fylte 67 år	-26 200		-18 800	-10 600	-	
- fra 67 år	-6 200		1 300	9 500	39 400	
Etter skatt						
- før fylte 67 år	-20 200		-15 800	-10 900	-	
- fra 67 år	-3 700		800	5 600	23 200	

Tabell 18 viser situasjonen dersom AFP utformes med tonivåuttak med 11 400 kroner i tidsbegrenset ytelse fram til fylte 67 år. Tabellen viser tilsvarende tall som tabell 13, men med ny opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden. Endringen fra tabell 13 er igjen på om lag 1000 kroner, som i sin helhet skyldes endret opptjeningsmodell i folketrygden. Ved uttak ved 62 år er forskjellen til dagens system 17 500 kroner før 67 år og 8800 kroner etter. Ved uttak ved 64 år kommer en ut bedre enn i dag; utbetalingene er noe lavere de tre årene fram til 67 år, men deretter høyere.

Tabell 18 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens system med nytt system på lang sikt (ny opptjeningsmodell i folketrygden). Delingstall for 1948-kullet. AFP med folketrygdbasert opptjening (F) og tonivåuttak med **11 400 kroner** i tidsbegrenset ytelse. 2007-skatteregler. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Enslig. 2007-kroner

	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	67 år	Komp. grad
Dagens system						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, med levealdersjust.	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	51 %
Nytt system						
- ny AFP før fylte 67 år	38 400	12 %	39 800	41 400	-	-
- ny AFP fra 67 år	27 000	8 %	28 400	30 000	38 100	12 %
- ny folketrygd med levealdersjustering	131 000	40 %	137 100	143 800	168 100	51 %
Sum AFP og folketrygd						
- før fylte 67 år	169 400	52 %	177 000	185 200	-	-
- fra 67 år	158 000	48 %	165 600	173 800	206 200	63 %
Endring på lang sikt (nytt system – dagens system)						
Før skatt						
- før fylte 67 år	-17 500		-10 000	-1 700	-	
- fra 67 år	-8 800		-1 300	7 000	39 400	
Etter skatt						
- før fylte 67 år	-15 000		-10 600	-5 700	-	
- fra 67 år	- 5 200		-800	4 100	23 200	

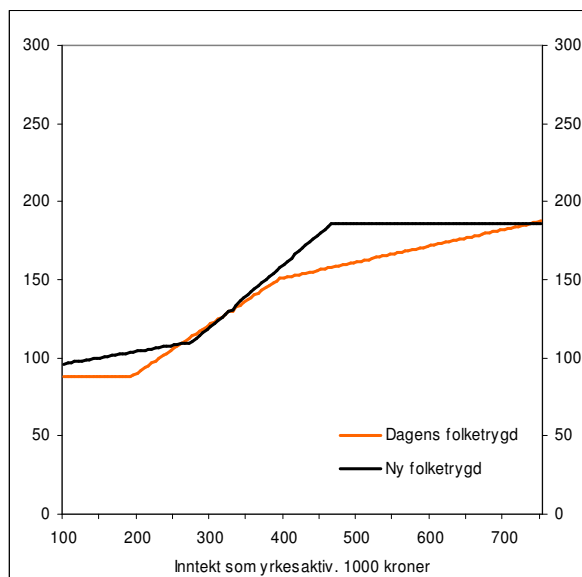
Tabell 19 viser situasjonen dersom AFP tas ut med tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse fram til fylte 67 år. Tallene tilsvare tallene i tabell 14, men det er altså forutsatt ny opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden. Ved uttak ved 62 år er forskjellen til dagens system på 7900 kroner før 67 år og 11 800 kroner etter. Ved 64 år kommer en bedre ut enn i dag.

Tabell 19 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens system med nytt system på lang sikt (ny opptjeningsmodell i folketrygden). Delingstall for 1948-kullet. AFP med folketrygdbasert opptjening (F) og tonivåuttak med **24 000 kroner** i tidsbegrenset ytelse. 2007-skatteregler. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Enslig. 2007-kroner

	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	67 år	Komp. grad
Dagens system						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, med levealdersjust.	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	51 %
Nytt system						
- ny AFP før fylte 67 år	48 100	15 %	49 500	51 200	-	-
- ny AFP fra 67 år	24 100	7 %	25 500	27 200	38 100	12 %
- ny folketrygd med levealdersjustering	131 000	40 %	137 100	143 800	168 100	51 %
Sum AFP og folketrygd						
- før fylte 67 år	179 100	55 %	186 600	195 000	-	-
- fra 67 år	155 100	47 %	162 600	171 000	206 200	63 %
Endring på lang sikt (nytt system – dagens system)						
Før skatt						
- før fylte 67 år	-7 900		-300	8 100	-	
- fra 67 år	-11 800		-4 200	4 100	39 400	
Etter skatt						
- før fylte 67 år	-9 300		-4 800	100	-	
- fra 67 år	-7 000		-2 500	2 500	23 200	

I eksemplene over er forskjellene mellom å bruke dagens og ny opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden relativt små. Det er ikke overraskende, fordi alderspensjonen fra folketrygden blir relativt lik med 40 års opptjening, for gjennomsnittlige inntekter, jf. figur 20.

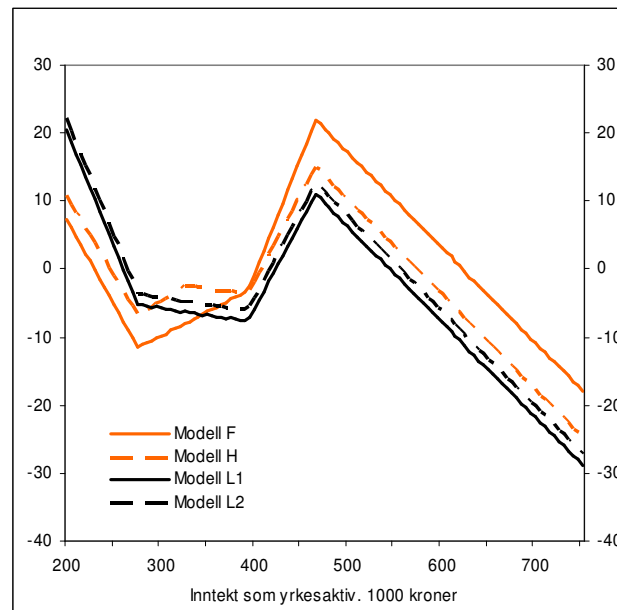
Figur 20 Alderspensjon fra folketrygden for enslig med jevn inntekt i 40 år. Pensjonering ved 62 år for 1948-kullet. $G = 65\,505$ kroner. Tusen kroner

Figur 21 viser avstanden mellom dagens AFP og summen av ny AFP og ny folketrygd (opptjeningsmodell) på ulike inntektsnivåer, tilsvarende figur 19. Figuren viser forskjeller mellom opptjeningsmodellene for AFP for den uttaksmodellen der en kan ta ut 24 000 kroner «ekstra» fram til fylte 67 år (tonivåuttak). Det er tatt utgangspunkt i 40 år med jevn inntekt og pensjonsuttak ved 62 år. Det går fram at:

- Forløpet er relativt likt med de ulike opptjeningsmodellene. Det skyldes at forskjellene mellom opptjeningsmodellene i folketrygden dominerer over forskjellene mellom AFP-modellene.
- Inntekter rundt 7,1 G kommer relativt godt ut, og bedre enn dagens AFP ved 62 år med alle opptjeningsmodellene for AFP. For høyere inntekter øker avstanden til dagens AFP gradvis i alle modellene.
- De laveste inntektene kommer bedre ut enn dagens AFP i alle modellene. Dette skyldes begrensningen i dagens AFP der pensjonen ikke kan utgjøre mer enn 70 prosent av tidligere inntekt.
- De to andre knekkpunktene i figuren, i tillegg til ved 7,1 G, er der avkortingen av garantipensjonen i ny folketrygd tar slutt og ved knekkpunktet på opptjeningen i dagens folketrygd på 6 G. (Modell H har også et knekkpunkt ved 5 G, som er øvre grense for opptjening i denne modellen).
- Figuren viser at modellene gir relativt likt resultat for inntekter rundt 6 G (393 000 kroner); forskjellene ligger mellom 2500 og 8000 kroner. Når vi går nedover i inntekt fra 6 G, øker forskjellen med modell F, mens den er tilnærmet konstant i et intervall med de øvrige modellene.
- Forskjellen mellom modellene er størst for inntekter rundt området der avkortingen av garantipensjonen slutter i ny folketrygd og rundt den øvre grensen for opptjening av ny folketrygd.

Figur 21 Forskjellen mellom summen av ny folketrygd og AFP tatt ut ved 62 år og dagens AFP ved 62 år. Tonivåuttak (24 000) av AFP. Forskjeller for ulike, jevne inntekter i 40 år som yrkesaktiv. Enslig. Tusen 2007-kroner

Også på lang sikt påvirkes naturlig nok resultatene av de forutsetningene som legges til grunn. Når en legger ny opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden til grunn, kan virkningene bli noe annerledes enn de som er omtalt til slutt i avsnitt 7.2, der vi la dagens opptjeningsmodell for alderspensjon til grunn i det nye systemet.

Jevn inntekt i 40 år

I eksemplene over er det forutsatt lik inntekt i alle år. Med ny opptjeningsmodell for alderspensjon spiller dette liten rolle så lenge inntekten er under den øvre grensen for opptjening på 7,1 G, fordi det da er livsinntekten som bestemmer alderspensjonen, ikke hvordan denne fordeler seg på år.

Andre forutsetninger om inntektsforløp kan imidlertid påvirke den beregnede alderspensjonen på forskjellig måte med dagens og med ny opptjeningsmodell for alderspensjon. Det er her flere forhold som virker sammen og påvirker resultatene:

Virkningen av besteårsregelen i dagens system er beskrevet i avsnitt 7.2. Regelen innebærer at inntekten i de 20 beste årene bestemmer tilleggspensjonen, mens inntekten i de øvrige årene bare gir uttelling som opptjeningsår. Personer med jevn inntekt på 5 G i 20 år, men lavere inntekt i de resterende 20, vil få samme alderspensjon i dagens system som en person med jevn inntekt på 5 G i 40 år. Vedkommende vil imidlertid få lavere alderspensjon med ny opptjeningsmodell for alderspensjon, fordi alderspensjonen der beregnes med utgangspunkt i inntekten i alle år. Reduksjonen er proporsjonal med nedgangen i livsinntekten, i forhold til en inntekt på 5 G i 40 år. For personer som drar nytte av besteårsregelen i dagens system, vil dermed forskjellene være større enn det eksemplene over viser.

Fjerningen av besteårsregelen må også ses i sammenheng med at overgang til en alleårsregel innebærer at det, i motsetning i dagens system, også gis uttelling for flere enn 40 år. Personer med mer enn 40 års opptjening vil få uttelling for alle årene med den nye opptjeningsmodellen. Dette omfatter mange som tar ut AFP.

Regjeringen foreslår også at det skal benyttes et bredere inntektsgrunnlag i det nye systemet. Blant annet gis det imidlertid tilbakevirkende omsorgsopptjening på 4 G i inntil sju år per barn født i 1967 eller senere. I dagens system gis det bare omsorgsopptjening tilbake til 1992.

Inntekt 5 G

Valg av inntektsnivå har betydning for sammenlikningen med dagens AFP dersom ny AFP kombineres med alderspensjon tjent opp etter ny modell i folketrygden.

Figur 20 viser at personer med gjennomsnittlige inntekter får om lag samme alderspensjon fra folketrygden med ny opptjeningsmodell og med dagens opptjeningsmodell. Personer med lavere eller høyere inntekter kommer bedre ut. Disse forskjellene i opptjeningsmodellene slår ut ved sammenlikningen med dagens AFP. Dette kommer av at fordelingsprofilen i dagens AFP er bestemt av dagens opptjeningsmodell i folketrygden, mens ny AFP blir et påslag på toppen av alderspensjonen med ny opptjeningsmodell i folketrygden.

Mens forskjellen mellom dagens og nytt system ved 62 år var på rundt 10 000 kroner for alle inntektsnivåer med dagens opptjeningsmodell for alderspensjon, jf. figur 19, kommer personer med inntekt under 4 G og rundt 7,1 G bedre ut enn dette når ny opptjeningsmodell legges til grunn. For midlere inntekter er forskjellen om lag den samme.

Sivilstand

Beregningene ovenfor gjelder en person. De fleste gifte vil komme vesentlig bedre ut av omleggingen enn vist i tabellene. I dag får gifte 0,15 G (9800 kroner) lavere grunnpensjon AFP enn enslige. Dette har betydning både for nivået på AFP og på alderspensjonen fra folketrygden. Alle inntektsgrupper påvirkes likt av denne regelen.

I den nye opptjeningsmodellen i folketrygden vil garantipensjonen (minstepensjonen) bli gradert på samme måte som i dag. Dette har imidlertid ingen innvirkning på pensjonsnivået til personer med midlere eller høyere inntekter, fordi disse bare vil motta inntektpensjon. Inntektpensjonen skal ikke graderes etter sivilstand. Tilsvarende er det lagt til grunn at heller ikke ny AFP skal graderes etter sivilstand.

Konsekvensen av dette er at forskjellen mellom dagens AFP og nytt system for de fleste gifte er 9800 kroner mindre negativ/mer positiv enn for enslige.

8 Krav til tidligere yrkesdeltakelse ved tidlig pensjonsuttak

8.1 Innledning

I St.meld. nr. 5 (2006-2007) foreslo Regjeringen at inntektpensjon og garantipensjon fra folketrygden skal kunne tas ut, helt eller delvis, før den ordinære

pensjonsalderen på 67 år. For at alle skal sikres et minste inntektsnivå i alderdommen, settes det vilkår om at tidligere yrkesdeltakelse er tilstrekkelig til at pensjonsytelsene overstiger minstepensjonsnivået fra fylte 67 år. Regjeringen varslet i meldingen at en vil komme tilbake til hvorvidt ytelser fra supplerende pensjonsordninger kan inngå i vurderingen av om uttakskravet er oppfylt, etter at utformingen av AFP og tjenstepensjonsordningene er avklart. I pensjonsforliket sluttet Stortinget seg til dette.

Det er altså ennå ikke avklart hvordan reglene for tidliguttak vil bli. I dette avsnittet forutsettes det at AFP kan regnes med ved vurderingen av om kravet er oppfylt dersom AFP utbetales som en livsvarig ytelse. Hvis deler av AFP utbetales livsvarig, regnes den livsvarige delen med.

Beregningene viser at for en person med 40 opptjeningsår vil AFP senke kravet ved 62 år fra 287 000 kroner ned til 222–236 000 kroner med dagens opptjeningsmodell. Med ny opptjeningsmodell i folketrygden senkes kravet fra 294 000 kroner og til 172–205 000 kroner. Siden detaljene rundt kravet ikke er avklart, må disse tallene bare ses på som foreløpige anslag.

8.2 Krav uten AFP

For å ha et sammenlikningsgrunnlag for kravene til tidligere yrkesdeltakelse, ser vi først på situasjonen for en person uten rett til AFP. Før fleksibel folketrygd innføres i 2010, kan denne personen først ta ut pensjon fra fylte 67 år.

Vi legger til grunn at en bare kan ta ut alderspensjon fra folketrygden før fylte 67 år dersom alderspensjonen fra fylte 67 år minst tilsvarer minstepensjonen for uttak ved 67 år. Tabell 20 viser hvilken inntekt som gir en person med 40 opptjeningsår mulighet til å ta ut full pensjon fra folketrygden ved ulike aldre. Med ny opptjeningsmodell er kravet til tidligere inntekt for å kunne gå av ved fylte 62 år 294 000 kroner, og med dagens opptjeningsmodell 287 000 kroner. Kravet til tidligere yrkesaktivitet faller med økende uttaksalder. Særlig gjelder dette for ny opptjeningsmodell, fordi personer med lavere inntekter drar fordel av at garantipensjonen bare skal avkortes 80 prosent mot inntektpensjon. Særtillegget i dagens opptjeningsmodell avkortes 100 prosent mot tilleggs pensjon.

Tabell 20 *Krav til tidligere (jevn) inntekt etter 40 års opptjening for å kunne ta ut hel pensjon, person uten AFP. G = 65 505 kroner*

Alder for uttak	Dagens opptjeningsmodell		Ny opptjeningsmodell	
	Målt i G	Tusen kroner	Målt i G	Tusen kroner
62 år	4,4	287	4,5	294
63 år	4,1	268	4,3	279
64 år	3,8	249	3,3	216
65 år	3,5	230	2,2	142
66 år	3,2	211	1,1	71

Grensene i tabell 20 gjelder muligheten til å ta ut hel pensjon. Grensene for å ta ut delpensjon fra 62 år er lavere, særlig med ny opptjeningsmodell. Med ny opptjeningsmodell kan personer som har hatt inntekt på minst 2,4 G (157 000 kroner) i 40 år ta ut halv pensjon fra 62 år og gå over på hel pensjon ved 67 år. Tabell 21 viser grensene for å ta ut halv pensjon ved ulike uttaksaldre for personer med dagens og ny opptjeningsmodell.

Tabell 21 *Krav til tidligere (jevn) inntekt etter 40 års opptjening for å kunne ta ut halv pensjon, person uten AFP. G = 65 505 kroner*

Alder for uttak	Dagens opptjeningsmodell		Ny opptjeningsmodell	
	Målt i G	Tusen kroner	Målt i G	Tusen kroner
62 år	3,6	234	2,4	157
63 år	3,4	226	2,0	128
64 år	3,3	219	1,5	98
65 år	3,2	210	1,0	67
66 år	3,1	202	0,5	34

Personer som ikke har høyere opptjening enn at de vil få minstepensjon fra fylte 67 år, vil ikke kunne ta ut noe pensjon før ordinær pensjonsalder. Dette skyldes at de ved uttak før fylte 67 år vil få et høyere delingstall enn delingstallet ved 67 år på hele eller deler av pensjonen. Nivået når de passerer 67 år blir dermed lavere enn minstepensjonsnivået. I dagens opptjeningsmodell vil personer med 40 opptjeningsår og opp til 185 000–195 000 kroner i tidligere inntekt få minstepensjon. I ny opptjeningsmodell er den såkalte «minstepensjonsfella» opphevet, slik at det kun er personer helt uten opptjening som får minstepensjon. Dette er de svært få personene som aldri har hatt arbeidsinntekt eller pensjongivende trygdeytelser, og som ikke har utført omsorgsarbeid eller avtjent verneplikt.

I tabellene ovenfor er det lagt til grunn 40 opptjeningsår. Mange av de som går av tidlig, vil ha flere opptjeningsår enn dette. Tabell 22 gir en oversikt over kravet til tidligere inntekt for å ta ut pensjon ved fylte 62 år for 37–45 opptjeningsår.³ I dagens opptjeningsmodell gis det ikke uttelling for mer enn 40 opptjeningsår, noe som er til ulempe for personer som startet tidlig i arbeid. Kravet til tidligere inntekt påvirkes derfor ikke av at en har flere enn 40 opptjeningsår. I ny opptjeningsmodell teller alle år med, og kravet til årlig inntekt blir derfor lavere dersom en begynte tidlig i arbeid.

³ Antall opptjeningsår vil kunne være 45 fra 2012, fordi folketrygden ble innført i 1967.

Tabell 22 *Krav til tidligere (jevn) inntekt for å kunne ta ut hel pensjon fra fylte 62 år, person uten AFP. Ulike opptjeningsstider. G = 65 505 kroner*

Arbeid fra alder (opptjeningsår)	Dagens opptjeningsmodell		Ny opptjeningsmodell	
	Målt i G	Tusen kroner	Målt i G	Tusen kroner
17 år (45 år)	4,4	287	4,0	261
19 år (43 år)	4,4	287	4,2	273
22 år (40 år)	4,4	287	4,5	294
25 år (37 år)	4,7	305	4,8	318

8.3 Krav med AFP

Dersom vi legger til grunn at livsvarige AFP-utbetalinger skal kunne regnes med når en vurderer hvor høy alderspensjon fra folketrygden en må ha opparbeidet seg rett til for å kunne ta ut pensjon, vil kravet til alderspensjon fra folketrygden reduseres tilsvarende den livsvarige AFP-utbetalingen. Vi begrenser framstillingen til kravene for å kunne gå av ved fylte 62 år.

Kravet til tidligere inntekt varierer både med hvilken opptjeningsmodell for AFP som legges til grunn, og med modell for uttak av AFP. Tabell 23 viser kravene for å kunne ta ut hel pensjon (AFP og folketrygd) fra 62 år for ulike opptjenings- og uttaksmodeller. Den øverste linja i tabellen viser kravet til tidligere inntekt for personer uten AFP, jf. tabell 20. Dersom hele eller deler av AFP kan regnes med når en vurderer kravet til opptjent alderspensjon for å kunne ta ut pensjon fra folketrygden, vil altså kravet til tidligere inntekt reduseres betydelig.

De fire øverste linjene viser kravet dersom all AFP betales ut som en livsvarig ytelse. Med ny opptjeningsmodell senkes kravene til 172 000 kroner med modell F og til 156 000 kroner med modell H. Med L-modellene vil alle som opparbeider rett til AFP kunne gå av ved 62 år, slik at kravet blir likt kravet for å opparbeide seg rett til AFP.

Tabell 23 *Krav til tidligere (jevn) inntekt ved 40 års opptjening for å kunne ta ut hel pensjon fra fylte 62 år, person med AFP. G = 65 505 kroner*

AFP-modell	Dagens opptjeningsmodell i folketrygden		Ny opptjeningsmodell i folketrygden	
	Målt i G	Tusen kroner	Målt i G	Tusen kroner
Uten AFP	4,4	287	4,5	294
F/livsvarig	3,4	222	2,6	172
H/livsvarig	3,3	213	2,4	156
L1/livsvarig	1,0	66	1,0	66
L2/livsvarig	2,0	131	2,0	131
Alle/tidsbegrensa	4,4	287	4,5	294
F/tonivå (24 000)	3,6	236	3,1	205
H/tonivå (24 000)	3,5	227	2,8	186
L1/tonivå (24 000)	3,1	205	1,0	66
L2/tonivå (24 000)	3,0	200	2,0	131

Dersom all AFP skal tas ut som en tidsbegrenset ytelse vil ikke AFP kunne regnes med. Kravet blir dermed det samme som uten AFP for alle opptjeningsmodellene.

De fire siste linjene viser kravet dersom en del av AFP tas ut som en tidsbegrenset ytelse på 24 000 kroner fram til fylte 67 år. I så fall vil den livsvarige ytelsen bli en del lavere enn dersom hele ytelsen tas ut livsvarig, og tallene er derfor høyere enn vist i de fire første linjene i tabellen. Med ny opptjeningsmodell er kravet 205 000 kroner med modell F. Med dagens opptjeningsmodell for alderspensjon i folketrygden er kravet en del høyere; 236 000 kroner med modell F. Også med L-modellene ligger kravet rundt 200 000 kroner med dagens opptjeningsmodell i folketrygden.

En mulighet er at det i tonivåmodellen gjøres valgfritt å ta ut den tidsbegrensede ytelsen. Personer som ligger noe under grensen for å ta ut pensjon, vil da kunne velge å ta ut hele AFP som en livsvarig ytelse. Uttaksgrensen for tonivåmodellen blir med denne muligheten lik grensen for livsvarig uttak og samme opptjeningsmodell.

Tabellen viser grensene for å kunne ta ut hel pensjon. Dette betyr at personer med inntekt lik uttaksgrensene får (noe over) minstepensjon fra fylte 62 år.

Tabell 24 viser kravet for å kunne ta ut halv pensjon fra fylte 62 år og deretter gå over på hel pensjon fra fylte 67 år. Uten AFP var kravet, jf. tabell 21, på 234 000 kroner i 40 år i dagens opptjeningsmodell og 157 000 kroner i 40 år i ny opptjeningsmodell. Med AFP senkes kravet helt ned til 139 000 kroner med dagens og 74 000 kroner med ny opptjeningsmodell. Det er da antatt at uttaket ved 62 år tilsvarer halvparten av de opptjente rettighetene av alderspensjon fra folketrygden og AFP. Dersom det ikke er mulig å ta ut delvis AFP, betyr dette at en enten tar ut full AFP sammen med mindre enn halv alderspensjon, eller ingen AFP sammen med mer enn halv alderspensjon.

Tabell 24 *Krav til tidligere (jevn) inntekt ved 40 års opptjening for å kunne ta ut halv pensjon fra fylte 62 år, person med AFP. G = 65 505 kroner*

AFP-modell	Dagens opptjeningsmodell i folketrygden		Ny opptjeningsmodell i folketrygden	
	Målt i G	Tusen kroner	Målt i G	Tusen kroner
Uten AFP	3,6	234	2,4	157
F/livsvarig eller F/valgfridd tonivå	2,1	139	1,1	74

Tabell 25 viser kravet for å kunne ta ut hel pensjon for ulikt antall opptjeningsår for en person med AFP, tilsvarende som tabell 22 viser for en person uten AFP. Ny AFP vil ikke ha en øvre grense på antall opptjeningsår. Dette betyr at for personer med AFP, vil opptjeningsår utover 40 ha en viss effekt på kravet også om pensjonen fra folketrygda følger dagens opptjeningsmodell. Med 43 opptjeningsår senkes kravet ned til 219 000 kroner med dagens opptjeningsmodell og helt ned til 160 000 kroner med ny opptjeningsmodell.

Tabell 25 *Krav til tidligere (jevn) inntekt for å kunne ta ut hel pensjon fra fylte 62 år, person med AFP (F/livsvarig eller F/valgfridd tonivå). Ulike opptjeningstider. G = 65 505 kroner*

Arbeid fra alder (opptjeningsår)	Dagens opptjeningsmodell		Ny opptjeningsmodell	
	Målt i G	Tusen kroner	Målt i G	Tusen kroner
22 år (40 år) uten AFP	4,4	287	4,5	294
17 år (45 år)	3,3	217	2,3	153
19 år (43 år)	3,3	219	2,4	160
22 år (40 år)	3,4	222	2,6	172
25 år (37 år)	3,6	236	2,8	186

8.4 Utvikling i kravet over tid

Kravet til tidligere inntekt for å kunne ta ut tidligpensjon påvirkes av delingstallene og av utviklingen i minstepensjonsnivået ved 67 år. Ved en økning i levealderen på ett år, vil den prosentvise økningen i forventet gjenstående levetid være større ved 67 år enn ved 62 år. Dette betyr at den årlige pensjonen etter delingstall ved 62 år ganske generelt vil utgjøre en stadig større andel av pensjonen ved 67 år («slakere trapp»). Minstepensjonsnivået skal ifølge Stortingets vedtak av 26. mai 2005, lønnsindekseres justert for utviklingen i levealder.

Totaleffekten er at kravet i folketrygda, for en gitt opptjeningsmodell, i det store og hele vil falle svakt over tid og at flere dermed vil kunne ta ut tidligpensjon. For øvrig kan det også antas at *andelen* som kan ta ut tidligpensjon øker på grunn av at framtidige årskull vil ha høyere opptjening enn dagens årskull.

I tillegg til denne langsiktige trenden, vil kravet variere noe ut fra hvor raskt levealderen endres, jf. høringsnotatet om ny alderspensjon. Dersom levealderen øker raskt, slik at delingstallet ved 67 år øker 0,75 prosent årlig, vil kravet være lavest, fordi reguleringen av minstepensjonen blir lik reguleringen av løpende utbetalinger. Dersom levealderen øker mindre enn dette, vil kravet være noe høyere. Dette skyldes at løpende utbetalinger da vil bli regulert svakere enn minstepensjonen, slik at pensjonen fra 62 år må overstige minstepensjonsnivået med en margin for at den ikke skal falle under minstepensjonsnivået før personen fyller 67 år.

9 Ikke-nøytrale modeller

Videre i dette notatet beskrives noen modeller for AFP som ikke har nøytrale regler for uttak av pensjon. Formålet med de alternative modellene kan være å øke ytelsene ved tidliguttak for «slitne arbeidstakere med lange yrkeskarrierer», som var ordningens målgruppe da AFP opprinnelig ble innført, men uten at målgruppa defineres presist. Erfaringsmessig er det vanskelig å enes om en presis definisjon av slitere, og i praksis er det trolig nødvendig å utforme ordningen slik at sliterne «definerer seg selv».

Ifølge utvalgets mandat, skal en ny AFP «understøtte målene for et nytt pensjonssystem». Ett viktig mål er at pensjonssystemet skal motivere til at folk å stå lenger i arbeid. De ikke-nøytrale modellene som gjennomgås i de to neste avsnittene gir svakere arbeidsinsentiver enn en nøytral AFP-ordning. Det er likevel isolert sett ønskelig at modellene utformes slik at de svekker arbeidsinsentivene minst mulig, gitt at målene med ordningen nås.

Regjeringen har, i St.meld. nr. 5 (2006–2007), lagt til grunn at en fritt skal kunne kombinere arbeid, alderspensjon fra folketrygden og AFP. Ved stortingsforliket sluttet flertallet på Stortinget seg til dette. Med en ikke-nøytral modell for AFP må det legges til grunn at en ikke skal kunne ha arbeidsinntekt i tillegg til AFP. Uten regler om avkorting mot arbeidsinntekt ville det være lønnsomt for alle med rett å ta ut ikke-nøytral AFP, og dette ville undergrave økonomien i ordningen. Både subsidieringen av tidligpensjonering i seg selv og avkorting mot arbeidsinntekt, som er en konsekvens av subsidien, gjør det utfordrende å utforme ordningen uten at insentivene til arbeid svekkes i for sterk grad.

Vi skiller videre i framstillingen mellom to klasser av ikke-nøytrale modeller:

- AFP som et livsvarig ikke-nøytralt påslag til folketrygden fra 62 år
- AFP som en fortsatt tidsbegrenset ordning med all utbetaling av AFP i alderen 62–66 år

Disse to alternativene diskuteres videre i dette vedlegget.

10 Ikke-nøytralt AFP-påslag (tosporsmodell)

10.1 Innledning

Vi legger til grunn en «tosporsmodell» der det etableres to AFP-ordninger, én AFP-ordning med nøytrale uttaksregler etter mønster av den skissen som Regjeringen har presentert i St.meld. nr. 5, og en ikke-nøytral AFP-ordning i tillegg til denne.

Modellen med to AFP-ordninger kan utformes på ulike måter. Én løsning er å ha to *alternative* AFP-ordninger, en nøytral AFP-ordning etter Regjeringens opplegg og en ikke-nøytral ordning. Den enkelte med rett til AFP må da velge enten:

- 1a) den nøytrale AFP-ordningen med ubegrenset rett til å kombinere alderspensjon fra folketrygden, AFP og arbeidsinntekt, eller
- 1b) den ikke-nøytrale AFP-ordningen, men med uten rett til å ha arbeidsinntekt.

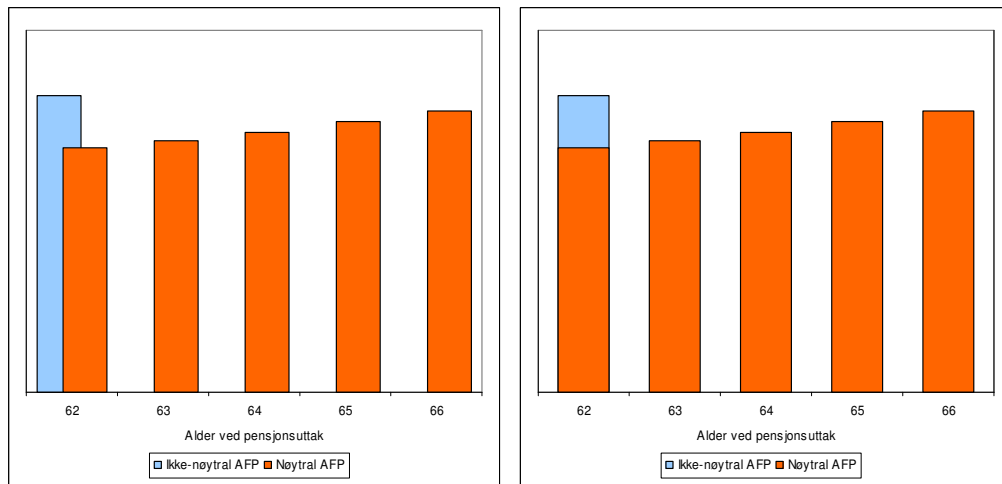
Alternativt kan den ikke-nøytrale ordningen utformes som en *supplerende* AFP-ordning som kommer på toppen av en generell, nøytral AFP-ordning. I dette tilfellet blir valget enten:

- 2a) Den nøytrale AFP-ordningen med ubegrenset rett til å kombinere pensjon, AFP og arbeidsinntekt, eller
- 2b) Den nøytrale AFP-ordningen og et supplerende ikke-nøytralt AFP-påslag, men med begrensinger på retten til å ha arbeidsinntekt.

I praksis vil det være små forskjeller mellom disse, siden den ikke-nøytrale ordningen i punkt 1b) kan være summen av den nøytrale og den ikke-nøytrale ordningen i 2b). Utformingen med et supplerende ikke-nøytralt påslag kan likevel være noe enklere framstillingsmessig, siden forskjellen mellom de to valgene går fram direkte. Framstillingen nedenfor bygger derfor på denne modellen.

De to utformingene er illustrert i figur 22, hvor det er forutsatt at valgmuligheten finnes bare ved fylte 62 år.

Figur 22 *Prinsippkisser av en nøytral AFP-ordning med en alternativ ikke-nøytral ordning (til venstre), og med en supplerende ikke-nøytral ordning (til høyre).*

Det supplerende ikke-nøytrale påslaget benevnes heretter AFP-S. Med den ikke-nøytrale ordningen som et supplement, vil personer som har fylt 62 år kunne velge mellom å:

- fortsette i arbeid, eller

- ta ut alderspensjon fra folketrygden og nøytral AFP og beholde retten til å arbeide ved siden av pensjonen, eller
- ta ut alderspensjon fra folketrygden, nøytral AFP og AFP-S, men akseptere at AFP avkortes kot arbeidsinntekt.

Spørsmål som må avklares er blant annet hvor lenge en skal kunne velge AFP-S, og om personer som først har valgt ordinær AFP med rett til å kombinere arbeid og pensjon, senere skal kunne ta ut AFP-S.

Vi legger til grunn at AFP-S skal finansieres innenfor en gitt AFP-ramme, slik at jo høyere utgiftene til AFP-S er, desto lavere blir ytelsene i den generelle AFP-ordningen. Dette innebærer at desto mer tilgangen til AFP-S kan begrenses, desto høyere samlet pensjonsnivå kan ordningen bidra til, både for de som får det ikke-nøytrale påslaget og for de som ikke får det.

10.2 Uttaksrater og ytelsesnivå

Jo høyere nivået på AFP-S er, desto flere vil sannsynligvis velge AFP-S. Resultatet blir at flere skal ha AFP-S, og hver person skal ha mer. Dersom AFP-S blir så høy at alle velger den, faller den nøytrale AFP bort. Dersom den økonomiske rammen er gitt, vil da AFP-S ikke kunne være høyere enn den nøytrale AFP. En må derfor veie ønsket om et høyt samlet pensjonsnivå opp mot hensynet til at ikke for mange vil velge ordningen. For å begrense tilgangen kreves det også strenge regler for avkorting av AFP mot arbeidsinntekt.

Det er vanskelig å ha en godt begrunnet oppfatning av hvor mange som kan tenkes å velge en ikke-nøytral AFP-ordning. Uttaksratene blant arbeidstakere i privat sektor med rett til AFP er i dag på 30–35 prosent ved 62 år og ytterligere 15–20 prosent ved 63 år. Om lag halvparten av de som har rett til AFP i et årskull, pensjonerer seg altså i løpet av de to første årene de har muligheten til det. Det virker lite sannsynlig at flere enn disse vil velge AFP-S ved 62 år.

I dagens AFP er det årlige pensjonsnivået ved pensjonering 62 og 63 år likt, og det er forholdsvis sterk avkorting mot arbeidsinntekt for uttak ved alle avgangsaldrer. Dersom AFP-S utformes slik at samlet årlig pensjon fra folketrygden og AFP er om lag lik ved 62 (inkl. AFP-S) og 63 år (ekskl. AFP-S), vil valgmulighetene likne på dagens situasjon. Forskjellen blir at de som venter ett år med å gå av, vil kunne arbeide fritt etter pensjonsuttak ved 63 år. Dette kan føre til at flere enn i dag velger å utsette uttaket, slik at uttaket ved 62 år blir lavere enn i dag. I samme retning trekker det at ytelsene ved 64 år og senere blir høyere enn i dag. Et kort tidsvindu der en kan velge AFP-S kan trekke i motsatt retning; enkelte kan velge å gå av ved 62 år for sikkerhets skyld. Endelig kan det være slik at ikke alle de som uansett går av ved 62 år vil velge å ta ut AFP-S, fordi de vil beholde muligheten til å arbeide uten avkorting i pensjonen.

Siden det er stor usikkerhet omkring hva uttaksratene kan bli, har vi valgt å regne på ulike kombinasjoner av ytelsesnivåer og uttaksrater. Vi har sett på kombinasjoner av AFP-S på 5000, 10 000 og 15 000 kroner og uttaksrater på 10, 30 og 50 prosent. I beregningene har vi tatt utgangspunkt i at AFP-S skal dekkes innenfor en gitt økonomisk ramme, slik at utbetaling av AFP-S fører til lavere utbetaling av nøytral AFP.

Tabell 26 viser hvordan ulike kombinasjoner av uttaksrater og ytelsesnivåer for AFP-S påvirker størrelsen på den nøytrale AFP-ytelsen ved 62 år for personer med jevn inntekt på 5 G i 40 år. Det nøytrale AFP-påslaget er forutsatt utbetalt livsvarig eller med tonivåuttak, endringen i kroner er den samme i begge tilfeller. Som nevnt over, vil sannsynligvis uttaksraten for AFP-S være høyere desto høyere nivået på AFP-S er.

Tabell 26 *Reduksjon i nøytral AFP-ytelse ved 62 år ved ulike kombinasjoner av uttaksrater og ytelsesnivåer på AFP-S. Person med jevn inntekt på 5 G i 40 år. Kroner*

Uttaksrate	5 000	10 000	15 000
10 pst.	-500	-1 000	-1 500
30 pst.	-1 500	-2 900	-4 400
50 pst.	-2 500	-4 900	-7 400

Når den ikke-nøytrale ordningen må finansieres gjennom kutt i det nøytrale AFP-påslaget, vil en krone mer i AFP-S gi mindre enn en kroners økning i AFP-nivået for en person som tar ut nøytral AFP og AFP-S ved fylte 62 år. Tabell 27 gir en oversikt over nettoeffekten av den ikke-nøytrale ordningen, gitt ulike kombinasjoner av uttaksrater og ytelsesnivåer. Tabellen kan leses slik: Dersom AFP-S settes til 10 000 kroner og 10 prosent av årskullet velger AFP-S, vil AFP-nivået til de som velger AFP-S øke med om lag 9000 kroner sammenliknet med om det bare fantes én, nøytral ordning. Dersom AFP-S økes fra 10 000 til 15 000 kroner, og uttaksraten øker til 30 prosent (noe under dagens uttaksrate for AFP ved 62 år), vil nettoeffekten av AFP-S øke til 10 600 kroner. En økning i AFP-S på 5000 kroner gir i dette tilfellet bare en økning på 1600 kroner i pensjonsnivå for personer som tar ut AFP-S.

Tabell 27 *Nettoeffekt av den ikke-nøytrale ordningen. Person med AFP-S ved 62 år. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Tar ut AFP-S ved 62 år. Kroner*

Uttaksrate	5 000	10 000	15 000
10 pst.	+4 500	+9 000	+13 500
30 pst.	+3 500	+7 100	+10 600
50 pst.	+2 500	+5 100	+7 600

Personer som går av ved 62 år og velger den nøytrale ordningen, vil få lavere pensjon enn hva de ville fått dersom AFP-S ikke hadde eksistert. Med bare en nøytral ordning, vil forskjellen ved 62 år mellom dagens og nytt system være om lag 8800 kroner for en enslig med jevn inntekt på 5 G i 40 år. Tabell 28 viser hva denne forskjellen øker til dersom AFP utformes som en tosporsmodell. Med 10 000 kroner i AFP-S og 10 prosent uttak øker forskjellen til 9800 kroner, med 15 000 kroner i AFP-S og 30 prosent uttak, øker forskjellen til 13 300 kroner.

Tabell 28 Forskjell ved 62 år mellom dagens AFP og summen av alderspensjon fra folketrygden og nøytral AFP ved ulike kombinasjoner av uttaksrater og ytelsesnivåer på AFP-S. Person med jevn inntekt på 5 G i 40 år. Kroner

Uttaksrate	5 000	10 000	15 000
10 pst.	-9 300	-9 800	-10 300
30 pst.	-10 300	-11 800	-13 300
50 pst.	-11 300	-13 800	-16 200

10.3 Nødvendig arbeidsinnsats for å kompensere verdien av AFP-S

For å si noe om hvor attraktiv AFP-S vil være, kan en se på hvor lenge en må arbeide for at det skal veie opp for verdien av den avståtte ytelsen. Dette kan vurderes på to måter:

- Hvor lenge må en arbeide for å oppnå samme nåverdi på samlet inntekt som dersom en velger AFP-S?
- Hvor lenge må en arbeide for å oppnå samme årlige pensjon som ved å velge AFP-S?

Nåverdidibetraktningen er den teoretisk riktige, dersom den enkelte har mulighet til å spare og låne. Nedenfor drøftes verdien av AFP-S ut fra begge synsvinklene.

Samme nåverdi

Nåverdien av AFP-S er proporsjonal med nivået på ytelsen. Dersom AFP-S reguleres med halvparten av reallønnsveksten og vi legger til grunn anslag på dødelighet for 1948-kullet, vil nåverdien av én krone utbetalt fra 62 år være om lag 19,26 kroner. Nåverdien av ytelser på 5000–15 000 kroner kan dermed enkelt beregnes som vist i tabell 29.

Tabell 29 Nåverdi av ytelser på 5 000–15 000 kroner tatt ut ved 62 år. 1948-kullet

	5 000	10 000	15 000
Nåverdi	96 300	192 600	288 900

Videre i framstillingen antar vi at 20 prosent av årskullet velger å ta ut AFP-S. Dersom AFP-S settes til 11 000 kroner, anslås det at opptjeningsprosenten for nøytral AFP må senkes fra 0,306 til 0,284. Vi forutsetter at nøytral AFP tas ut med tonivå-uttak med 24 000 kroner. Forskjellen ved 62 år mellom dagens system (AFP) og nytt system (nøytral AFP og fleksibel folketrygd) vil da øke fra 8800 kroner til 11 000 kroner for en person med jevn inntekt på 5 G i 40 år. Forskjellen for en person som i tillegg velger å ta ut AFP-S, blir altså null når AFP-S settes til 11 000 kroner.

Nåverdien av en AFP-S på 11 000 kroner er 211 900 kroner, og å avstå fra å ta ut AFP-S vil dermed innebære å avstå fra 211 900 kroner før skatt uten ytterligere arbeidsinnsats.

Ved å fortsette i arbeid vil en motta lønn og få økt pensjonsopptjening. For personer med pensjongsivende inntekt i minst 40 år, vil ikke ekstra år bidra til økt opptjening i dagens folketrygd. De vil imidlertid tjene opp rett til AFP.

5 G tilsvarer 327 500 kroner i årlig arbeidsinntekt før skatt. Nåverdien av ett års opptjening av AFP, når opptjeningsprosenten er 0,284 prosent, er om lag 13 300 kroner. For å oppnå samme nåverdi som med AFP-S, 211 900 kroner, må en dermed arbeide i 0,62 år, dvs. knapt 7,5 måneder. Da er summen av arbeidsinntekten og økt AFP lik 211 900 kroner. Dette forutsetter at personen ikke verdsetter fordelene av egen fritid, og ikke ser det som en ulempe å måtte arbeide. Mer realistisk vil en derfor måtte arbeide en del lenger en 7,5 måneder for å ha like stor nytte av å fortsette i arbeid som å ta ut pensjon, inkludert AFP-S, ved 62 år.

En annen problemstilling kan være at en allerede har tatt ut AFP-S, men så ombestemmer seg og ønsker å arbeide igjen. Hvor lenge en da må arbeide for at det skal lønne seg, avhenger av reglene for omvalg. Vi antar at en ved omvalg må betale tilbake det en allerede har fått utbetalt, samt mister retten til å motta AFP-S i framtida. Den gevinsten en går glipp av ved å si fra seg AFP-S er altså like stor uansett når det skjer.⁴ Situasjonen er derfor ikke særlig ulik situasjonen over, dersom en oppnår samme årlige inntekt (5 G) når en går tilbake i jobb. Igjen må en arbeide i om lag 7,5 måneder for å komme like godt ut, dersom en ikke verdsetter fritid og ikke ser det som en ulempe å måtte arbeide.

Samme årlige pensjon

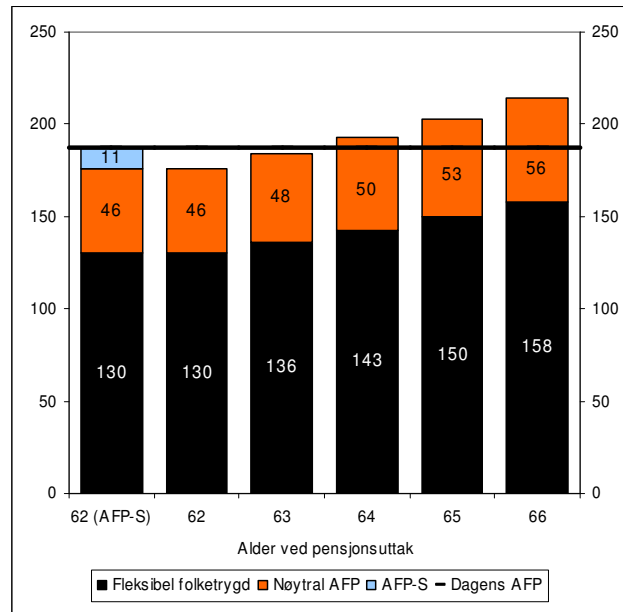
Som ovenfor antar vi at AFP-S er på 11 000 kroner og at uttaksraten er 20 prosent. For en person med jevn inntekt på 5 G i 40 år ved 62 år, vil samlet årlig pensjon ved ulike uttaksaldre, gitt at en fortsetter i arbeid fram til pensjonsuttak, bli som vist i figur 23. Tabell 30 gjengir tallene for uttaksalder 62–64 år i detalj.

Ved å ta ut folketrygd, nøytral AFP og AFP-S ved 62 år, vil samlet pensjon være 187 000 kroner. Som det går fram av tabellen, vil samme årlige pensjon oppnås mellom fylte 63 og 64 år dersom en fortsetter i arbeid. Mer nøyaktig må en arbeide nær 1 år og 4 måneder etter fylte 62 år for å oppnå samme årlige pensjon som en får ved å ta ut AFP-S.

Dersom en ved å gå tilbake i arbeid må si fra seg AFP-S og i tillegg betale tilbake det som allerede er utbetalt av AFP-S, vil det variere mellom ulike alderstrinn hvor lenge en må stå i jobb for å oppnå samme pensjon som tidligere. Dette skyldes at det ved senere omvalg vil være mer som skal betales tilbake, og tilbakebetalingen skal fordeles over færre år. Begge deler bidrar til at fratrukket i årlig pensjon blir større, slik at en må arbeide noe lenger for å kompensere for dette gjennom økt opptjening. I motsatt retning trekker at pensjoneringsaldereffekten vokser noe i styrke med høyere alderstrinn.

⁴ Kunnskapen om at en overlevde fra 62 år og til tidspunktet for omvalg har en marginal effekt på nåverdiberegningen, gitt at det ikke går for lenge fra 62 år og til omvalg.

Figur 23 Samlet årlig pensjon ved ulike uttaksaldrer. Jevn inntekt på 5 G. Forutsatt 40 opptjeningsår ved 62 år, stigende til 44 år ved 66 år. Tusen kroner

Tabell 30 Samlet årlig pensjon ved ulike uttaksaldrer. Enslig med jevn inntekt på 5 G. 40 opptjeningsår ved 62 år, stigende til 42 år ved 64 år. Kroner

Uttaksalder	Folketrygd	Nøytral AFP	AFP-S	Samlet pensjon
62	130 000	45 900	11 000	187 000
62	130 000	45 900	-	176 000
63	136 100	48 000	-	184 100
64	142 700	50 400	-	193 100

De første årene etter uttak av AFP-S kreves det om lag like lang arbeidsinnsats for å få like høy samlet pensjon som med AFP-S, når en i tillegg må betale tilbake utbetalt AFP-S. Både hvis en går tilbake til arbeid ved 63 år og ved 64 år, og stopper pensjonsutbetalingene på samme tidspunkt, må en arbeide i nær 1 år og 4 måneder for å oppnå samme pensjon som en hadde med AFP-S. Denne beregningen gjelder en enslig som ved 62 år hadde hatt jevn inntekt på 5 G i 40 år, og som oppnår årlig inntekt på 5 G også når hun går tilbake til jobb. Og dersom AFP-S er på 11 000 kroner og uttaksraten er 20 prosent.

10.4 Utmåling av AFP-S

Reglene for utmåling av det supplerende påslaget (AFP-S), kan baseres på ulike prinsipper. Dersom formålet med ordningen er at pensjonsnivået skal være uendret fra dagens AFP, er en mulighet at utmålingen skjer med utgangspunkt i utmålingsreglene i dagens AFP. AFP-S kan da være differansen mellom dagens AFP og summen av folketrygd og nøytral AFP. Dette synes imidlertid uhensiktsmessig. Med

unntak for de første årskullene, vil det være vanskelig å forklare en slik utmåling. Når ny opptjeningsmodell i folketrygden fases inn, synes de pedagogiske utfordringene enda større.

Nivået i dagens AFP kan alternativt søkes oppnådd gjennom frittstående utmålingsregler for AFP-S. Utmålingen vil da bli sjablongmessig, men intuitivt enklere. AFP-S kan for eksempel enten utmåles som et prosentvis påslag på det nøytrale AFP-påslaget eller som et fast kronebeløp. Disse to alternativene vil ha ulike fordelingsvirkninger og ulike virkninger på hvem som vil velge å ta ut AFP-S.

Dersom AFP-S utmåles som et fast beløp, vil alle få det samme kronebeløpet ved å ta ut AFP-S. Dette vil være enkelt å forstå. Personer i de laveste lønnsgruppene vil måtte arbeide mest for å tjene tilsvarende AFP-S, og vil med dette utmålingsprinsippet derfor ha størst insentiver til å velge ordningen. Det er også for disse at AFP-S vil gi den største relative økningen i AFP, og slik sett vil kunne synes mest attraktiv for, blant annet fordi de vil måtte utsette uttaket av nøytral AFP og folketrygd lenger enn andre for å oppnå like høy økning i årlig ytelse gjennom pensjoneringsalder- og opptjeningseffektene.

På den andre siden vil AFP-S utmålt som et fast kronebeløp også være relativt mest attraktiv for personer med korte yrkeskarrierer, fordi disse vil ha de minste opptjente rettighetene både i AFP og i folketrygden. Selv om målgruppa for AFP-S er forutsatt å «definere seg selv», er det neppe personer med korte yrkeskarrierer en først og fremst ønsker å tilgodese gjennom den ikke-nøytrale ordningen.

Dersom AFP-S utmåles som prosentandel av AFP, vil generelt personer med lange yrkeskarrierer få størst supplerende påslag. For en gitt lengde på yrkeskarrieren, vil AFP-S være proporsjonal med årlig arbeidsinntekt. Det vil derfor i større grad være om lag samme arbeidsinnsats som vil kreves for at det skal være lønnsomt å fortsette i arbeid i stedet for å ta ut AFP-S.

Det finnes selvsagt også andre mulige utmålingsprinsipper. En mulighet er at AFP-S utmåles som et prosentvis påslag på nøytral AFP, men med en øvre beløpsgrense.

10.5 Tidsperiode for valgmuligheten

Et viktig spørsmål er hvor lenge det skal være mulig å velge den ikke-nøytrale ordningen. Dette er avgjørende for tilstrømningen til ordningen, og dermed også effekten på arbeidstilbudet og hvor mye nøytral AFP må reduseres for å finansiere AFP-S.

En måte å begrense tilgangen til AFP-S, er å kreve at en *må bestemme seg* ved fylte 62 år om en vil ta ut tilleggssytelsen. Det er imidlertid uklart hvordan dette kravet vil virke. I hvert fall tre grupper kan påvirkes av et slikt krav:

- Personer som ønsker å ta ut tilleggssytelsen på et litt seinere tidspunkt enn 62 år vil kunne tvinges til å pensjonere seg tidligere enn planlagt.
- Personer som ikke har bestemt seg for pensjoneringstidspunkt, men som i utgangspunktet ikke har planer om å pensjonere seg ved 62 år, vil kunne ta ut tilleggssytelsen «for sikkerhets skyld».
- Personer som ikke tar ut tilleggssytelsen, men som ombestemmer seg og likevel tar ut pensjon ikke lenge etter 62 år, vil kunne mene at det er urettferdig at de ikke får en ytelse som personer som pensjonerte seg litt tidligere får.

Det er derfor ikke åpenbart at et krav om at en må bestemme seg for om en vil ta ut tilleggsytelsen ved fylte 62 år vil begrense tilgangen til ordningen i særlig grad, og det vil kunne oppstå et press om å utvide tidsperioden.

Et annet alternativ er å *begrense retten* til AFP-S til 62-åringene, slik at en må bestemme seg før fylte 63 år for om en vil ta ut AFP-S. Dette ville innebære at personer som går av (uten AFP-S) ved 63 år, ville få en lavere samlet årlig pensjon enn personer som går av ved 62 år. Dette kan eventuelt motvirkes ved en gradvis nedtrapping av størrelsen på AFP-S fram mot fylte 63 år.

Over tid vil det kunne oppstå et press for å utvide AFP-S til nye alderstrinn. Dette kan skyldes at personer som pensjonerer seg tidlig får høyere pensjon enn personer som pensjonerer seg senere, og at personer som ikke tok ut pensjon mens de kunne ta ut AFP-S i etterkant angres på dette. Videre kan det komme krav om kompensasjon for virkningene av levealdersjusteringen i folketrygden. Å innføre en ikke-nøytral ordning vil dermed kunne bli en god del dyrere eller redusere arbeidsinsentivene vesentlig mer enn opprinnelig forutsatt. Og jo gunstigere den ikke-nøytrale ordningen er, desto flere vil trolig benytte seg av denne muligheten. Det kan derfor bli krevende å opprettholde et i utgangspunktet strengt regelverk over tid.

10.6 Avkorting mot arbeidsinntekt

Regler for avkorting av pensjon mot arbeidsinntekt vil være sentrale i en ikke-nøytral ordning. For å begrense antallet som velger AFP-S, må avkortingsreglene være strenge, slik at ordningen synes ugunstig for personer som kan arbeide noe lenger. På den andre siden, gitt at en gruppe personer allerede har valgt AFP-S, vil det være ønskelig med en svak avkorting mot arbeidsinntekt, slik at flest mulig av disse likevel arbeider. Det finnes derfor ikke noe åpenbart svar på hvor strenge avkortingsreglene bør være dersom en ønsker størst mulig tilbud av arbeidskraft.

På noe usikkert grunnlag antar vi at den viktigste effekten på arbeidstilbudet er at færrest mulig velger AFP-S, og dermed omfattes av avkortingsregimet. Dersom reglene for avkorting er svært strenge, vil det hovedsakelig være de personene som uansett ville arbeidet minst som vil velge AFP-S fordi det er disse som vil oppfatte avkorting som den minste ulempen.

Avkorting av *ett års* AFP krone-for-krone mot arbeidsinntekt synes som en for snill avkortingsregel, selv om dette er strengere enn reglene for avkorting av dagens AFP mot arbeidsinntekt. Dette skyldes at AFP utbetales livsvarig og at den *årlige* ytelsen er relativt liten. Arbeidsinntekten et år kan derfor lett bli mye høyere enn utbetalingen av AFP dette året.

Om avkorting av arbeidsinntekt bare skjer i samme års AFP, kan for eksempel en person som planlegger å fortsette i jobb til hun fyller 64 år, velge å ta ut nøytral AFP og AFP-S ved 62 år. Dersom ytelsen er på 15 000 kroner årlig, betyr dette at personen beholder om lag 260 000 kroner (av totalt 290 000 kroner) fordelt på utbetalinger resten av livet, etter at to års AFP-S er avkortet mot arbeidsinntekten.

Det bør derfor være den livsvarige ytelsen som påvirkes av arbeidsinntekt. En mulighet er at avkorting fordeles jevnt utover. Mer forståelig for folk flest vil det sannsynligvis være dersom avkorting foretas fullt ut første og de nærmest påfølgende årene, i så mange år som er nødvendig for at all arbeidsinntekt er nullt ut

mot AFP-S. Det kan også kreves avkorting i det nøytrale AFP-påslaget dersom en har tatt ut AFP-S på toppen. Dette vil vesentlig framskynde tidspunktet for når full avkorting er gjennomført. En enda sterkere form for avkorting er at en mister all AFP-S livsvarig straks en får noe arbeidsinntekt, eller arbeidsinntekt over et visst beløp.

10.7 Omvalg/angring

Personer som har valgt AFP-S kan angre valget. Det at mange som har tatt ut pensjon på et senere tidspunkt likevel ønsker å arbeide, er en kjent situasjon fra dagens AFP. Årsakene er svært ulike, det kan være endringer i livssituasjonen, for eksempel at ektefellen dør, at helsetilstanden bedres etter en tid som pensjonist, eller at en savner arbeidet. Det kan også være at pensjoneringen skyldtes at en bedrift var nær ved å avvikles, og at det senere dukker opp et fristende jobbtilbud.

En mulig regel er at det åpnes for å angre valget av AFP-S, og at en i så fall betaler tilbake den summen som er utbetalt fram til da, og mister den ikke-nøytrale ytelsen resten av livet. For personer som ønsker å ta ut AFP uansett ved fylte 62 år, men ellers er usikre på om de kommer til å arbeide noe på et senere tidspunkt, kan valget framstå som vist i tabell 31.

Tabell 31 Forventet nåverdi av uttak av AFP-S (15 000 kroner første år). 2007-lønninger

Forventet nåverdi av AFP-S uten omvalg	Forventet nåverdi av AFP-S med omvalg
+288 900	0

For de som uansett ønsker å ta ut pensjon ved 62 år, vil det å ta ut AFP-S gi nær 290 000 kroner ekstra utbetalt. Om de senere skulle ønske å arbeide noe igjen, kan de si fra seg ytelsen uten noe tap sammenliknet med å ikke ta ut ytelsen opprinnelig. Det er derfor ingen risiko forbundet med å velge å ta ut AFP-S, siden en alltid går i null eller tjener på det. Hvor sannsynlig det føles at en vil ønske å arbeide noe på et senere tidspunkt og hvor mye, er irrelevant, en bør velge å ta imot ytelsen.

Når en først har valgt å motta AFP-S, vil det kreve mye å angre valget, fordi en da mister all resterende utbetaling og må betale tilbake det en allerede har fått. Personer som vil ønske å jobbe noe, vil da miste om lag 290 000 kroner – summen av det som er mottatt, og det som er forventet utbetalt fra denne alderen og ut livet.

Dette kan tyde på at ordningen, for å være målrettet, må ha et strengere regelverk for omvalg enn at en bare skal betale tilbake. Dersom det ikke er noen risiko knyttet til å velge AFP-S hvis en har bestemt seg for å gå av ved 62 år, vil både de som ikke kan arbeide og de som er usikre på om de vil ønske å arbeide noe, velge uttak.

For å begrense andelen som velger AFP-S blant de som går av ved 62 år, kan en eventuelt innføre et visst tap ved å angre. En mulighet er at en må betale tilbake mer enn det en har fått utbetalt. Jo større det mulige tapet er, desto mer vil uttaket være begrenset til målgruppa. Imidlertid vil tvilerne som alt har valgt AFP-S, men så

ønsker å arbeide, måtte arbeide vesentlig lenger for at det skal være lønnsomt å foreta et omvalg.

10.8 Oppsummering av insentiveffektene

Tosporsmodellen svekker den økonomiske gevinsten ved å fortsette i arbeid etter fylte 62 år. En ikke-nøytral ordning vil påvirke valgsituasjonen for ulike grupper:

- Blant de som uten den ikke-nøytrale ordningen ville fortsatt i arbeid, vil noen pensjonere seg tidligere med den ikke-nøytrale ordningen, fordi kostnadene ved dette i form av lavere pensjon blir redusert på grunn av den ikke-nøytrale ordningen. Ordningen stimulerer altså til tidligere pensjonering i denne gruppa.
- Blant de som uansett ville pensjonert seg ved 62 år, er det ulike grupper.
 - Noen ville uansett pensjonert seg fordi de ikke orker mer, selv om det gir lavere alderspensjon enn i dag. Dette er vel målgruppa for den ikke-nøytrale ordningen, og ordningen treffer disse gjennom at de får høyere samlet pensjon.
 - Noen ville uansett pensjonert seg og har ikke planer om å arbeide fordi de synes de har tilstrekkelig god økonomi med den pensjonen de har opparbeidet seg ved 62 år, selv om de i og for seg har helse og kapasitet til å fortsette å arbeide. Disse vil ikke endre sin tilpasning, men får en gave i form av høyere samlet pensjon gjennom den ikke-nøytrale ordningen.
- Noen ville uten den ikke-nøytrale ordningen tatt ut delpensjon fra fylte 62 år og gått ned i deltidsstilling. For at disse skal få tilgang til den ikke-nøytrale ordningen, må de droppe deltidsjobben. En del vil trolig takke nei til den ikke-nøytrale ordningen fordi de ønsker å ha en tilknytning til arbeidslivet, men vi må anta at en del også vil avstå fra å arbeide og heller velge den ikke-nøytrale AFP-ordningen.

Det synes altså klart at en ikke-nøytral ordning som beskrevet over, vil kunne treffe målgruppa, men den vil samtidig redusere arbeidstilbudet hos en del andre grupper som uten ordningen ville fortsatt å arbeide etter fylte 62 år, og den vil kunne benyttes av personer som uansett ikke ønsker å arbeide etter 62 år fordi de har økonomi til å pensjonere seg. Hvor store de ulike gruppene kan være er det svakt grunnlag for å anslå, og det vil avhenge av nærmere utforming av ordningen.

Når en person først har valgt å ta ut det ikke-nøytrale AFP-påslaget, er det isolert sett ønskelig at reglene ikke er til hinder for at vedkommende går tilbake til arbeid. I praksis er det imidlertid vanskelig å gjøre dette økonomisk attraktivt, fordi tilstrømmingen til ordningen da ville kunne bli for stor. De som velger den ikke-nøytrale ordningen og aksepterer streng avkorting av AFP mot arbeidsinntekt, må vite at det vil ha økonomiske konsekvenser å reversere dette valget.

11 AFP som fortsatt tidsbegrenset ordning

11.1 Innledning

I dette avsnittet drøftes konsekvensene av at AFP utformes som en fortsatt tidsbegrenset pensjonsordning med utbetalinger i alderen 62–66 år. Det forutsettes i dette tilfellet at det ikke i tillegg vil være et nøytralt AFP-påslag, men at den ikke-

nøytrale ordningen blir den eneste AFP-ordningen. Dette minner mye om dagens AFP.

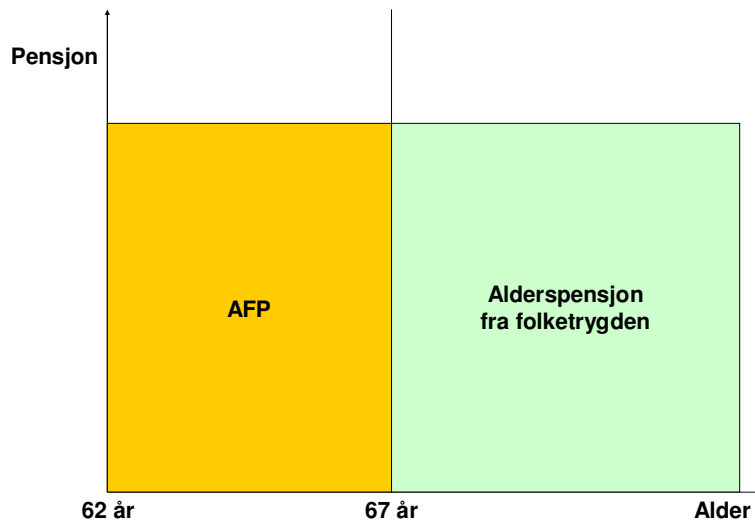
Dagens AFP-ordning bygger på at det er et klart skille mellom AFP og alderspensjon fra folketrygden, der AFP gir pensjon i perioden 62–66 år, mens folketrygden gir pensjon fra 67 år. AFP er derfor en tidligpensjonsordning. Ytelsen under AFP svarer til den alderspensjonen en ville fått fra folketrygden dersom en sto i arbeid til fylte 67 år, pluss et flatt AFP-tillegg. Modellen innebærer i de fleste tilfeller at alderspensjonen fra 67 år er upåvirket av yrkesaktivitet etter fylte 62 år; overgang til AFP innebærer bare en viss reduksjon i inntekten i perioden fram til fylte 67 år da en mottar AFP i stedet for arbeidsinntekt.

11.2 Bare AFP før 67 år, bare folketrygd fra 67 år

En mekanisk videreføring av dagens AFP-ordning som en fortsatt tidsbegrenset ordning, vil kunne innebære at de som tar ut AFP måtte frasi seg retten til å ta ut alderspensjon i folketrygden før fylte 67 år, og at disse rettighetene først kunne tas ut når en sier fra seg retten til AFP, senest ved fylte 67 år. Figur 24 viser en prinsippskisse av denne løsningen for personer med rett til AFP. Som i dag utbetales AFP i perioden 62–66 år, mens alderspensjonen fra folketrygden utbetales fra fylte 67 år. Det forutsettes i den videre diskusjonen at det ikke finnes noen nøytral AFP-ordning ved siden av den ikke-nøytrale AFP-ordningen, altså samme situasjon som i dag.

Personer uten rett til AFP, og personer med rett som ikke tar ut AFP, vil kunne ta ut alderspensjon fra folketrygden fleksibelt fra 62 år. Det kan vurderes om personer som først har valgt fleksibel alderspensjon i folketrygden med rett til å ha arbeidsinntekt ved siden av, senere skal kunne benytte seg av AFP-ordningen.

Figur 24 Prinsippskisse av AFP som fortsatt tidsbegrenset ordning der alderspensjon fra folketrygden først utbetales fra 67 år dersom en tar ut AFP

Utmåling av AFP 62–66 år

Størrelsen på AFP kan knyttes opp til størrelsen på alderspensjonen fra fylte 67 år, på samme måte som i dag. Eventuelt kunne AFP gjøres høyere desto senere en gikk av,

men det er grenser for hvor sterk denne effekten kan være, dersom pensjonsnivået ved 62 år ikke skal bli svært mye lavere enn i dag.

Virkning på alderspensjonen fra 67 år – dagens opptjeningsmodell

Levealdersjustering av alderspensjonen fra folketrygden skal innføres fra 2010. Tanken er at en skal kunne velge å motvirke virkningen av levealdersjusteringen gjennom å arbeide noe lenger: Dersom levealderen øker med ett år og en ønsker samme årlige pensjon, må deler av året benyttes til arbeid, mens resten kan tas ut i lengre tid som pensjonist. Samlet pensjon beholdes som før dersom levealderen øker, men den årlige pensjonen blir lavere dersom utbetalingen skal skje over flere år.

Levealdersjusteringen kan av den enkelte motvirkes gjennom to effekter, som kan utnyttes samtidig eller hver for seg:

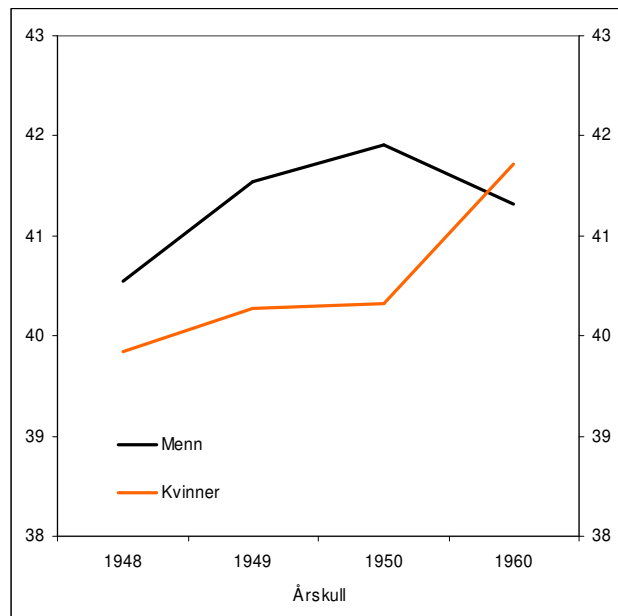
- *Pensjoneringsaldereffekt:* Dersom pensjonsuttaket utsettes noe, skal samme opptjente pensjonsrettigheter fordeles over en forventet kortere utbetalingstid. Årlig pensjon blir dermed høyere.
- *Opptjeningsseffekt:* Dersom en arbeider noe lenger, vil de opptjente pensjonsrettighetene bli større. Fordelt på samme antall år, blir dermed årlig pensjon høyere.

Personer som har full opptjening i dagens opptjeningsmodell vil kunne utnytte pensjoneringsaldereffekten i det nye systemet, mens alle med opptjening i ny opptjeningsmodell også vil dra nytte av en opptjeningsseffekt. Pensjoneringsaldereffekten er viktigst av disse og utgjør, under normale forutsetninger, om lag to tredeler av økningen i årlig pensjon ved utsatt uttak.

Svært mange har minst 40 års opptjening ved fylte 62 år. Arbeids- og velferdsdirektoratet har gjort anslag på gjennomsnittlig antall opptjeningsår for personer som går av ved 62 år. Anslagene er gjort for årskullene 1948–1950 og 1960. Figur 25 viser at gjennomsnittlig antall opptjeningsår vil være rundt 40 (og økende) for kvinner og vel 40 for menn i disse årskullene.⁵

⁵ I disse anslagene er det forutsatt at det gis tilbakevirkende omsorgsopptjening for barn før 1992, noe som bidrar til noe økning i antall opptjeningsår særlig for kvinner. Tilbakevirkende omsorgsopptjening er foreslått gitt i ny opptjeningsmodell i folketrygden og i ny (nøytral) AFP.

Figur 25 Gjennomsnittlig antall opptjeningsår (positiv pensjonsgivende inntekt) for personer som tar ut AFP ved 62 år. Årskullene 1948–1950 og 1960. Kvinner og menn

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

De første årskullene som skal ha ny AFP, vil få all opptjening av alderspensjon fra folketrygden fra dagens opptjeningsmodell. Siden full opptjening oppnås etter 40 år i dagens modell, vil de fleste i årskullene fra 1948 og senere ikke få noen opptjenings-effekt ved å arbeide i alderen 62–66 år. Dersom alderspensjonen fra folketrygden skal tas ut ved en fast alder, 67 år, av de som velger å ta ut AFP, betyr det at en også fjerner pensjoneringsaldereffekten i folketrygden.

Med AFP som en tidligpensjonsordning for perioden 62–66 år, vil altså personer med all opptjening i dagens opptjeningsmodell få begrensede muligheter til å kompensere for virkningen av levealdersjusteringen gjennom å arbeide lenger. Personer med minst 40 år opptjening må arbeide til etter fylte 67 år før pensjonsnivået påvirkes (gjennom pensjoneringsaldereffekten), mens personer med mindre enn 40 års opptjening ved 62 år vil få en viss opptjenings-effekt ved å fortsette å arbeide. Dersom de sistnevnte ved å ta ut AFP godskrives opptjenings-tid fram til fylte 67 år, som i dag, vil også disse måtte arbeide til etter fylte 67 år før pensjonsnivået påvirkes.

En mulighet for å utlikne levealdersjusteringen, er å øke aldersgrensene i AFP-ordningen på 62 og 67 år i takt med økningen i levealder. Pensjonsnivået vil likevel fremdeles være upåvirket av yrkesaktivitet i AFP-perioden. Et av hovedmålene med pensjonsreformen er nettopp å bedre insentivene til arbeid, og modellen er i klar strid med dette målet.

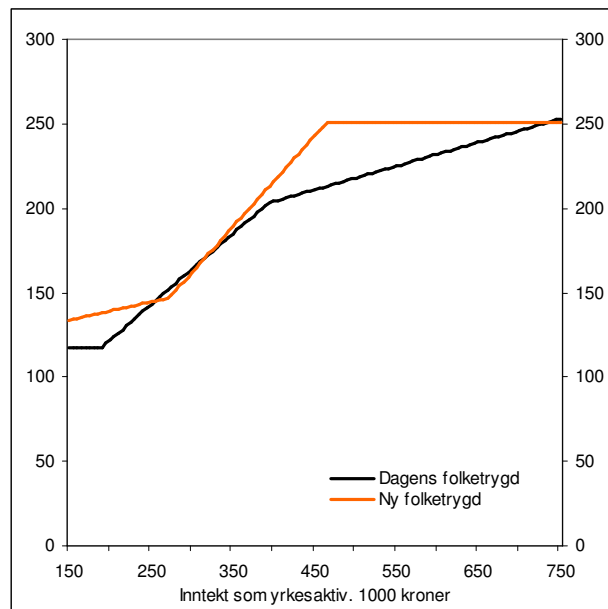
Virkning på alderspensjonen fra 67 år – ny opptjeningsmodell for alderspensjon

Med ny opptjeningsmodell for alderspensjon ville alderspensjonen fra folketrygden avhenge av avgangstidspunktet; avgang ved 62 år ville innebære stopp i opptjeningen av rett til alderspensjon ved 62 år, avgang ved 63 år ville gi ett år ekstra opptjening,

osv. Alderspensjonen fra 67 år ville altså bli høyere desto senere en tok ut AFP; opptjeningseffekten ville bestå. Dette forutsetter at det ikke lenger godskrives opptjeningsstid fram til fylte 67 år ved uttak av AFP.

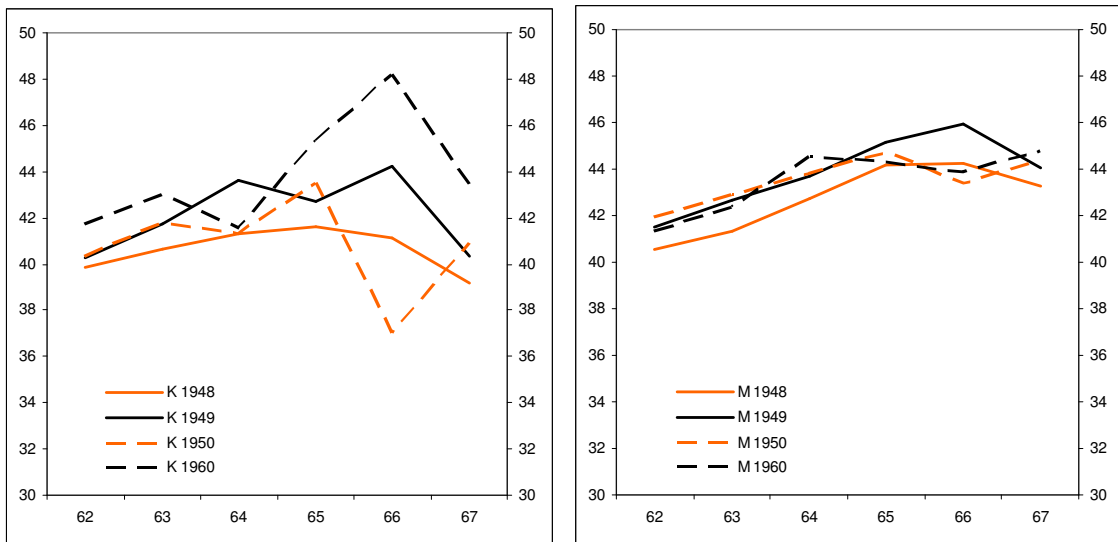
Et sentralt spørsmål er hvordan denne ordningen vil påvirke pensjonsnivåene fra 67 år, sammenliknet med dagens system. Dette avhenger av inntektshistorien ved fylte 62 år. Personer med minst 40 års opptjening ved fylte 62 år, har full opptjening i dagens system, og har ingen glede av de «gratis» poengårene i dagens AFP. Figur 26 viser situasjonen for personer som har 40 års opptjening med dagens og ny opptjeningsmodell dersom pensjonen tas ut ved fylte 67 år. De fleste vil altså få om lag den samme eller høyere alderspensjon fra folketrygden med den nye opptjeningsmodellen.

Figur 26 Alderspensjon fra folketrygden med dagens og ny opptjeningsmodell etter 40 år med jevn inntekt. Uttak ved 67 år, delingstall lik 1. 2007-regler. 1000 kroner.

Figur 27 viser gjennomsnittlig antall opptjeningsår for AFP-pensjonister etter avgangår for årskullene 1948–1950 og 1960. Venstre del viser antall år blant kvinner, mens høyre del viser antall år blant menn. Det går fram at det er en tendens til at antall opptjeningsår øker med avgangsalderen fram til fylte 64 år. Gjennomsnittet for AFP-pensjonistene ligger noe over 40 år, og det synes derfor klart at med AFP som fortsatt tidsbegrenset ordning vil personer som får opptjeningen i ny opptjeningsmodell i folketrygden i gjennomsnitt få høyere alderspensjon enn ved en videreføring av dagens opptjeningsmodell. Uten andre justeringer i modellen vil derfor kostnadene knyttet til personer med opptjening i ny opptjeningsmodell øke sammenliknet med en videreføring av dagens AFP.

Figur 27 Gjennomsnittlig antall opptjeningsår for AFP-pensjonister fra årskullene 1948–1950 og 1960 etter avgangsår. Kvinner (venstre panel) og menn (høyre panel)

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

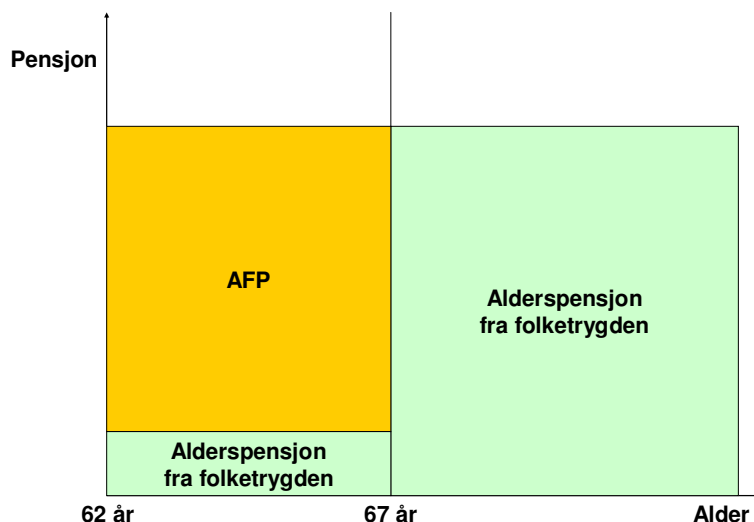
Personer med opptjening i ny opptjeningsmodell vil, også i perioden 62–66 år kunne kompensere for virkningen av levealdersjusteringen gjennom å arbeide lenger, pga opptjeningseffekten. De vil imidlertid måtte arbeide vesentlig lenger enn ved en nøytral ordning, fordi opptjeningseffekten bare utgjør om lag $\frac{1}{3}$ av de samlede gevinstene ved utsatt pensjonering.

11.3 AFP 62–66 år, folketrygd fra 62 år

Dersom en åpner for uttak av alderspensjon fra folketrygden fra 62 år i kombinasjon med AFP som fortsatt tidsbegrenset ordning for årene 62–66 år, vil en kunne få et noe mer fleksibelt system enn den modellen som er beskrevet over, der det bare er AFP som betales ut før 67 år. Figur 28 viser en prinsippskisse av et slikt system. Tanken er at det i perioden 62–66 år utbetales en AFP-ytelse som tilpasses slik at det, sammen med fleksibelt uttak av alderspensjon fra folketrygden, gir et ønsket pensjonsnivå.

Reglene for utmåling av AFP er helt avgjørende for hvordan denne modellen vil virke. Dersom vi legger til grunn at pensjonsnivået ved uttak av AFP skal tilsvare alderspensjonen fra 67 år, kan pensjonsnivåene – og omfanget av AFP-ordningen – styres gjennom krav om delvis uttak av alderspensjon fra folketrygden i perioden fram til 67 år. Jo høyere krav til uttak som settes, desto lavere blir alderspensjonen fra 67 år. Samtidig blir utgiftene til AFP også lavere.

Figur 28 Prinsippskisse av AFP som fortsatt tidsbegrenset ordning 62–66 år i kombinasjon med alderspensjon fra folketrygden fra 62 år

Dagens opptjeningsmodell i folketrygden

Med dagens opptjeningsmodell i folketrygden vil et krav om delvis uttak av alderspensjon i folketrygden virke som en ren innstramming sammenliknet med en videreføring av dagens AFP-ordning. Personer med minst 40 års opptjening ved fylte 62 år vil ha begrensede muligheter til å kompensere for virkningen av levealderjusteringen i folketrygden. Den delen av folketrygden som kreves tatt ut samtidig med AFP vil imidlertid øke ved utsatt pensjonering. Personer født i 1958 eller tidligere vil få minst halvparten av opptjeningen beregnet i dagens opptjeningsmodell i folketrygden. 1958-årskullet fyller 62 år i 2020.

Ny opptjeningsmodell i folketrygden

Figur 29 illustrerer situasjonen når det kreves at en tar ut 25 prosent folketrygd dersom en tar ut AFP, og AFP «fyller opp», slik at samlet pensjon på uttakstidspunktet tilsvarer alderspensjonen fra fylte 67 år, gitt opptjeningen på uttakstidspunktet.

Logikken blir som følger: Dersom en tar ut 25 prosent alderspensjon ved 62 år, skal denne delen av pensjonen divideres med delingstallet for 62-åringer. Ved overgangen til full alderspensjon ved 67 år, skal de resterende 75 prosentene divideres med delingstallet for 67-åringer.

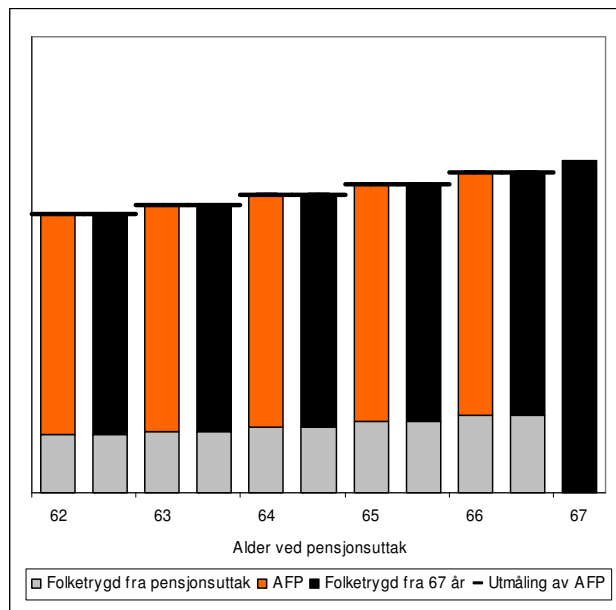
Vi antar at de opptjente rettighetene i folketrygden tilsvarer 170 000 kroner når delingstallet er 1. Ved 62 år skal 25 prosent av dette da deles på 1,350, som er anslaget på delingstallet ved 62 år for 1948-kullet. Dette vil da utgjøre $0,25 \times 170\ 000 / 1,35 = 31\ 481$.

Ved 67 år skal de resterende 75 prosentene deles på 1,052, anslaget på delingstallet ved 67 år: $0,75 \times 170\ 000 / 1,052 = 121\ 198$. Dersom vi for enkelthets skyld ser bort fra reguleringen, blir dermed samlet pensjon fra 67 år på 152 679 kroner for en person som har rett til AFP og velger å ta ut pensjon ved fylte 62 år. I alderen 62–66 år blir nivået det samme, fordi AFP fyller opp for de 75 prosentene i denne perioden. Med

denne modellen vil det måtte være streng avkorting av pensjon mot arbeidsinntekt i perioden 62–66 år, samtidig som det blir lavere pensjon fra 62 år enn med et nøytralt AFP-påslag.

Dersom vi forutsetter 40 års opptjening ved 62 år vil opptjeningen øke med 2,5 prosent (1/40), dersom uttaket utsettes til 63 år, 5,0 prosent ved 64 år (2/40) osv. Ved uttak etter 62 år vil derfor pensjonen øke, både fordi opptjeningen øker og fordi delingstallet som benyttes på de 25 prosent alderspensjon som tas ut er mindre desto senere pensjonen tas ut.

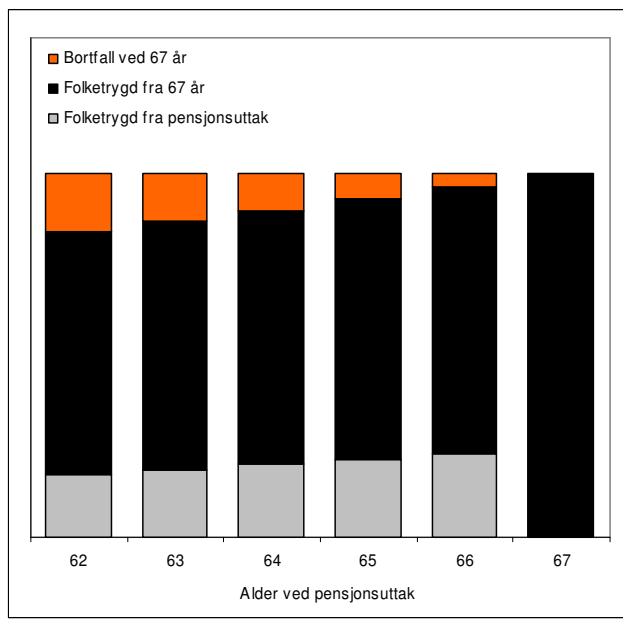
Figur 29 Skissemessig illustrasjon av sammenhengen mellom pensjonsnivå og uttaksalder. Samme samlet pensjon fra uttak og fra overgangen til full folketrygd ved 67 år.

Å stille krav om uttak av alderspensjon fra folketrygden for å få AFP, er en metode for å skape en sammenheng mellom samlet pensjonsnivå og pensjoneringstidspunktet i en situasjon der AFP skal utbetales som en fortsatt tidsbegrenset pensjon i perioden 62–66 år. For de som ikke tar ut AFP vil pensjonsnivået fra 67 år naturlig nok være upåvirket av kravet til uttak av pensjon. Jo høyere kravet til uttak fra folketrygden er, desto lavere vil søylen ved 62 år – og den livsvarige pensjonen – bli, fordi delingstallet ved 62 år skal benyttes på en større del av de opptjente rettighetene i folketrygden.

Et alternativ er at AFP utmåles slik at samlet pensjon fra uttak blir den samme som om en hadde stått i arbeid fram til 67 år, men at en får et fall i pensjon fra 67 år når utbetalingen fra AFP opphører. Alternativet er illustrert i figur 30. Det forutsettes at det tas ut 25 prosent folketrygd ved pensjonering (lysegrå søyler), samtidig som AFP (summen av sorte og oransje søyler) «fyller opp». Ved 67 år stanser utbetalingen av AFP og en går over på alderspensjon fra folketrygden. De sorte søylene viser den alderspensjonen fra 67 år som kommer til erstatning for bortfall av AFP. Summen av lysegrå og sorte søyler viser samlet alderspensjon fra 67 år. Eksemplet innebærer at pensjonsnivået i perioden 62–66 år er uavhengig av når en går av, men den livsvarige alderspensjonen fra 67 år blir høyere desto lenger en står i arbeid.

Figur 30 Skissemessig illustrasjon av sammenhengen mellom pensjonsnivå og uttaksalder. Samme pensjon fra uttak som om en stod i jobb til 67 år, fall ved overgangen til full folketrygd.

11.4 Oppsummerende kommentarer

Dersom AFP utformes som en fortsatt tidsbegrenset ordning for perioden 62–66 år, så kan personer som opptjener alderspensjon i folketrygden etter dagens regelverk og som har 40 års opptjening ved fylte 62 år, ikke motvirke effektene av levealdersjustering gjennom å fortsette å arbeide etter 62 år.

Dersom alderspensjonen fra folketrygden ikke skal kunne tas ut før fylte 67 år, betyr det videre at nivået på AFP og senere alderspensjon fra folketrygden vil være upåvirket av pensjoneringsstidspunktet i perioden 62–67 år for personer med opptjening i folketrygden etter dagens regler og minst 40 års opptjening ved fylte 62 år. Disse vil dermed ikke få noen pensjonsmessig uttelling for å fortsette i arbeid, før de eventuelt passerer 67 år, og får glede av pensjoneringsaldereffekten. En fjerner altså sammenhengen mellom pensjoneringsstidspunkt og størrelsen på pensjonen for alle med opptjening etter dagens regler.

Personer med all pensjonsopptjening i ny folketrygd vil få økt opptjening ved å fortsette i arbeid ut over 40 år. For personer med lange yrkeskarrierer vil denne effekten være rundt $\frac{1}{3}$ av det en nøytral ordning innebærer. Disse vil dermed kunne motvirke virkningene av levealdersjusteringen, men de vil måtte arbeide vesentlig lenger enn i en nøytral modell for å kompensere fullt ut for virkningene, fordi de ikke drar nytte av pensjoneringsaldereffekten.

Dersom en krever at deler av alderspensjonen fra folketrygden må tas ut samtidig med AFP, gir det mulighet til å fleksibelt dimensjonere den tidsbegrensede ordningen og samtidig skape en sammenheng mellom pensjoneringsstidspunkt og pensjonens størrelse. Desto høyere kravet til uttak av alderspensjon fra folketrygden settes, desto lavere blir pensjonsnivåene fra 62 år. En mulighet er å gradvis fase inn kravet til uttak av alderspensjon fra folketrygden, slik at kravet settes lavt for de

første kullene, som får alderspensjonen fra folketrygden fullt ut beregnet etter dagens modell, og at kravet gradvis trappes opp i takt med innfasingen av den nye opptjeningsmodellen. Dette ville redusere veksten i AFP-utgiftene, og dermed dempe kostnadsvirkningene av at overgang til ny opptjeningsmodell ser ut til å kunne gi AFP-pensjonistene en klart høyere alderspensjon enn dagens opptjeningsmodell, dersom rettighetene først skal tas ut ved fylte 67 år. Det ville imidlertid ikke redusere folketrygdens utgifter til alderspensjon. Problemet med begrensede muligheter til å kompensere for virkningene av levealdersjusteringen gjenstår også.

Tabellvedlegg

1 Fordelingsprofil for ulike opptjeningsmodeller

Alle tabellene viser ytelser før skatt for en enslig person med jevn inntekt i 40 år. Beregningene er for hver av opptjeningsmodellene gjort for tre ulike inntektsnivåer; 4 G (260 000 kr), 5,5 G (360 000 kr) og 7 G (460 000 kr). For uttak har vi valgt en tonivåmodell med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. Delingstallene som er benyttet, er de siste tilgjengelige framskrivningene for 1948-kohorten. Det er ikke tatt hensyn til regulering av løpende utbetalinger, og garantipensjonen/minstepensjonen er satt til 1,7933 G.

Tabell 32 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved uttaksalder 62 år. Jevn inntekt i 40 år. Folketrygdbasert opptjening (F) med to uttaksnivå. Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	4 G (260 000)	Komp. grad	5,5 G (360 000)	Komp. grad	7 G (460 000)	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)						
- AFP før fylte 67 år	158 600	61 %	200 700	56 %	223 800	49 %
- folketrygd fra 67 år	139 900	54 %	180 000	50 %	201 900	46 %
Fleksibel folketrygd						
- dagens opptj.m., enslig	109 000	42 %	140 200	39 %	157 300	36 %
- ny opptj.m., enslig	107 800	41 %	144 000	40 %	184 000	42 %
Ny AFP, modell F/67						
- før fylte 67 år	41 900	16 %	51 000	14 %	60 100	11 %
- livsvarig fra 67 år	17 900	7 %	27 000	8 %	36 100	9 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)						
- før fylte 67 år	151 000	58 %	191 200	53 %	217 400	47 %
- livsvarig fra 67 år	127 000	49 %	167 200	46 %	193 400	45 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)						
- før fylte 67 år	149 800	58 %	195 000	54 %	244 100	53 %
- livsvarig fra 67 år	125 800	48 %	171 000	48 %	220 100	51 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)						
- dagens opptj.m., enslig						
- før fylte 67 år	-7 600		-9 500		-6 400	
- livsvarig fra 67 år	-12 900		-12 700		-8 500	
- ny opptjeningsmodell						
- før fylte 67 år	-8 900		-5 700		20 300	
- livsvarig fra 67 år	-14 200		-8 900		18 200	

Tabell 33 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved uttaksalder 62 år. Jevn inntekt i 40 år. Folketrygdliknende opptjening med høyere opptjeningsprosent og lavere tak (H) med to uttaksnivå (24 000). Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	4 G (260 000)	Komp. grad	5,5 G (360 000)	Komp. grad	7 G (460 000)	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)						
- AFP før fylte 67 år	158 600	61 %	200 700	56 %	223 800	49 %
- folketrygd fra 67 år	139 900	54 %	180 000	50 %	201 900	44 %
Fleksibel folketrygd						
- dagens opptj.m., enslig	109 000	42 %	140 200	39 %	157 300	34 %
- ny opptjeningsmodell	107 800	41 %	144 000	40 %	184 000	40 %
Ny AFP, modell H/67						
- før fylte 67 år	46 300	18 %	53 600	15 %	53 600	12 %
- livsvarig fra 67 år	22 300	9 %	29 600	8 %	29 600	6 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)						
- før fylte 67 år	155 400	60 %	193 800	54 %	211 000	46 %
- livsvarig fra 67 år	131 400	51 %	169 800	47 %	187 000	41 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)						
- før fylte 67 år	154 200	59 %	197 600	55 %	237 600	52 %
- livsvarig fra 67 år	130 200	50 %	173 600	48 %	213 600	46 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)						
- dagens opptj.m., enslig						
- før fylte 67 år	-3 200		-6 900		-12 900	
- livsvarig fra 67 år	-8 500		-10 100		-15 000	
- ny opptjeningsmodell						
- før fylte 67 år	-4 500		-3 100		13 800	
- livsvarig fra 67 år	-9 800		-6 300		11 700	

Tabell 34 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved uttaksalder 62 år. Jevn inntekt i 40 år. Opptjening ut fra antall år over 1 G (L1) og to uttaksnivå (24 000). Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	4 G (260 000)	Komp. grad	5,5 G (360 000)	Komp. grad	7 G (460 000)	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)						
- AFP før fylte 67 år	158 600	61 %	200 700	56 %	223 800	49 %
- folketrygd fra 67 år	139 900	57 %	180 000	50 %	201 900	44 %
Fleksibel folketrygd						
- dagens opptj.m., enslig	109 000	42 %	140 200	39 %	157 300	34 %
- ny opptjeningsmodell	107 800	41 %	144 000	40 %	184 000	40 %
Ny AFP, modell L1/67						
- før fylte 67 år	49 600	19 %	49 600	14 %	49 600	11 %
- livsvarig fra 67 år	25 600	10 %	25 600	7 %	25 600	6 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)						
- før fylte 67 år	158 700	61 %	189 900	53 %	207 000	45 %
- livsvarig fra 67 år	134 700	52 %	165 900	46 %	183 000	40 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)						
- før fylte 67 år	157 400	61 %	193 600	54 %	233 600	51 %
- livsvarig fra 67 år	133 400	51 %	169 600	47 %	209 600	46 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)						
- dagens opptj.m., enslig						
- før fylte 67 år	+100		-10 900		-16 800	
- livsvarig fra 67 år	-5 300		-14 100		-18 900	
- ny opptjeningsmodell						
- før fylte 67 år	-1 200		-7 100		9 800	
- livsvarig fra 67 år	-6 500		-10 300		7 700	

Tabell 35 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved uttaksalder 62 år. Jevn inntekt i 40 år. Opptjening ut fra antall år over 2 G (L2) og to uttaksnivå (24 000). Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	4 G (260 000)	Komp. grad	5,5 G (360 000)	Komp. grad	7 G (460 000)	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)						
- AFP før fylte 67 år	158 600	61 %	200 700	56 %	223 800	49 %
- folketrygd fra 67 år	139 900	54 %	180 000	50 %	201 900	44 %
Fleksibel folketrygd						
- dagens opptj.m., enslig	109 000	42 %	140 200	39 %	157 300	34 %
- ny opptjeningsmodell	107 800	41 %	144 000	40 %	184 000	40 %
Ny AFP, modell L2/67						
- før fylte 67 år	51 200	20 %	51 200	14 %	51 200	11 %
- livsvarig fra 67 år	27 200	10 %	27 200	8 %	27 200	6 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)						
- før fylte 67 år	160 200	62 %	191 400	53 %	208 500	45 %
- livsvarig fra 67 år	136 200	52 %	167 400	47 %	184 500	40 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)						
- før fylte 67 år	159 000	61 %	195 200	54 %	235 200	51 %
- livsvarig fra 67 år	135 000	52 %	171 200	48 %	211 200	46 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)						
- dagens opptj.m., enslig						
- før fylte 67 år	+1 600		-9 300		-15 300	
- livsvarig fra 67 år	-3 700		-12 500		-17 400	
- ny opptjeningsmodell						
- før fylte 67 år	+400		-5 500		11 400	
- livsvarig fra 67 år	-4 900		-8 800		9 300	

2 Kombinasjoner av opptjenings- og uttaksmodeller

Alle tabellene viser ytelser for en enslig person med jevn inntekt på 5 G (327 500 kr) i 40 år. Etter skatt tilsvarer denne inntekten 238 500 kr. Beregningene er gjort før og etter skatt for ulike kombinasjoner av opptjenings- og uttaksmodeller. 2007-skattereglene er lagt til grunn. Delingstallene som er benyttet, er de siste tilgjengelige framskrivningene for 1948-kohorten. Det er ikke tatt hensyn til regulering av løpende utbetalinger. Tabellene er organisert etter opptjeningsmodell.

2.1 Opptjeningsmodell F

Tabell 36 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttakssaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Folketrygdbasert opptjening (F) og tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. Før skatt, 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	166 900	166 900	51 %
Fleksibel folketrygd								
- dagens.opptj.m., enslig	130 000	40 %	136 100	142 700	150 000	158 000	166 900	51 %
- ny opptjeningsmodell	131 000	40 %	137 100	143 800	151 200	159 200	168 100	51 %
Ny AFP, modell F/67								
- før fylte 67 år	48 100	15 %	49 500	51 200	53 100	55 300	-	-
- livsvarig fra 67 år	24 100	7 %	25 500	27 200	29 100	31 300	38 100	12 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	178 100	54 %	185 600	193 900	203 200	213 300	-	-
- livsvarig fra 67 år	154 100	47 %	161 600	169 900	179 200	189 300	205 000	63 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	179 100	55 %	186 600	195 000	204 300	214 500	-	-
- livsvarig fra 67 år	155 100	47 %	162 600	171 000	180 300	190 500	206 200	63 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens.opptj.m.,enslig								
- før fylte 67 år	-8 800		-1 300	7 000	16 200	26 300	-	
- livsvarig fra 67 år	-12 800		-5 200	3 100	12 300	22 400	38 100	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-7 900		-300	8 100	17 400	27 500	-	
- livsvarig fra 67 år	-11 800		-4 200	4 100	13 400	23 600	39 400	

Tabell 37 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Folketrygdbasert opptjening (F) og tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. Etter skatt. 2007-kroner

Etter skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	170 300	71 %	170 300	170 300	170 300	170 300	-	-
- folketrygd fra 67 år	153 700	64 %	153 700	153 700	153 700	153 700	153 700	64 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	160 400	67 %	164 900	169 800	175 300	180 100	-	
- livsvarig fra 67 år	146 200	61 %	150 600	155 600	161 000	167 000	176 300	74 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	161 000	67 %	165 500	170 400	175 900	180 700	-	
- livsvarig fra 67 år	146 700	62 %	151 200	156 200	161 700	167 700	177 000	74 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens opptj.m., enslig								
- før fylte 67 år	-9 900		-5 400	-500	5 000	9 900	-	
- livsvarig fra 67 år	-7 600		-3 100	1 800	7 300	13 300	22 600	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-9 300		-4 800	100	5 600	10 400	-	
- livsvarig fra 67 år	-7 000		-2 500	2 500	8 000	14 000	23 200	

Tabell 38 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Folketrygdbasert opptjening (F) og tonivåuttak med 11 400 kroner i tidsbegrenset ytelse. Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	166 900	166 900	51 %
Fleksibel folketrygd								
- dagens.opptj.m., enslig	130 000	40 %	136 100	142 700	150 000	158 000	166 900	51 %
- ny opptjeningsmodell	131 000	40 %	137 100	143 800	151 200	159 200	168 100	51 %
Ny AFP, modell F/67								
- før fylte 67 år	38 400	12 %	39 800	41 400	43 200	45 200	-	-
- livsvarig fra 67 år	27 000	8 %	28 400	30 000	31 800	33 800	38 100	12 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	168 500	51 %	175 900	184 800	193 300	203 200	-	-
- livsvarig fra 67 år	157 100	48 %	164 500	172 800	181 900	191 800	205 000	63 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	169 400	52 %	177 000	185 200	194 400	204 400	-	-
- livsvarig fra 67 år	158 000	48 %	165 600	173 800	183 000	193 000	206 200	63 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens.opptj.m.,enslig								
- før fylte 67 år	-18 500		-11 000	-2 800	6 300	16 300	-	
- livsvarig fra 67 år	-9 800		-2 300	5 900	15 000	24 900	38 100	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-17 500		-10 000	-1 700	7 400	17 400	-	
- livsvarig fra 67 år	-8 800		-1 300	7 000	16 100	26 100	39 400	

Tabellvedlegg til vedlegg 3

Tabell 39 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttakaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Folketrygdbasert opptjening (F) og tonivåuttak med 11 400 kroner i tidsbegrenset ytelse. Etter skatt. 2007-kroner

Etter skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	170 300	71 %	170 300	170 300	170 300	170 300	-	-
- folketrygd fra 67 år	153 700	64 %	153 700	153 700	153 700	153 700	153 700	64 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	154 700	65 %	159 100	164 000	169 400	175 300	-	
- livsvarig fra 67 år	147 900	62 %	152 300	157 200	162 600	168 500	176 300	74 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	155 300	65 %	159 700	164 600	170 100	176 000	-	
- livsvarig fra 67 år	148 500	62 %	153 000	157 900	163 300	169 200	177 000	74 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens opptj.m., enslig								
- før fylte 67 år	-15 600		-11 200	-6 300	-900	5 000	-	
- livsvarig fra 67 år	-5 800		-1 400	3 500	8 900	14 800	22 600	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-15 000		-10 600	-5 700	-200	5 700	-	
- livsvarig fra 67 år	-5 200		-800	4 100	9 600	15 500	23 200	

Tabell 40 Andre uttaksmoeller, AFP-ytelse første år. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Folketrygdbasert opptjening (F). Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Livsvarig (F/1)	29 700	9 %	31 100	32 600	34 300	36 100	38 100	12 %
Over 15 år (F/15)	44 500	14 %	45 300	46 300	47 400	48 700	50 100	15 %

Tabell 41 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens system med nytt system for 1948-kullet (dagens opptjeningsmodell i folketrygda). AFP med folketrygdbasert opptjening (F) og tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. 2007-skatteregler. Jevn inntekt på 5 G i 38 år ved fylte 62, stigende til 43 år ved fylte 67. Enslig. 2007-kroner

	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	67 år	Komp. grad
Dagens system før 1943-kullet						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, uten levealdersjust.	175 600	54 %	175 600	175 600	175 600	54 %
Dagens system						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, med levealdersjust.	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	51 %
Nytt system						
- ny AFP før fylte 67 år	46 600	14 %	48 800	51 200	-	-
- ny AFP fra 67 år	22 600	7 %	24 800	27 200	41 000	13 %
- folketrygd med levealdersjustering	126 000	38 %	134 000	142 700	166 900	51 %
Sum AFP og folketrygd						
- før fylte 67 år	172 600	53 %	182 700	193 900	-	-
- fra 67 år	148 600	45 %	158 700	169 900	207 800	63 %
Endring for 1948-kullet (Nytt system – Dagens system fra 2010)						
Før skatt						
- før fylte 67 år	-14 400		-4 200	7 000	-	
- fra 67 år	-18 300		-8 200	3 100	41 000	
Etter skatt						
- før fylte 67 år	-13 200		-7 100	-500	-	
- fra 67 år	-10 900		-4 800	1 800	23 900	

Tabell 42 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens system med nytt system på lang sikt (ny opptjeningsmodell i folketrygda). Delingstall for 1948-kullet. AFP med folketrygdbasert opptjening (F) og tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. 2007-skatteregler. Jevn inntekt på 5 G i 38 år ved fylte 62, stigende til 43 år ved fylte 67. Enslig. 2007-kroner

	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	67 år	Komp. grad
Dagens system						
- dagens AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år, med levealdersjust.	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	51 %
Nytt system						
- ny AFP før fylte 67 år	46 600	14 %	48 800	51 200	-	-
- ny AFP fra 67 år	22 600	7 %	24 800	27 200	41 000	13 %
- ny folketrygd med levealdersjustering	124 500	38 %	133 700	143 800	180 700	55 %
Sum AFP og folketrygd						
- før fylte 67 år	171 000	52 %	182 400	195 000	-	-
- fra 67 år	147 000	45 %	158 400	171 000	221 700	68 %
Endring på lang sikt (nytt system – dagens system)						
Før skatt						
- før fylte 67 år	-15 900		-4 500	8 100	-	
- fra 67 år	-19 800		-8 400	4 100	54 800	
Etter skatt						
- før fylte 67 år	-14 100		-7 300	100	-	
- fra 67 år	-11 800		-5 000	2 500	30 200	

2.2 Opptjeningsmodell H

Tabell 43 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Folketrygdliknende opptjening med høyere opptjeningsprosent og lavere tak (H) og tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	166 900	166 900	51 %
Fleksibel folketrygd								
- dagens.opptj.m., enslig	130 000	40 %	136 100	142 700	150 000	158 000	166 900	51 %
- ny opptjeningsmodell	131 000	40 %	137 100	143 800	151 200	159 200	168 100	51 %
Ny AFP, modell H/67								
- før fylte 67 år	53 600	16 %	55 300	57 300	59 500	62 000	-	-
- livsvarig fra 67 år	29 600	9 %	31 300	33 300	35 500	38 000	45 200	14 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	183 600	56 %	191 400	200 000	209 600	220 000	-	-
- livsvarig fra 67 år	159 600	49 %	167 400	176 000	185 600	196 000	212 100	65 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	184 600	56 %	192 400	201 100	210 700	221 200	-	-
- livsvarig fra 67 år	160 600	49 %	168 400	177 100	186 700	197 200	213 300	65 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens.opptj.m.,enslig								
- før fylte 67 år	-3 300		4 500	13 100	22 600	33 100	-	
- livsvarig fra 67 år	-7 200		500	9 100	18 700	29 100	45 200	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-2 300		5 500	14 100	23 700	34 200	-	
- livsvarig fra 67 år	-6 300		1 600	10 200	19 800	30 300	46 500	

Tabell 44 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Folketrygdliknende opptjening med høyere opptjeningsprosent og lavere tak (H) og tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. Etter skatt. 2007-kroner

Etter skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	170 300	71 %	170 300	170 300	170 300	170 300	-	-
- folketrygd fra 67 år	153 700	64 %	153 700	153 700	153 700	153 700	153 700	64 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	163 700	69 %	168 300	173 400	178 500	183 200	-	
- livsvarig fra 67 år	149 400	63 %	154 100	159 200	164 800	171 000	179 600	75 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	164 300	69 %	168 900	174 000	179 000	183 700	-	
- livsvarig fra 67 år	150 000	63 %	154 700	159 800	165 500	171 700	180 100	76 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens opptj.m., enslig								
- før fylte 67 år	-6 600		-2 000	3 100	8 200	12 900	-	
- livsvarig fra 67 år	-4 300		300	5 400	11 100	17 300	25 800	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-6 000		-1 400	3 700	8 700	13 400	-	
- livsvarig fra 67 år	-3 700		900	6 100	11 700	18 000	26 400	

Tabell 45 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Folketrygdliknende opptjening med høyere opptjeningsprosent og lavere tak (H) og tonivåuttak med 11 400 kroner i tidsbegrenset ytelse. Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	166 900	166 900	51 %
Fleksibel folketrygd								
- dagens.opptj.m., enslig	130 000	40 %	136 100	142 700	150 000	158 000	166 900	51 %
- ny opptjeningsmodell	131 000	40 %	137 100	143 800	151 200	159 200	168 100	51 %
Ny AFP, modell H/67								
- før fylte 67 år	44 000	13 %	45 600	47 500	49 600	51 900	-	-
- livsvarig fra 67 år	32 600	10 %	34 200	36 100	38 200	40 500	45 200	14 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	174 000	53 %	181 700	190 200	199 700	209 900	-	-
- livsvarig fra 67 år	162 600	50 %	170 300	178 800	188 300	198 500	212 100	65 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	175 000	53 %	182 700	191 300	200 800	211 100	-	-
- livsvarig fra 67 år	163 600	50 %	171 300	179 900	189 400	199 700	213 300	65 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens.opptj.m.,enslig								
- før fylte 67 år	-13 000		-5 200	3 300	12 700	23 000	-	
- livsvarig fra 67 år	-4 300		3 400	12 000	21 400	31 700	45 200	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-12 000		-4 200	4 400	13 800	24 200	-	
- livsvarig fra 67 år	-3 300		4 500	13 000	22 500	32 800	46 500	

Tabellvedlegg til vedlegg 3

Tabell 46 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Folketrygdliknende opptjening med høyere opptjeningsprosent og lavere tak (H) og tonivåuttak med 11 400 kroner i tidsbegrenset ytelse. Etter skatt. 2007-kroner

Etter skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	170 300	71 %	170 300	170 300	170 300	170 300	-	-
- folketrygd fra 67 år	153 700	64 %	153 700	153 700	153 700	153 700	153 700	64 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	158 000	66 %	162 500	167 600	173 200	178 600	-	
- livsvarig fra 67 år	151 200	63 %	155 800	160 800	166 400	172 500	179 600	75 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	158 500	66 %	163 100	168 200	173 800	179 200	-	
- livsvarig fra 67 år	151 800	64 %	156 400	161 500	167 100	173 200	180 100	76 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens opptj.m., enslig								
- før fylte 67 år	-12 300		-7 700	-2 700	2 900	8 300	-	
- livsvarig fra 67 år	-2 500		2 000	7 100	12 700	18 800	25 800	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-11 700		-7 100	-2 100	3 600	8 900	-	
- livsvarig fra 67 år	-2 000		2 600	7 700	13 300	19 500	26 400	

Tabell 47 Andre uttaksmodeller, AFP-ytelse første år. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Folketrygdliknende opptjening med høyere opptjeningsprosent og lavere tak (H). Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Livsvarig (H/1)	35 200	11 %	36 900	38 700	40 600	42 800	45 200	14 %
Over 15 år (H/15)	52 800	16 %	53 800	55 000	56 300	57 800	59 400	18 %

2.3 Opptjeningsmodell L1

Tabell 48 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Opptjening ut fra antall år med pensjongivende inntekt over 1 G (L1) og tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	166 900	166 900	51 %
Fleksibel folketrygd								
- dagens opptj.m,enslig	130 000	40 %	136 100	142 700	150 000	158 000	166 900	51 %
- ny opptjeningsmodell	131 000	40 %	137 100	143 800	151 200	159 200	168 100	51 %
Ny AFP, modell L1/67								
- før fylte 67 år	49 600	15 %	51 200	52 900	54 900	57 200	-	-
- livsvarig fra 67 år	25 600	8 %	27 200	28 900	30 900	33 200	40 100	12 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	179 700	55 %	187 300	195 700	205 000	215 200	-	-
- livsvarig fra 67 år	155 700	48 %	163 300	171 700	181 000	191 200	207 000	63 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	180 600	55 %	188 300	196 700	206 100	216 400	-	-
- livsvarig fra 67 år	156 600	48 %	164 300	172 700	182 100	192 400	208 200	64 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
-dagens.opptj.m,enslig								
- før fylte 67 år	-7 300		300	8 700	18 000	28 200	-	
- livsvarig fra 67 år	-11 200		-3 600	4 800	14 100	24 300	40 100	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-6 300		1 300	9 800	19 100	29 400	-	
- livsvarig fra 67 år	-10 200		-2 600	5 800	15 200	25 500	41 300	

Tabell 49 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Opptjening ut fra antall år med pensjongsgivende inntekt over 1 G (L1) og tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. Etter skatt. 2007-kroner

Etter skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- før fylte 67 år	170 300	71 %	170 300	170 300	170 300	170 300	-	-
- livsvarig fra 67 år	153 700	64 %	153 700	153 700	153 700	153 700	153 700	64 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	161 300	68 %	165 800	170 800	176 300	181 000	-	-
- livsvarig fra 67 år	147 100	62 %	151 600	156 600	162 100	168 200	177 300	74 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	161 900	68 %	166 400	171 400	176 900	181 500	-	-
- livsvarig fra 67 år	147 700	62 %	152 200	157 200	162 800	168 900	177 800	75 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens opptj.m, enslig								
- før fylte 67 år	-9 000		-4 500	500	6 000	10 700	-	
- livsvarig fra 67 år	-6 600		-2 100	2 800	8 400	14 400	23 600	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-8 400		-3 900	1 200	6 600	11 200	-	
- livsvarig fra 67 år	-6 100		-1 500	3 500	9 000	15 100	24 100	

Tabell 50 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Opptjening ut fra antall år med pensjongsgivende inntekt over 1 G (L1) og tonivåuttak med 11 400 kroner i tidsbegrenset ytelse. Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	166 900	166 900	51 %
Fleksibel folketrygd								
- dagens opptj.m,enslig	130 000	40 %	136 100	142 700	150 000	158 000	166 900	51 %
- ny opptjeningsmodell	131 000	40 %	137 100	143 800	151 200	159 200	168 100	51 %
Ny AFP, modell L1/67								
- før fylte 67 år	40 000	12 %	41 500	43 100	45 000	47 100	-	-
- livsvarig fra 67 år	28 600	9 %	30 100	31 700	33 600	35 700	40 100	12 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	170 000	52 %	177 600	185 900	195 100	205 100	-	-
- livsvarig fra 67 år	158 600	48 %	166 200	174 500	183 700	193 700	207 000	63 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	171 000	52 %	178 600	186 900	196 200	206 300	-	-
- livsvarig fra 67 år	159 600	49 %	167 200	175 500	184 800	194 900	208 200	64 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
-dagens.opptj.m,enslig								
- før fylte 67 år	-16 900		-9 400	-1 100	8 100	18 200	-	
- livsvarig fra 67 år	-8 300		-700	7 600	16 800	26 800	40 100	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-16 000		-8 400	0	9 200	19 300	-	
- livsvarig fra 67 år	-7 300		300	8 700	17 900	28 000	41 300	

Tabellvedlegg til vedlegg 3

Tabell 51 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Opptjening ut fra antall år med pensjonsgivende inntekt over 1 G (L1) og tonivåuttak med 11 400 kroner i tidsbegrenset ytelse. Etter skatt. 2007-kroner

Etter skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- før fylte 67 år	170 300	71 %	170 300	170 300	170 300	170 300	-	-
- livsvarig fra 67 år	153 700	64 %	153 700	153 700	153 700	153 700	153 700	64 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	155 600	65 %	160 100	165 000	170 500	176 400	-	-
- livsvarig fra 67 år	148 800	62 %	153 300	158 200	163 700	169 600	177 300	74 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	156 200	65 %	160 700	165 600	171 100	177 000	-	-
- livsvarig fra 67 år	149 400	63 %	153 900	158 900	164 400	170 300	177 800	75 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens opptj.m, enslig								
- før fylte 67 år	-14 700		-10 200	-5 300	200	6 100	-	
- livsvarig fra 67 år	-4 900		-400	4 500	10 000	15 900	23 600	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-14 100		-9 600	-4 600	800	6 700	-	
- livsvarig fra 67 år	-4 300		200	5 100	10 600	16 600	24 100	

Tabell 52 Andre uttaksmodeller, AFP-ytelse første år. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Opptjening ut fra antall år med pensjonsgivende inntekt over 1 G (L1). Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Livsvarig (L1/1)	31 200	10 %	32 700	34 300	36 100	38 000	40 100	12 %
Over 15 år (L1/15)	46 800	14 %	47 700	48 800	49 900	51 300	52 700	16 %

2.4 Opptjeningsmodell L2

Tabell 53 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttakaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Opptjening ut fra antall år med pensjongivende inntekt over 2 G (L2) og tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	166 900	166 900	51 %
Fleksibel folketrygd								
- dagens opptj.m., enslig	130 000	40 %	136 100	142 700	150 000	158 000	166 900	51 %
- ny opptjeningsmodell	131 000	40 %	137 100	143 800	151 200	159 200	168 100	51 %
Ny AFP, modell L2/67								
- før fylte 67 år	51 200	16 %	52 800	54 600	56 700	59 100	-	-
- livsvarig fra 67 år	27 200	8 %	28 800	30 600	32 700	35 100	42 100	13 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	181 200	55 %	188 900	197 400	206 800	217 100	-	-
- livsvarig fra 67 år	157 200	48 %	164 900	173 400	182 800	193 100	209 000	64 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	182 200	56 %	189 900	198 400	207 900	218 300	-	-
- livsvarig fra 67 år	158 200	48 %	165 900	174 400	183 900	194 300	210 200	64 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
-dagens.opptj.m,enslig								
- før fylte 67 år	-5 700		1 900	10 400	19 800	30 100	-	
- livsvarig fra 67 år	-9 700		-2 000	6 500	15 900	26 200	42 100	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-4 800		2 900	11 500	20 900	31 300	-	
- livsvarig fra 67 år	-8 700		-1 000	7 500	17 000	27 400	43 300	

Tabell 54 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Opptjening ut fra antall år med pensjongivende inntekt over 2 G (L2) og tonivåuttak med 24 000 kroner i tidsbegrenset ytelse. Etter skatt. 2007-kroner

Etter skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	170 300	71 %	170 300	170 300	170 300	170 300	-	-
- folketrygd fra 67 år	153 700	64 %	153 700	153 700	153 700	153 700	153 700	64 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	162 200	68 %	166 800	171 800	177 200	181 800	-	
- livsvarig fra 67 år	148 000	62 %	152 600	157 600	163 200	169 300	178 200	75 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	162 800	68 %	167 400	172 400	177 700	182 400	-	
- livsvarig fra 67 år	148 600	62 %	153 200	158 200	163 800	170 000	178 700	75 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens opptj.m., enslig								
- før fylte 67 år	-8 000		-3 500	1 500	6 900	11 600	-	
- livsvarig fra 67 år	-5 700		-1 200	3 800	9 400	15 500	24 400	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-7 500		-2 900	2 200	7 400	12 100	-	
- livsvarig fra 67 år	-5 200		-600	4 500	10 100	16 200	25 000	

Tabell 55 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Opptjening ut fra antall år med pensjonsgivende inntekt over 2 G (L2) og tonivåuttak med 11 400 kroner i tidsbegrenset ytelse. Før skatt. 2007-kroner

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	187 000	57 %	187 000	187 000	187 000	187 000	-	-
- folketrygd fra 67 år	166 900	51 %	166 900	166 900	166 900	166 900	166 900	51 %
Fleksibel folketrygd								
- dagens opptj.m., enslig	130 000	40 %	136 100	142 700	150 000	158 000	166 900	51 %
- ny opptjeningsmodell	131 000	40 %	137 100	143 800	151 200	159 200	168 100	51 %
Ny AFP, modell L2/67								
- før fylte 67 år	41 500	13 %	43 100	44 900	46 800	49 000	-	-
- livsvarig fra 67 år	30 100	9 %	31 700	33 500	35 400	37 600	42 100	13 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	171 600	52 %	179 200	187 600	196 900	207 000	-	-
- livsvarig fra 67 år	160 200	49 %	167 800	176 200	185 500	195 600	209 000	64 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	172 500	53 %	180 200	188 600	198 000	208 200	-	-
- livsvarig fra 67 år	161 100	49 %	168 800	177 200	186 600	196 800	210 200	64 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
-dagens.opptj.m,enslig								
- før fylte 67 år	-15 400		-7 800	600	9 900	20 000	-	
- livsvarig fra 67 år	-6 700		900	9 300	18 600	28 700	42 100	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-14 400		-6 800	1 700	11 000	21 200	-	
- livsvarig fra 67 år	-5 700		1 900	10 400	19 700	29 900	43 300	

Tabellvedlegg til vedlegg 3

Tabell 56 Pensjonsnivå ved uttak på ulike tidspunkt. Sammenlikning av dagens AFP med fleksibel folketrygd og ny AFP ved ulike uttaksaldre. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Opptjening ut fra antall år med pensjonsgivende inntekt over 2 G (L2) og tonivåuttak med 11 400 kroner i tidsbegrenset ytelse. Etter skatt. 2007-kroner

Etter skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Dagens AFP (enslig)								
- AFP før fylte 67 år	170 300	71 %	170 300	170 300	170 300	170 300	-	-
- folketrygd fra 67 år	153 700	64 %	153 700	153 700	153 700	153 700	153 700	64 %
Sum folketrygd og AFP (dagens opptjeningsmodell, enslig)								
- før fylte 67 år	156 500	66 %	161 000	166 000	171 500	177 300	-	
- livsvarig fra 67 år	149 800	63 %	154 300	159 300	164 800	170 800	178 200	75 %
Sum folketrygd og AFP (ny opptjeningsmodell)								
- før fylte 67 år	157 100	66 %	161 600	166 600	172 200	177 800	-	
- livsvarig fra 67 år	150 300	63 %	154 900	159 900	165 400	171 500	178 700	75 %
Differanse (Fleksibel folketrygd + Ny AFP - Dagens AFP)								
- dagens opptj.m., enslig								
- før fylte 67 år	-13 800		-9 200	-4 300	1 200	7 000	-	
- livsvarig fra 67 år	-4 000		500	5 500	11 000	17 000	24 400	
- ny opptjeningsmodell								
- før fylte 67 år	-13 200		-8 600	-3 600	1 900	7 500	-	
- livsvarig fra 67 år	-3 400		1 100	6 100	11 700	17 700	25 000	

Tabell 57 Andre uttaksmodeller, AFP-ytelse første år. Jevn inntekt på 5 G i 40 år. Opptjening ut fra antall år med pensjonsgivende inntekt over 2 G (L2). Før skatt

Før skatt	62 år	Komp. grad	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Komp. grad
Livsvarig (L2/1)	32 800	10 %	34 300	36 000	37 800	39 900	42 100	13 %
Over 15 år (L2/15)	49 100	15 %	50 100	51 200	52 400	53 800	55 400	17 %